Austria, France, Germany, Greece, Luxembourg 3.00 EUR; Sweden 32 SEK; Switzerland 4.80 CHF; BiH 5.00 BAM; Crna Gora 2.50 EUR; Hrvatska 19 HRK; Makedonija 150 DEN; Slovenija 2.50 EUR

150 din

8 600102 660014

VREME

17. februar 2011. broj 1050

Na licu mesta

Jedan dan na nosaču aviona

PAD MLAĐANA DINKIĆA

IZBORNA CENA I UCENA

Obrazovanje za 21. vek ▸ Povratak odraslih u školske klupe

Neograničeni internet po fiksnoj ceni!

060 1234 www.vipmobile.rs

Novo u Vipu!

Asus Netbook eee1015pem

9.990 din

uz Neograničen Internet 15
za 2.190 din mesečno

Izaberi Vip i konačno ćeš moći da koristiš mobilni internet po fiksnoj ceni - bez ograničenja, i to u svim većim gradovima. Uživaj u Vip internetu kada god i koliko god ti odgovara! Uz to možeš da izabereš i savršen Netbook za sebe.

Sve cene su sa PDV-om. Maksimalna brzina prenosa podataka zavisi od odabranog USB uređaja i tarife prilikom sklapanja ugovora. Cena SMS poruke u nacionalnom saobraćaju iznosi 3,9 RSD. Obračunavanje saobraćaja se vrši po 1 KB. Korišćenje računara u tarifi (ugovorna obaveza) je min. 24 meseca.

Druga priča **vip**

VREME
BROJ 1050
17. februar 2011.

izdavač
NP "VREME" d.o.o.
Mišarska 12–14, Beograd

direktor
Stevan Ristić

pomoćnik direktora
Vojislav Milošević

finansijski direktor
Daniela Vesić

glavni urednik
Dragoljub Žarković

odgovorni urednik
Filip Švarm

pomoćnik glavnog urednika
Aleksandar Ćirić

sekretarijat
Mirjana Kalezić

redakcija
Dejan Anastasijević, Aleksandar Anđić *(foto@vreme.com)*, Dimitrije Boarov, Slobodan Bubnjević, Sonja Ćirić, Jovan Dulović, Slobodan Georgijev, Jovana Gligorijević, Nebojša Grujičić *(kultura@vreme.com)*, Andrej Ivanji *(svet@vreme.com)*, Jelena Jorgačević, Zoja Jovanov, Tatjana Jovanović, Jasmina Lazić *(medjuvreme@vreme.com)*, Zoran Majdin, Saša Marković, Ivana Milanović Hrašovec, Milan Milošević, Teofil Pančić, Ana Radić, Saša Rakezić *(strip@vreme.com)*, Tamara Skrozza, Zoran Stanojević, Tatjana Tagirov, Dragan Todorović, Tanja Topić, Momir Turudić, Biljana Vasić, Miloš Vasić, Marija Vidić, Ljubomir Živkov

dokumentacija
Dragoslav Grujić *(arhiva@vreme.com)*
Jelena Mrđa *(foto@vreme.com)*

tehnička redakcija
Ivan Hrašovec (ur.), Vesna Srbinović, Tanja Stanković, Vladimir Stankovski, Slobodan Tasić; **korektori:** Stanica Milošević, Marija Halupka; **lektori:** Katarina Pantić, Živana Rašković, Ivana Smolović; **daktilograf:** Zorica Nikolić

internet izdanje
http://www.vreme.com
Marija Vidić (urednica)
Marjana Hrašovec

prodaja i pretplata
(prodaja@vreme.com)
Nikola Ćulafić, Milan Radović

računovodstvo
Slavica Spasojević

marketing
(marketing@vreme.com)
Aleksandar Aleksić (direktor)

e-mail: *redakcija@vreme.com*

telefon redakcije: 011/3234-774

telefaks: 011/3238-662

štampa
Rotografika, Subotica

ISSN 0353-8028
COBISS.SR-ID 16907266

04 Međuvreme

08 ZOOM: Kad sam bio Mlađan lovac ja

10 Pad Mlađana Dinkića: Leteći portfelj i danajski poklon

18 „Vreme" na licu mesta: Iza kulisa Sretenjske skupštine

20 Proslava Dana državnosti u Orašcu: Uz zvuke Obraza do opšteg razlaza

22 Medalje za hrabrost: Osam Obilića

24 Lični stav, Čedomir Antić: Pred popis 2011.

26 Na licu mesta: Jedan dan na nosaču aviona

32 Nuspojave: Stranka posebnih potreba

33 Obrazovanje za XXI vek: Druga šansa za izneverene

41 Lisica i ždral: Imam kuća na Pelister

42 Ljudi i vreme

KULTURA

44 Intervju: Dragan Mićanović, glumac

46 Poezija: H. M. Encensberger

48 Intervju: Tarik Ali, pisac, levičar, aktivista

51 Reagovanje

52 Astro-afro-džez: San Ra

54 Reč o delu: XII Guitar Art Festival, Beograd, 8-13. II 2011.

55 TV manijak: Avioni i bojler bombe

SVET

56 Slavlje u Egiptu: Pedeset sudbonosnih reči

58 Globalni odgovor berzi na globalnu krizu: Berza nad berzama

60 Istanbul: Leteći ćilimi i šoping molovi

63 Žene protiv Berluskonija: Italija nije kupleraj

64 Srpsko-evropska posla: Imate li sitno

65 Meridijani

MOZAIK

66 Urbanizam: Azerbejdžan u Beogradu

70 Potrošačka elektronika: Ko je sada pametan

72 Pomeranje časovnika: Ukaz za sunce – zauvek leto

75 Pošta

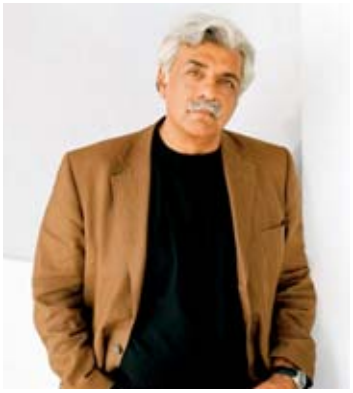
76 Strip: Pod kamenim nebom (II)

78 Vreme uživanja: Kotlić

Na veličanstvenoj narodnoj skupštini Srbija je dobila novi, svi kažu moderni i demokratski Ustav. Knjaz, međutim, ne deli optimizam Dimitrija Davidovića, Tome Vučića Perišića i drugih, mada priznaje da bi ovaj ustav mogao biti i put iz sadašnjih smutnih vremena i političke neizvesnosti, ali da nije baš siguran u to

Piše: Miloš Vasić

"Prošle godine sam putovao u Zagreb, Beograd, Novi Sad i Sarajevo, i ohrabrila me je činjenica da velik broj mladih ljudi želi da prevaziđe destruktivni nacionalizam devedesetih. Elite u zemljama bivše Jugoslavije su veoma slične: korumpirane su i nemaju političkih principa"

Razgovarao: Vladimir Tasić

Šezdeset godina otkako je izgrađen, park Tašmajdan se temeljno rekonstruiše zahvaljujući donaciji Republike Azerbejdžan: radovi su počeli novembra prošle, a biće završeni aprila ove godine

Piše: Zoran Majdin

Na naslovnoj strani: **Mlađan Dinkić**
Foto: **Tanja Valić/Tanjug**

Vežba "Ušće 2011" upriličena povodom Dana vojske okupila je proteklog vikenda nekoliko hiljada Beograđana koji su uživali u padobranskim skokovima, naletima aviona i helikoptera, kao i prikazanim borilačkim veštinama i dejstvu protivterorističke jedinice. Vojnu vežbu obeležila je i parada zastava jedinica Vojske Srbije, kao i to što su u zastavnim vodovima četiri brigade, rečnih jedinica, dve avio-baze i 250. raketne brigade, rame uz rame sa muškarcima, stupale i – žene.
foto: Salinger Igor / Aermedia.com

17/02/11 - 23/02/11

prognoza vremena

16/02/11
http://www.meteos.rs

min°C max°C	četvrtak	petak	subota	nedelja	ponedeljak	utorak	sreda
Beograd	1 9	2 10	2 5	0 3	-3 2	-4 2	-4 3
Vojvodina	0 8	0 8	1 4	-1 4	-4 1	-6 2	-6 2
centralna i južna Srbija	0 9	2 12	2 Ki 6	-1 4	-3 2	-6 3	-5 3

Prva dva dana nepovoljna biometeorološka situacija zbog košave, pa će meteoropatske reakcije biti izražene. Za vikend promena vremena i zahlađenje, pa se nastavlja nepovoljna biometeorološka situacija, koja će usloviti tegobe kod hroničnih bolesnika. Sledeće sedmice povoljniji uslovi, ali se zbog hladnijeg vremena savetuje adekvatno odevanje.

YTONG®
I LETI I ZIMI
IDEALAN TERMOBLOK

broj nedelje

161

Tokom proteklih 14 meseci zaposleni u gradskim komunalnim preduzećima napadnuti 161 put. Sindikati smatraju da je jedino rešenje da ugroženi radnici dobiju status službenog lica.

ZAKON O ZAŠTITI POTROŠAČA

Trgovac uvek zvoni dvaput

foto: A. Anđić

Ukoliko ste od 1. januara bili izloženi maltretiranju trgovačkih putnika, raznih preduzetnika ili agencija, koji su vam ulazili u kuću, zivkali vas telefonom, slali pakete svojih proizvoda, ili vas na bilo koji drugi način uznemiravali pokušavajući da vam prodaju svoj proizvod, imate svo zakonsko pravo da od Ministarstva trgovine zatražite pokretanje prekršajnog postupka protiv nasrtljivaca, a da poklone koji su vam stigli, ako ih niste naručili – zadržite.

Ovo pravo garantuje vam Zakon o zaštiti potrošača, koji je stupio na snagu prvog dana ove godine.

Zaprećene novčane kazne su od 50.000 do dva miliona dinara, a pored inspekcije Ministarstva trgovine, uznemiravani (potencijalni) kupac pokretanje prekršajnog postupka može tražiti i od javnog tužioca, u određenim slučajevima i od poverenika za zaštitu podataka o ličnosti, ali se i sam može direktno obratiti prekršajnom sudu.

Poverenik za informacije od javnog značaja Rodoljub Šabić kaže da nema pouzdanih podataka koliko se građani uznemiravaju na ovaj način. Empirijski se, međutim, ispostavlja da je gotovo svako bar jednom bio meta ovakvog metoda prodaje proizvoda ili usluge.

Sve najčešće počne tako što vam naoko ljubazna osoba pozvoni na ulazna vrata i već sledećeg trenutka, pre nego što ste i shvatili šta se događa, usisava vaš tepih, melje vaše orahe, ili sedi za vašim trpezarijskim stolom i pije kafu reklamirajući svoj "revolucionarni-ali-neverovatno-povoljan-i-isplativ" proizvod. Prezentacija se, po pravilu, otegne i po nekoliko sati. Za sve to vreme prodavac ne skida osmeh sa lica i ne prestaje da "prezentuje". Ukoliko primeti bilo kakav znak otpora, ili neentuzijazma, menja kurs i sa reklame pređe na razvijanje empatije, deleći sa vama svoju tužnu priču, u nadi da ćete mu izaći u susret. Vaš penzioni ček, keš, ili novac iz dečje kasice doneće dobro za obe strane – vama "revolucionarni-ali-neverovatno-povoljan-i-isplativ" proizvod, a njemu milost zahtevnog (i okrutnog) šefa, tj. mogućnost da zadrži posao.

Najčešće žrtve ovih prezentacija su penzioneri. Oni ili imaju izraženiji osećaj savesti (ne mogu da dopuste da neko zbog njih ostane bez posla), ili jednostavno lepše spavaju kada znaju da su nešto ućarili. Nešto revolucionarno, ali za male pare.

Penzioneri najčešće padaju i kao žrtve nenaručenih pošiljki, kao, na primer, knjiga koje su do sada određene izdavačke kuće slale potrošačima. Podrazumeva se, uz porudžbenicu.

S obzirom na to da je većina ljudi odbijala da ih plati, izdavači su tužili potencijalne kupce. Predsednik Nacionalne organizacije potrošača Srbije (NOPS) Goran Papović ističe da po novom zakonu potrošač svaki proizvod koji je dobio na kućnu adresu, a nije ga poručio – ne mora ni da vrati, ni da plati.

Da li će ove odredbe Zakona ostati samo teorija, ili će se poštovati i u praksi, zavisi i od kupaca i od prodavaca. Zato je, kao što kaže Rodoljub Šabić, bitno da što više građana u slučaju povrede prava insistira na odgovornosti prekršilaca i na taj način natera nadležne da i oni urade svoj deo posla.

JASMINA LAZIĆ

$E = mc^2$

Verovatno najpoznatija na svetu, ova jednačina rešava odnos mase i energije.

Tvorac formule Albert Ajnštajn morao je da – pred velikom masom, velikom brzinom – zbriše iz Nemačke uoči Drugog svetskog rata. Jevrejina Ajnštajna pritisla je masa onih koji su verovali da predstavljaju novu, nadljudsku rasu. I da su, kao takvi, pozvani da niže rase unište – uz Jevreje, još bar Cigane (Rome) i Slovene.

Dve hiljade godina ranije, rimski pisac Juvenal prezrivo je rekao da masa žitelja prestonice Imperije traži samo panem et circenses, hleba i igara. Njegov prezir je bio umetnički stav: rimski imperatori su, međutim, o besplatnom hlebu i cirkuskim igrama često brinuli više no o granicama carstva, jer od rimske mase i njene gladi često im je zavisila glava na ramenima.

Ljudska masa je bezlična, ona je gomila, rulja, svetina, ogromna, razjarena, obezglavljena, vesela, razularena, hipnotisana... Ili je opišemo kao masu navijača, pristalica ovoga ili onoga, pripadnika toga i toga, vernika ili nevernika nekog boga ili ideje.

Koliko god na nju gledala s visoka kao na neobrazovanu, povodljivu, pohlepnu, prostačku, sirovu, glupu itd., i koliko god od nje ponekad strepele, političke elite su kroz celu istoriju nastojale da masom upravljaju. Grci su ljude koji vode masu (svetinu ili "narod" u našem smislu te reči) nazivali demagozima. Doslovno, onima koji – bez obzira na svoje sopstveno poreklo – u javnom životu zastupaju interese mnoštva. Današnje negativno značenje te reči nastalo je mnogo kasnije.

Tajna umetnosti vođenja mase nikada nije razjašnjena, mada je razvijeno mnogo teorija i usavršeno mnogo veština, od antičke retorike do današnjih organizacija koje nude obuku u "modernim veštinama" ili "političkim umećima". Nije razjašnjeno ni da li postoje stvarno spontane pobune masa.

Toliko o Ajnštajnu.

ALEKSANDAR ĆIRIĆ

PIŠE: ZORAN STANOJEVIĆ

Kratka devetka

Pre nekoliko dana Majkrosoft je pustio u promet svoju "zamalo" verziju novog pregledača interneta – Internet Explorer 9 ili skraćeno IE9 RC (ovo RC je za release code, što znači da je to naprednija verzija od one za testiranje, ali još nije ona prava). U narednih nekoliko meseci peglaće se poslednji nedostaci, a onda će novi brauzer da "pojede" prethodnu verziju koja se isporučuje sa Windowsom 7. Dakle, šta novo donosi?

Eksplorer je i dalje dominantan na tržištu mada ga koristi malo manje od dve trećine korisnika. Polako ga jedu Googleov Chrome i Mozilin Firefox, mada je Explorer omiljeni brauzer za sve bankarske transakcije. Tačnije, većina finansijskih institucija prilagođava svoj interfejs ovom brauzeru i preporučuje da ga koristite za onlajn bankarstvo.

Prvo što vidite kada sa Majkrosoftovog sajta spustite novu verziju (koja će pregaziti staru i povratak nije jednostavan ako ste se predomislili) jeste da je IE9 znatno svedeniji. Neki komentatori na internetu kažu da Majkrosoftovi dizajneri ne vole kada im se kaže da je brauzer minimalistički, radije upotrebljavaju izraz rafiniran. U suštini, sve kontrole su znatno smanjene da bi se svaki mogući piksel upotrebio za prikazivanje sajta kojem pristupate. To i jeste osnovna ideja, da sajt bude u centru pažnje i da vas IE9 što manje ometa.

Taj princip je odličan za stranice koje često posećujete, znate gde se šta nalazi i ne treba vam dodatna navigacija. Ali, lično sam, barem u početnoj fazi korišćenja IE9, imao (imam i dalje) problema sa nalaženjem svih potrebnih opcija da sajtove prilagodim sebi. Recimo, napraviti poseban meni u vrhu strane sa najčešće posećivanim sajtovima komplikovanije mi je nego na staroj verziji, ili na konkurentskim brauzerima. Zato, ako koristite Windows 7 imate dodatnu mogućnost da omiljeni sajt "prikucate" (pinn) u tulbar samog Windowsa. Dovoljno je da ikonicu iz adrese prevučete na dno ekrana gde se tulbar nalazi i zakačite je tamo. Dizajneri IE9 smatraju da će to pokrenuti revoluciju u korišćenju interneta, odnosno da će početna strana portala izgubiti na značaju jer ćete direktno "pinovati" stranice i servise koji vas zanimaju. To otvara mogućnost da vas pinovani sajtovi upozoravaju na promene čak i kada niste uključili brauzer.

IE9 je prema svima koji su ga testirali brži od svih brauzera na tržištu, mada moram da primetim da može da vam pravi izvesne probleme. Moje iskustvo je da mi usporava kucanje na mejl sajtovima. To je moguće podesiti, ali zašto bih ja to radio kada se, recimo, ne razumem u računare i želim da sve radi kako je fabrika napravila? Idealan novi brauzer je onaj koji zahteva minimalna podešavanja od strane korisnika.

Kratka ocena je da je IE9 postavio standarde čitanja interneta za narednu deceniju koje će sada slediti i ostali. Za one koji dugo koriste internet navikavanje na novi grafički izgled i pronalaženje opcija na koje ste navikli neće ići onako lako kako su dizajneri zamislili. Gde, bre, žure, poručiće im svaki stariji, konzervativniji korisnik.

KOSOVO

Bedžet Pacoli, predsednik

foto: Reuters

Izgleda da je kombinatorika za sastavljanje koalicije za buduću kosovsku vladu okončana. Najuže rukovodstvo Demokratske partije Kosova Hašima Tačija odlučilo je u ponedeljak uveče da predsedniku Alijanse za novo Kosovo Bedžetu Pacoliju ponudi mesto predsednika Kosova.

Potpredsednik DPK Hajredin Kuči izjavio je da je odluka doneta konsenzusom, nakon tročasovne rasprave najužeg rukovodstva DPK, i naveo da će DPK imati mesto premijera i predsednika Skupštine Kosova. Tači u budućoj koaliciji računa na podršku većine poslanika Srba i drugih nealbanskih zajednica. U tom slučaju, buduća vlada će imati najviše 65 od 120 poslanika.

Sudeći po nezvaničnim podacima, Bedžet Pacoli ima i te kako živopisnu biografiju. Biznis je, navodno, započeo šezdesetih godina u Švajcarskoj firmom "Interplastik" da bi se sredinom osamdesetih ta priča "završila skandalozno – bankrotstvom i nestankom direktora". Ruski dnevnik "Jutro" napisao je pre četiri godine da se Pacoli 1992. godine pojavio u Moskvi i upoznao sa uticajnim ljudima iz Kremlja, među kojima je bio Pavel Borodin, kasnije šef administracije Borisa Jeljcina. Isti dnevnik je podsetio da su se Borodin i Pacoli 1999. našli u centru skandala "Mabeteks" ili "Rašagejt". Švajcarsko tužilaštvo je optužilo Pacolija za mahinacije i pranje novca, izdvojenog za restauraciju objekata u Kremlju. Prema navodima ruskih medija, Pacolijev "Mabeteks" je 1995. sa kompanijom "Merkata" biznismena Viktora Stolpovskog izvodila rekonstrukciju Kremlja za koju je plaćeno 450 miliona dolara, prebačenih na račune u švajcarskoj banci, a posle tri godine rusko Tužilaštvo je pokrenulo krivični predmet pod sumnjom da je administracija ruskog predsednika, na čijem čelu je bio Borodin, uzela mito od 25 miliona dolara. I švajcarsko tužilaštvo je pokrenulo postupak i ocenilo da je mito bio 30 miliona dolara, optužujući pri tom i Borodinovog zeta Andreja Sileckog, potpredsednika "Merkate".

Borodin je po švajcarskom zahtevu uhapšen u SAD januara 2001. godine i izručen Švajcarskoj, a nakon tromesečnog boravka u zatvoru i uz kauciju od tri miliona dolara pušten je i izručen Rusiji.

Inače, Pacoli je u istom intervjuu okarakterisan kao "jugonostalgičar koji voli Srbe". Sam je u istom intervjuu izjavio da je "u jedinstvenoj Jugoslaviji 'bilo dobro svima – i Albancima i Srbima' i da 'ne razume odakle i ko je provocirao nasilje 1994'". Pacoli je tada još izjavio da je jedini put "priznanje Kosova kao nezavisne države", a da će već "drugog dana biti ukinute granice i početi razvoj odnosa sa Srbijom". "Srbija je vrlo važan faktor. Mi uvažavamo Srbiju! Mi volimo srpski narod!", rekao je tada Pacoli, podsećajući pritom da je "rekonstruisao pravoslavnu crkvu u Bakunjinskoj ulici".

I. V.

lgbt SOS
(011)
3290 846
utorkom i četvrtkom 19-22h

Kakav direktor je potreban Institutu za onkologiju?

Kada su pre pet i po meseci zbog malverzacija sa citostaticima pohapšeni čelni ljudi sa Instituta za onkologiju i radiologiju Srbije (IORS), teško da je iko mogao da pretpostavi da će ova ustanova brzo vratiti poljuljano poverenje, a kamoli napraviti red u poslovanju. Prošlog četvrtka dobili smo uverenje da je u zemlji Srbiji, ipak, moguće u kratkom vremenskom roku uspostaviti red i postići dobre rezultate bez mnogo kukanja i "izvlačenja" na nesavesnost prethodne uprave.

Od avgusta prošle godine do danas, Institut je ostvario uštedu od 106 miliona dinara u kupovini određenih citostatika, ukinute su liste čekanja na operacije, na pedijatrijskom odeljenju nema čekanja za bilo koji vid zdravstvene zaštite, a pacijentima su konačno postali dostupni terapije i lečenje po svetskim standardima. Da ovi rezultati nisu samo mrtvo slovo na papiru najbolje svedoči utisak samih pacijenata – do oktobra 2010. godine zaštitniku prava pacijenata pismeno se žalilo u proseku tri do pet pacijenata dnevno. Od 1. decembra 2010. godine do danas žalila su se ukupno – tri pacijenta.

Rukovodstvo koje upravlja Institutom poslednjih pet meseci kaže da im nije bilo teško da povrate poverenje svojih pacijenata, "jer su svi segmenti unutar Instituta, sve klinike, prvenstveno na čelu sa svojim upravnicima u okviru tih službi, najnormalnije radili svoj posao".

"Pre pet meseci 275 žena je čekalo na operaciju tumora dojke, sa prosečnim čekanjem od četiri do šest nedelja", kaže za "Vreme" direktor Klinike za onkološku hirurgiju dr Srđan Nikolić. "Izuzetnim zalaganjem svih zaposlenih i rešenošću da povratimo poverenje pacijenata, uspeli smo da promenom organizacije prijema, promenom rada konzilijuma listu čekanja svedemo na nulu." To znači da danas, posle šest meseci, svaka pacijentkinja sa potencijalno malignim tumorom dojke koja dobije odluku konzilijuma da joj je potrebno hirurško lečenje bude primljena u roku od jednog dana i sutradan operisana. Dr Nikolić još navodi da je u poslednjih šest meseci u hirurškim ambulantama Instituta pregledano 18.902 pacijenta, a da su u ambulanti za prve preglede dojke pregledane 6072 žene. U istom periodu urađeno je oko 3700 operacija, odnosno u proseku 112 operacija po hirurgu i 370 anestezija po jednom anesteziologu.

foto: Tanjug

Apoteka je neophodne količine lekova uspela da nabavi za 163 miliona dinara, iako je cenovnikom Republičkog fonda za tu namenu planirano 269 miliona dinara. "Kriterijum je bio kvalitet lekova (dokumentacija koju daje Agencija za lekove) i cena. Timski požrtvovan rad je prisutan sve vreme i nadam se da ćemo sa odgovarajućim sredstvima uspeti da odgovorimo svim potrebama", kaže specijalista farmakoinformatike mr ph. Tatjana Tomić.

U septembru je došlo do promena i na Klinici za medikalnu onkologiju. Dr Svetislav Jelić, jedan od pionira moderne hemioterapije u našoj zemlji, koji je njome rukovodio više od 20 godina, prepustio je inicijativu u vođenju Klinike nekolicini mlađih lekara. "Stručni kolegijum naše klinike je već 20. septembra prošle godine uputio Republičkoj stručnoj komisiji za citotoksične lekove Ministarstva zdravlja Predlog izmena i dopuna B i C liste, kojom bi se lista dovela u sklad sa široko prihvaćenim međunarodnim stavovima o lečenju u onkologiji", kaže dr Davorin Radosavljević, direktor Klinike za medikalnu onkologiju IORS. "Ovaj predlog je pozitivno ocenjen u komisiji Ministarstva i upućen je u RZZO na razmatranje u decembru 2010. U očekivanju promene Pravilnika, na Klinici za MO se postupa striktno prema slovu Pravilnika, osim kada kolegijum lekara Klinike, razmatrajući pojedinačne slučajeve, ne zauzme drugačiji stručni stav", kaže dr Radosavljević.

Sagovornik "Vremena" još navodi da je u poslednjih pet meseci pojačan stručni i naučni rad, ali i da je promovisan princip ponašanja "bratstvo po profesiji". "Promovišu se otvorenost u komunikaciji, solidarnost, dogovori", kaže dr Radosavljević. "Ovo nije reakcija na prethodno loše stanje, jer su lekari i sestre i do jula 2010. radili podjednako uspešno i mnogo, već potreba da se ublaži neminovni zamor materijala, da se posle otrovne kiše koja je lila po nama osetimo dostojnim lekara, da vratimo osmeh i zadovoljstvo što radimo zajedno. S moje strane uvek će biti pozdravljeni lekari koji prepoznaju strahove i patnju pacijenata, koji ne mogu da se distanciraju od te patnje, oni u čijim očima pacijenti mogu da prepoznaju žar solidarnosti, oni čiji osmeh budi novu, makar i slabašnu nadu. Takve lekare se trudimo da školujemo, takvu vrstu borbenosti, znanjem i osmehom, želimo da unapredimo. Tako i vidimo budućnost Klinike, ali i sa punim rafovima lekova i istraživačkom košnicom u laboratorijama IORS-a", kaže dr Radosavljević.

Konkurs za direktora Instituta zatvara se 18. februara. Mediji su proteklih dana pisali da će Socijalistička partija Srbije predložiti kandidata za to mesto, među kojima je pominjan i Vladimir Đukić, direktor Urgentnog centra. Članovi privremene uprave – s pravom – očekuju da će novi direktor te institucije biti izabran po stručnosti, a ne po političkoj pripadnosti.

J. LAZIĆ

piše: Dragoljub Žarković

Kad sam bio Mlađan lovac ja: Dinkićeve insinuacije da mimo vlade odlučuju Tadić i njegovi otvorila je sezonu lova na krupnu divljač

Dinkić je Tadićev katil ferman, barem za sada, prihvatio mirno i svilen gajtan vezao kao kravatu koju će nositi u funkciji šefa poslaničke grupe G17 plus u Skupštini Srbije. Još neće da ruši vladu jer mu se to ne isplati. A kad će, videćemo. Ima li tu neke koristi za nas

Saradnici i savetnici: Rušenje vladinog autoriteta

Neki put, dogodi se, borba za život i samoodržanje i najljuće protivnike natera da se u burnom moru drže za istu dasku kad im voda dođe do grla. U strahu od izbora, s malo šansi da se povoljno po njih završe, činioci koalicione vlade već su počeli da se prave da se ništa nije dogodilo.

Pitanje je dana, nedelja i možda meseci koliko će trajati novouspostavljeni aranžman, ali, bez velike štete po srpske bolje interese, teško će odlagati izbore do redovnog termina, proleće 2012. godine. U strahu od izbora sada se bolje slažu nego koliko još pre četiri dana. Mlađan Dinkić je premijerov predlog za njegovo razrešenje s mesta potpredsednika vlade i ministra za ekonomiju pretvorio u ostavku i izbegao da već na pitanju glasanja o njegovom smenjivanju, odnosno razrešenju, bude iskazano nepoverenje u vladu.

Iza ovih igara oko proceduralnih pitanja stoje krupne stvari i nema u Srbiji dovoljno velikog tepiha niti metle da bi se sva prljavština gurnula pod njega. Najavljena rekonstrukcija vlade, do kraja meseca, pre će dokazati nego što će demantovati ovu tvrdnju.

Kap koja je prelila čašu bila je Dinkićeva izjava s kraja prošle nedelje u kojoj je tvrdio da se odluke donose mimo vlade i da ih donose ljudi bez javne i političke odgovornosti za te odluke. Ja bih rekao da je Dinkić, u tom trenutku, skočio iz tiganja direktno u vatru. Legitimno je bilo tražiti premijerovu ostavku, što je Dinkić i učinio dan, dva pre izjave koja ga je definitivno izbacila iz igre.

Tvrdio je u predigri političke drame da premijer nema autoritet, ali izjavom o odlukama koje se donose mimo vlade on je suštinski ustvrdio da je u Srbiji izvršen državni udar. Ne mora čovek biti neki vajni analitičar da bi shvatio da je Dinkić mislio na predsednika Tadića i najuži krug njegovih saradnika i savetnika, od kojih neki i nisu javne ličnosti a većinom i nemaju političku odgovornost za odluke koje se donose.

Ministar je kriv za sve: Neobučen za preterivanje

Imperija je u roku od 24 časa uzvratila udarac računajući da Dinkić, ovaj put, nema kontraigru, a ovaj je taj katil ferman, barem za sada, prihvatio mirno i svilen gajtan vezao kao kravatu koju će nositi u funkciji šefa poslaničke grupe G17 plus u Skupštini Srbije. Još neće da ruši vladu jer mu se to ne isplati. A kad će, videćemo.

O stepenu nervoze i dramatičnosti odluke govori i činjenica da je odluka o Dinkićevom najurivanju iz vlade doneta dan posle početka završnih pregovora s MMF-om i dan pre proslave Dana državnosti, dakle kad joj vreme nije, pa se građani pitaju kakva je to država, a verujem da istu nedoumicu imaju i ovi što su došli iz MMF-a.

Početno obrazloženje Mirka Cvetkovića bilo je razložno. Dinkić je odluku o finansiranju pogona "Gorenja" u Zaječaru (inače, Cvetkovićev rodni grad) doneo bez odluke vlade o tome. To je trebalo da bude kontradokaz njegovoj tvrdnji da neko drugi odlučuje umesto vlade, a smenjivanje državnog sekretara u Ministarstvu finansija, koje je išlo u paketu sa zahtevom da Dinkić bude razrešen, bilo je neka vrsta kontratega koji je trebalo da posluži generalnom disciplinovanju tima.

Ali, od podneva do večeri stvar je eskalirala. Uveče je već Cvetković optužio Dinkića za očajne rezultate u sektoru kojim rukovodi – pandemijska nezaposlenost i najniže plate u regionu. Već ustreljeni Dinkić prikazan je kao nesposobnjaković i poslužio je kao neka vrsta klina o koji je premijer pokušao da okači sinergijsko dejstvo ekonomske krize i slabu sposobnost vlade da na nju odgovori. Dinkić je i ovo prećutao, ali siguran sam da nije zaboravio.

Narod, u kome Dinkić baš nije popularan, teško će poverovati da je on za sve kriv i mislim da je to bio trenutak Cvetkovićeve slabosti, ili kako kaže Bojan Pajtić, u "Kažiprstu" na B92, on, Cvetković,

Foto: Aleksandar Anđić

nije baš "obučen" za tu vrstu političkih igara, što se vidi i bez Pajtićevog obrazloženja, ali ja bih to u eri carevanja spinovanja i piarovanja shvatio kao kompliment.

Uprava i građani: Hajde da se ne lažemo

Vlada sada, ruku na srce, izgleda kao neki provizorijum, mada je, retorski, ostala pri stavu da će izbora biti kada im, po zakonu, dođe rok, samo što se postavlja pitanje da li je ono što njima izgleda dobro, dobro i za građane Srbije.

U ovom trenutku izgleda neopravdanim odlagati izbore, kalkulišući sa Dinkićevom slabošću zbog koje pristaje na neku vrstu političkog, pa i ličnog poniženja. Tehnički je mogućno održati ovu vladu čak i bez personalnih promena u njenom sastavu, ali ne bih rekao da je njihov interes identičan javnom interesu.

U igri opstaje, kao realna, samo jedna opcija: Dinkić i njegovi u Skupštini daju podršku vladi, kad to njima odgovara. To u principu povećava ucenjivački kapacitet ove poslaničke grupacije. Vlada je manjinska, jer G17 plus suštinski, politički i mentalno, na kraju, napušta "vladu bez autoriteta" i drži je u šaci, efektnije nego sada. S druge strane, to Dinkiću i njegovima daje obol opozicije, što ne mora biti loša pozicija u zemlji gde niko nije zadovoljan rezultatima rada vlade.

Iz ove političke kombinatorike ne nazire se neka direktna korist za građane. Za privredu, već slomljenu preferiranjem fiskalne i monetarne politike u odnosu na realnu ekonomiju, još je gora situacija u uslovima takvog provizorijuma. Investicioni planovi, onoliko koliko ih ima, ići će na doradu s novom kalkulacijom rizika zbog slabosti vlade. Poskupeće novac iz istog razloga. Ispariće ono malo autoriteta u disciplinovanju privrednih subjekata. Javna preduzeća, odnosno vladini nameštenici, doživeće sve to kao neku vrstu sudnjeg dana, a njima je i manje trebalo pa da potroše ono što ni njihovi unuci ne mogu da vrate. Nenormalna je situacija u kojoj svi znamo da vlade nema, a jedino se ona pravi da postoji.

Moraće da se odustane od nekih temeljnih zamisli u kreiranju državnih i nacionalnih poslova. Ko će s takvom vladom iskreno ući u kreiranje ustavnih promena. S kojim legitimitetom će se voditi pregovori o Kosovu. Nije, dakle, nemoguće, da će se, po potrebi, ovako ili onako, namicati onih famoznih 126 glasova podrške u Skupštini, ali će svi znati da je to rezultat slabosti partnera koji su se oko te većine okupili, a ne neke jasne ideje o pravcima srpske politike.

Bolje je potvrditi se na izborima, čak i izgubiti izbore, nego ispustiti i dodatno unerediti državne poslove. ◂

Tema “Vremena”: **pad Mlađana Dinkića**

Leteći portfelj i da

najski poklon

RAZLAZ:
M. Cvetković i
M. Dinkić
Foto: Tanjug

Ministar Dinkić, koga premijer Cvetković smenjuje, podnosi ostavku i prelazi u poslanike i kabinetu iz koga je izbačen obećava podršku do kraja mandata, za koji niko ne zna koliko će trajati. Da li će oslabljena Cvetkovićeva vlada preživeti potres vladajuće koalicije, najveći do sada

Tihim glasom, kao da ne želi da probudi decu, nestranački premijer Mirko Cvetković saopštio je u ponedeljak nešto pre 14 časova svoju odluku da pokrene postupak za smenu potpredsednika svoje vlade i ministra finansija Mlađana Dinkića, predsednika partije G17 plus, članice vladajuće koalicije. Istovremeno smenjuje i državnog sekretara Slobodana Ilića iz Demokratske stranke, koji se s Dinkićem javno sukobio.

Prethodnog dana Cvetković je o tome razgovarao s predsednikom Tadićem, a tog jutra dobio je podršku predsedništva Demokratske stranke, čiji su se članovi složili da je "Dinkić preterao".

Po jednoj verziji, Cvetković je mejlom i po kuriru obavestio Dinkića o svojoj odluci neposredno pre nego što će se obratiti javnosti, a ovaj je bio potpuno zatečen. Dinkić je pak tvrdio da ga Cvetković nije lično obavestio i da je za svoju smenu saznao iz medija. Predsedništvo G17 plus se hitno sastalo istog dana u 17 časova i posle kratkog većanja javnost je obaveštena da Dinkić prihvata svoju smenu; da G17 plus neće rušiti vladu; da će u vladi ostati dosadašnji ministri koje je predložio G17 plus, sem Verice Kalanović, koja je saopštila da podnosi ostavku zato što neće da ćuti. Neki od tih ministara se deklarišu kao nestranačke ličnosti G17 plus će predložiti kandidate za nove ministre koji bi trebalo da dođu na mesto Dinkića, Verice Kalanović i Tomice Milosavljevića, koji je ranije podneo ostavku iz ličnih razloga (najavljeno da će biti predložen Zoran Stanković, koji nije član G17 plus).

MALA SVAĐA OKO PARA: Tako je završena "tuča portfeljima" i privremeno razrešen do sada najoštriji javni sukob u vladajućoj koaliciji koji je trajao dve nedelje, a tinjao dve godine.

Povodom odluke Ministarstva ekonomije da se slovenačkom Gorenju daju veće stimulacije za otvaranje fabrike u Zaječaru nego u Valjevu, državni sekretar u Ministarstvu finansija Slobodan Ilić, "dinkićevci" uz to dodaju – i, slučajno, Valjevac – optužio je Dinkića da nastoji da prigrabi što više finansijskih resursa ove zemlje, koje koristi na samo njemu znan način i po kriterijumima samo njemu poznatim, na štetu najvećeg broja građana, poreskih obveznika ove države i da koristi budžetska sredstva za razvijanje i jačanje svoje političke grupacije Ujedinjenih regiona Srbije.

Tri dana kasnije, 1. februara, Dinkić je zatražio da zbog tih izjava Vlada Srbije najstrože kazni Slobodana Ilića, rekavši da se nikada nije dogodilo, od kada je Vlada formirana, da je neko na tako grub način zloupotrebio neku državnu instituciju (Ministarstvo finansija) u političke svrhe, kao što je to ovom prilikom uradio Ilić.

Dinkić odmah potom 2. februara to ponavlja u pismu premijeru Cvetkoviću, koje je dospelo do medija i bilo zanimljivo i po tome što široj javnosti opisuje formalnu proceduru donošenja odluka u vladi. U njemu se opisuje kako je 13. januara 2011. potpisan Memorandum o razumevanju između Ministarstva ekonomije i regionalnog razvoja i Gorenja iz Velenja, Republika Slovenija, kojim je u skladu sa važećim propisima predviđena podrška investicionim projektima Gorenja u Valjevu, Staroj Pazovi i Zaječaru.

Objašnjava se zatim da je Gorenje posle višemesečnih pregovora donelo odluku da pokrene proizvodnju veš mašina u Zaječaru u Srbiji, nakon što je investiralo 50 miliona evra u svojim fabrikama u Valjevu i Staroj Pazovi, gde je uposlilo oko 1100 radnika.

Kaže se dalje da ta kompanija planira da uposli još najmanje 300 radnika i da proširi kapacitete za proizvodnju frižidera u Valjevu, uz otvaranje oko 200 novih radnih mesta, te bojlera u Staroj Pazovi, uz upošljavanje dodatnih 250 radnika.

Dinkić podseća premijera da je nakon potpisivanja Memoranduma, Ministarstvo ekonomije i regionalnog razvoja pripremilo Nacrt predugovora o realizaciji investicionog projekta Gorenja u Zaječaru kao i Predlog zaključka sa obrazloženjem i da je 19. januara 2011. godine, po uobičajenoj proceduri, uputilo materijal resornim ministarstvima i organima kako bi dali svoje mišljenje. Nabraja zatim da je Republički sekretarijat za zakonodavstvo 24. januara 2011. dostavio mišljenje bez primedaba; Ministarstvo finansija 25. januara 2011. godine dostavilo mišljenje bez primedaba; Ministarstvo za infrastrukturu 24. januara 2011. godine dostavilo mišljenje bez primedaba; Ministarstvo životne sredine i prostornog planiranja 25. januara 2011. godine dostavilo mišljenje bez primedaba; Republičko javno pravobranilaštvo 25. januara 2011. godine dostavilo mišljenje bez primedaba...

Na kraju Dinkić podseća da je na osnovu svih pozitivnih mišljenja, Vlada usvojila predlog Ministarstva ekonomije na telefonskoj sednici, održanoj 27. januara 2011. godine.

U očekivanju odgovora premijera Dinkić nije prisustvovao sednici Vlade Srbije zakazanoj za četvrtak 3. februar, iako je bio u Beogradu, a ni 10. februara kada je prisustvovao potpisivanju nekog ugovora sa investitorima u Nišu.

Poslaničke grupe u Skupštini Srbije

G 17	24
DSS	20
ZES	78
LDP	12
Napred Srbijo	22
Manjine	7
Nova Srbija	9
PUPS	5
SPS-JS	15
SRS	56
Samostalni poslanik	1

Od 26 ministara vlade Mirka Cvetkovića, šest "duži" G17 plus

- Potpredsednik, ministar za ravnomerni i regionalni razvoj, mr Mlađan Dinkić (u postupku smenjivanja), G17 plus
- Ministarka za omladinu sport, Snežana Samardžić-Marković, G17 plus
- Ministar za zdravlje, prof. dr Tomica Milosavljević (u ostavci), G17 plus
- Ministarka za telekomunikacije i informatičko društvo, mr Jasna Matić, nestranačka ličnost
- Ministar za kulturu, Nebojša Bradić , nestranačka ličnost
- Ministarka za Nacionalni investicioni plan, mr Verica Kalanović (u ostavci), G17 plus

ČVRSTI KOALICIONI PARTNERI: B. Tadić i I.Dačić
Foto:Miloš Jelesijević

Javnost je već bila prilično zaintrigirana tim sporom, a iz G17 plus su objašnjavali kako je Dinkićevo prisustvovanje potpisivanju ugovora u Nišu važnije od njegovog prisustvovanja sednici vlade.

POPREDSEDNIK OSPORAVA PREMIJERA: U međuvremenu, 5. februara, Dinkić je pojačao ton izjavivši da je Cvetkovićeva vlada izgubila autoritet i da su suštinske promene neophodne što pre, u suprotnom će stranke vlasti da dožive ubedljiv poraz.

Dinkić još kaže: "Razgovarao sam o tome s mojim prijateljem Tadićem. Uveren sam da će on imati snage da povuče prave poteze."

Posle nekoliko dana ćutanja Cvetković odgovara 10. februara: "Ne planiram da podnesem ostavku... Ko se na ovom teškom putu umorio, ili se plaši da će građani da vide da nije postigao rezultate u svom resoru, može slobodno da ide iz vlade..."

Dinkić na to odgovara da Cvetković ne donosi odluke o važnim pitanjima, odnosno da o svemu odlučuje predsednik Tadić: "Razgovaram sa onim ko odlučuje, sa predsednikom Tadićem. On zna da donese prave odluke i mislim da će ih i sada doneti."

Između G17 plus i DS-a razmenjuje se vatra verbalnih optužbi za koje bi malo udaljeniji posmatrač rekao da su sve tačne: (G17) da premijer ne odlučuje, da su ministri DS-a odgovorni za nestašicu hrane, loš zakon o planiranju i izgradnji, blokiran rast BDP-a, lošu reformu pravosuđa i da su nesposobni da zaustave štrajkove u javnom sektoru; (DS) da je G17 plus nepouzdan partner, da se protivi ukidanje blanko ostavki, i zakonu o finansiranju stranaka, što DS smatra uslovom za EU.

Sukob se rasplamsava i potpredsednik DS-a Bojan Pajtić naglašava da Mlađan Dinkić kontroliše većinu finansijskih tokova u zemlji i da Dinkićevi istupi više liče na predizbornu kampanju. Na to iz G17 plus odgovaraju da DS već pet godina kontroliše finansijske tokove u zemlji i upravlja republičkim, pokrajinskim i najvećim brojem opštinskih budžeta, da DS, ima ministre finansija u već dve vlade zaredom, kao i da je guverner Narodne banke Srbije takođe kadar te stranke.

KO ODLUČUJE: Tri dana kasnije, 13. februara, Vladimir Ilić iz G17 plus pojačava ton izjavom za list "Danas" da se mnoge odluke donose izvan institucija, a da ih često donose pojedinci koji nemaju nikakvu javnu, niti političku odgovornost, umesto da premijer sve odluke donosi u vladi. Kaže da je upravo Tadićeva partija oduzela autoritet premijeru.

Na pitanje novinara "Politike" koji pojedinci van vlade donose odluke umesto Cvetkovića, sagovornici G17 plus čija se imena ne pominju kažu da nije u pitanju samo Tadić, već da je pravo pitanje koji centri unutar DS-a diriguju premijeru i vladi šta da se radi. Tvrde da neke odluke ne mogu da se donesu bez naloga tih ljudi koji nemaju ni javnu ni političku odgovornost. Ne kažu na koga su mislili, ali odbacuju spekulacije da su mislili na predsednikovog šefa kabineta Miodraga Rakića...

Tim prigovorim o vaninstitucionalnom ►

Savetnici predsednika Srbije

Obavljaju najsloženije analitičke, savetodavne i druge odgovarajuće poslove za potrebe predsednika Republike koji se odnose na državno uređenje, izgradnju i funkcionisanje političkog sistema i inicijativu za donošenje novih kao i primenu postojećih zakona, privredna kretanja i razvoj ekonomskog sistema, odbranu i bezbednost, rad Narodne skupštine Republike Srbije i Vlade Republike Srbije i drugih državnih organa, odnose Republike Srbije sa drugim državama i međunarodnim organizacijama, informisanje itd.

mr Trivo Inđić, dr Gordana Matković, dr Nebojša Krstić, Biserka Jevtimijević Drinjaković, Jovan Ratković, Vojislav Brajović, Mlađan Đorđević

odlučivanju dodirnuta je zapravo jedna prilično zagonetna i potencijalno opasna tačka na kojoj se prelama većito pitanje gde je stvarni centar moći. Dinkićeva opaska je usmerena ka savetnicima predsednika Republike (vidi okvir) – mada oni ne liče na "desižnmejkere", kako se na novogovoru zovu oni koji odlučuju – a možda i na neku adresu iza njih.

To prebacivanje vraća priču na to ko zapravo vodi politiku, vlada po ustavu ili neko drugi. Budi asocijacije na ono formiranje velike koordinacije, vladinog prezidijuma koje se naziralo kada je predsednik Srbije Boris Tadić 16. jula 2008. predsedavao konstitutivnoj sednici Nacionalnog saveta za infrastrukturu (vidi okvir) jednog tela koje je okupljalo one koji imaju ovlašćenja da odlučuju o novcu. U saopštenju Informativne službe predsednika Republike iz tog perioda navodi se da je Savet zaključio da su osnovni prioriteti nove vlade Srbije da se završi "autoputni pravac" na Koridoru 10, počne izgradnja autoputa Beograd – Južni Jadran i modernizuje železnica u Srbiji. Taj savet kasnije nije mnogo pominjan, kao što je kriza potisnula i priču o velikim infrastrukturnim projektima.

U javnosti, među vladi naklonjenijim komentatorima tada je zagovarana teza da bi u Srbiji politički sistem trebalo redizajnirati u polupredsednički.

Šest meseci kasnije, u januaru 2009, u tekstu "Deset problema vlade Mirka Cvetkovića", vaš hroničar je u "Vremenu" konstatovao da aktivnija uloga predsednika države u mirenju razlika i ćudi sigurno doprinosi da vladajuća

Između G17 plus i DS-a razmenjuje se vatra verbalnih optužbi za koje bi malo udaljeniji posmatrač rekao da su sve tačne: (G17) da premijer ne odlučuje, da su ministri DS-a odgovorni za nestašicu hrane, loš zakon o planiranju i izgradnji, blokiran rast BDP-a, lošu reformu pravosuđa i da su nesposobni da zaustave štrajkove u javnom sektoru; (DS) da je G17 plus nepouzdan partner, da se protivi ukidanje blanko ostavki, i zakonu o finansiranju stranaka, što DS smatra uslovom za EU

koalicija ostane na okupu, ali da ta njegova intervencija, makar da dolazi samo od njega kao predsednika najjače stranke, predsedničku kancelariju u očima javnosti pretvara u vladin prezidijum, za šta ona nije pripremljena, a nema ni ustavna ovlašćenja, što je već izazvalo kritiku opozicije, a i javna sumnjičenja unutar koalicije. Dugoročno gledano, jačanje uloge predsednika Republike potkopava i autoritet vlade, koja po Ustavu vodi politiku, i premijera, kome po Ustavu ministri odgovaraju za njegov rad.

Opozicija se relativno često bavila navodnim bonapartističkim pretenzijama predsednika, a Dinkić to sada načinje iz drugog ugla. On je inače bio protiv vladine većine oko nekih krupnih pitanja, kao što je, na primer, ruski ili gasno-naftni sporazum. Pred javnošću taj spor od pre dve godine je bio izgrađen razgovorom Dinkića i Tadića, ili tačnije stavljen pod tepih, ispod koga će ga Dinkić izvući prethodnih nedelja izjavom da je svojevremeno prognoze da će akcije NIS-a i Telekoma koštati 1000 evra davao na nagovor predsednika Tadića. Posle se vadio da je njegova izjava istrgnuta iz konteksta i namerno suviše istaknuta.

Ta ideja "velike koordinacije" nije posle mnogo eksponirana u javnosti jer je priču o megaprojektima zamenila problematika vezana za krizu, kroz koju je Cvetkovićeva vlada prošla bez velikih socijalnih potresa kakvi su se desili u Mađarskoj, Grčkoj, Španiji i Irskoj. Opozicija joj je doduše prigovarala zbog neispunjenih obećanja i činjenice da umesto 200.000 novih radnih mesta za rezultat ima 200.000 novonezaposlenih, ali odgovor je glasio: "Pa kriza je!"

Sa strane vladajuće koalicije nije bilo

DAVNI DANI: Proslava izborne pobede
Foto: Reuters

SOLIDARNA SA ŠEFOM PRATIJE: Verica Kalanović
Foto: Dragan Todorović

vidljivih napora da se autoritet vlade pojača, a predsednik Tadić je bio u fokusu javnosti kao devojka za sve. On je jednom vidljivo demonstrirao i svoju odlučnost u disciplinovanju saradnika. Prošle zime verbalni izlet je položajem platio general Zdravko Ponoš, koga je Tadić smenio zbog kritike tempa reforme vojske.

Smenjivanje Dinkića je verovatno najveći potres vladajuće koalicije do sada i pitanje je da li ga ona može preživeti (tvrdi da može). Paradoks je u tome što je taj konflikt zapravo tematska repriza. To prepucavanje Dinkića s državnim sekretarom Ilićem i premijerom Cvetkovićem se, na primer, poklopilo sa spekulacijama koje traju već dva meseca o tome da treba da uslede razgovori o rekonstrukciji Cvetkovićevog kabineta. Nju je najavio i sam Cvetković rekavši da će analizirati rad svakog ministra, prebacivši Dinkiću da će se pokazati i da rezultati u njegovom resoru nisu zadovoljavajući s obzirom na porast broja nezaposlenih. Dinkić i Verica Kalanović su na to uvređeno reagovali ponavljajući da se omalovažava njihov rad i dinamizam i da Cvetković skače sebi u usta pošto je u prethodnim intervjuima hvalio upravo napore i uspehe baš u ekonomskoj politici.

O rekonstrukciji, toj vladinoj večitoj temi, pričalo se i na početku 2009, samo je na tadašnju najavu premijera Cvetkovića da će biti ocenjivan rad svakog ministra, usledila, na primer, izjava iz G17 plus da je predsednik te partije već izribao svoje ministre, a i socijalisti su pozitivno ocenili svoje. To je, inače, govorilo o tome da ministri ne odgovaraju premijeru nego šefu svoje partije...

Krajem januara 2011, mediji za koje se moglo pretpostaviti da imaju izvore u G17 plus su već bili počeli da spekulišu i da će Cvetković dati ostavku, čak su i pominjani kandidati za premijera iz DS-a, a s portfeljom premijera se licitiralo – te mogao bi da bude i Dačić, po koalicionom sporazumu potpredsednik vlade i zamenik premijera, te mogao bi Petrović iz DS-a, itd.

Formalno gledano, tim pokretanjem postupka za smenu važnog ministra i potpredsednika vlade nestranački Cvetković bi trebalo da je javio da on ima moć i da je pokazao granice svog poslovičnog strpljenja. Suštinski, ipak pitanje testa moći ostalo je otvoreno – ko, zapravo, smenjuje Dinkića: premijer Cvetković; vladajuća većina koje bez G17 plus nema; predsednik Tadić; ili predsedništvo Demokratske stranke, koje je o tome večalo tog prepodneva. Stranka G17 plus nije uključena u prethodno koaliciono odlučivanje i obaveštena je o tome posle SPS-a i PUPS-a.

Odnosi u vladajućoj koaliciji i pre ovog finala nisu bili bez tenzija. Ivica Dačić je javno prigovorio koalicionim partnerima da više komuniciraju s Nikolićevim naprednjacima nego s njim. Ministar za rad Rasim Ljajić je opominjao da vladajuća koaliciji može da izgubi naredne izbore zbog pogrešne procene prioriteta: priča se o izmeni izbornog sistema, rekonstrukciji Vlade i smanjenju broja poslanika, a ne posvećuje se dovoljna pažnja činjenici da nema ni političke ni druge stabilnosti, ukoliko ima toliko siromašnih, onih koji žive u sivoj zoni siromaštva, nezaposlenih.

Cvetković je prilično mirno nagovestio da smenjivanje Dinkića nije usmereno protiv G17 plus i da se nada da će vladina većina biti sačuvana. Samo može da se nagađa kako je i da li je Cvetković znao da će G17 plus tri sata kasnije saopštiti da, uprkos svemu, ostaje u vladi. Da li su *nečim* ubedili Dinkića, ili su samo tačno procenili njegove sadašnje limite?

Zanimljivo je da Dinkić ničim izazvan u svojoj veoma nijansiranoj izjavi pominje – da se ne plaši: prihvata odluku, ali stoji iza svake reči koju je izgovorio, žao mu je ako se predsedniku Tadiću ne sviđa istina, a istina je da stanje u državi nije dobro, da imamo ozbiljnih problema u društvu i da je Srbiji potreban preokret – da se nije plašio ni Amerikanaca ni Rusa, pa se ne plaši, bogami, ni Borisa Tadića, a kamoli Mirka Cvetkovića...

RUŠITELJ I BRANITELJ VLADA: U stilu one Bakalijeve da se ostavka mora odraditi, on sutradan po pokretanju postupka za smenu podnosi ostavku, koja stiže Cvetkoviću nakon što je ovaj Skupštini već uputio predlog za smenu. Bez G17 plus vlada nema većinu za Dinkićevu smenu ako za to ne glasa opozicija i, ako takvo pitanje ne prođe, može čak i da padne. Ako Cvetković uvaži Dinkićevu ostavku i prosledi je Skupštini, ova bi je samo konstatovala i opozicija ne bi dobila priliku da raspravlja ni o Dinkiću ni o vladi. Vladajuća koalicija će možda zbog toga i da prihvati ovaj danajski poklon jer je on lišava neprijatnosti.

Dinkić je posle sednice predsedništva svoje stranke objašnjavao da G17 plus neće da ode u opoziciju da mu se opet ne bi prigovaralo da je on profesionalni rušitelj vlada. Kaže da ►

DO SKORA NA ZAJEDNIČKOJ STAZI: M. Dinkić i M. Cvetković
Foto: Zoran Žestić

je srušio samo Živkovićevu vladu 2003. u kojoj nije učestvovao. To je i tačno i netačno. Tadašnji predsednik G17 plus Miroljub Labus i Dinkić su 2003. započeli ofanzivu razotkrivanja korupcije u Živkovićevoj vladi nakon što je tadašnja skupštinska većina smenila Dinkića s mesta guvernera Narodne banke. U prvoj Koštuničinoj vladi (2004-07) najpre je ostavku podneo Labus, pa ga je Dinkić na stranačkim izborima pobedio, pa je došlo do rascepa u toj stranci, pa su ministri G17 plus oročili svoje ostavke, pa su u za javnost nedovoljno definisanom statusu obavljali dužnost do usvajanja novog ustava i raspisivanja izbora. Pri kraju mandata druge Koštuničine vlade (2007-08) ministri G17 plus glasali su nekoliko puta u bloku s Demokratskom strankom tako da je Koštunica kao premijer bio u manjini a poniženje je prekinuo kada je u kontekstu sporenja "Evropa ili Kosovo", pismom predsedniku Republike zatražio raspuštanje Skupštine i raspisivanje novih izbora.

PRERAČUNAVANJE: Možda je stav DS-a prema Dinkiću određivala ona, za naš mentalitet karakteristična, ljutita ucena bez kalkulacije (koja privatno glasi "ma ko ga j...", a u zapisniku "baš je preterao"). Možda je bilo i nekog vaganja o tome da li je bolje pustiti Dinkića da sakuplja birače praveći novu partiju Ujedinjeni regioni Srbije državnim novcem, ili da sakuplja birače kritikujući vladu u kojoj ima ministre, što se on sada sprema da radi.

G17 plus je poslaničke mandate, a na osnovu njih i portfelje, inače dobila na listi Za evropsku Srbiju koju je predvodio Boris Tadić, u kojoj je Demokratska stranka bila stožerna partija i veoma izdašna prema strankama koje su ušle u tu koaliciju: pri boljem izbornom rezultatu u odnosu na prethodne izbore, DS je na tim izborima za sebe samog uzeo isti broj mandata kao u prethodnom turnusu. G17 plus je iz te široke ruke dobio solidnu kvotu od 24 poslanička mandata, formirao samostalnu poslaničku grupu u Skupštini, a u vladi od 26 ministara imao je šest od kojih je neke proglasio nestranačkim (ministra ekonomije i regionalnog razvoja, ministra za Nacionalni investicioni plan,

Gde se dede Nacionalni savet za infrastrukturu

Predsednik Srbije Boris Tadić (predsedava), predsednik vlade Mirko Cvetković, potpredsednik vlade i ministar ekonomije i regionalnog razvoja Mlađan Dinkić, ministar za infrastrukturu Milutin Mrkonjić, ministar rudarstva i energetike Petar Škundrić, ministar finansija Diana Dragutinović, ministar za telekomunikacije i informaciono društvo Jasna Matić; ministar životne sredine i prostornog planiranja Oliver Dulić, ministar za Nacionalni investicioni plan Verica Kalanović, ministar poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Saša Dragin, potpredsednik Vlade za evropske integracije i ministar za nauku i tehnološki razvoj Božidar Đelić, predsednik Izvršnog veća AP Vojvodine Bojan Pajtić i gradonačelnik Beograda Dragan Đilas.

Cvetković je prilično mirno nagovestio da smenjivanje Dinkića nije usmereno protiv G17 plus i da se nada da će vladina većina biti sačuvana. Samo može da se nagađa kako je i da li je Cvetković znao da će G17 plus tri sata kasnije saopštiti da, uprkos svemu, ostaje u vladi. Da li su *nečim* ubedili Dinkića, ili su samo tačno procenili njegove sadašnje limite?

ministra za zdravstvo, ministra za telekomunikacije, ministra kulture i ministra omladine i sporta) i osam državnih sekretara.

Dinkić je s druge strane verovatno bio svestan da je dobio značajan plen, da su demokrate time frustrirane. Ostavka iz ličnih razloga guvernera Radovana Jelašića je, na primer, prošla u neobičnoj tišini, samo je sada, kad je buknula svađa oko toga šta ko drži, sa strane G17 plus naglašeno da Narodnu banku drži kadar DS-a.

On sada pokušava da proguta osećanje poniženosti i u tekstu ostavke obećava podršku vladi do kraja mandata, mada će ona verovatno biti selektivna, a poneko glasanje u Skupštini bi moglo biti skopčano i s pregovaranjem i trgovanjem. Iz DS-a mu poručuju: "Samo te gledamo!", što je možda blef veće stranke koja je valjda spremnija za izbore od G17 plus, a možda i znak Dinkiću da može biti lišen i ostatka plena na terenu.

Demokrate možda računaju i s tim da će na narednim izborima, a i posle tih izbora imati više opcija nego što će ih imati partija G17 plus, koja je ovim sukobom umanjila šanse da s demokratama ponovo nastupi na zajedničkoj listi.

Kad su se pojavile spekulacije o mogućoj velikoj koaliciji demokrata s naprednjacima, Dinkićeve izjave su sadržavale više onih političarskih nikada i ni u kom slučaju.

Dinkić zasad izgleda usamljeno, ali zar se ne kaže da u politici nikada ne treba reći nikada, a kaže se i da izgovoreno nikada zapravo nikada ne znači nikada. U sadašnjoj vladajućoj koaliciji socijalisti imaju koalicioni sporazum samo s demokratama, a sa G17 plus su se gledali kroz durbine, ako i kada su podržavali prvu Koštunicinu vladu. Dinkić prvo najavljuje da će se posvetiti razvijanju Ujedinjenih regiona Srbije i postizanju dvocifrenog izbornog rezultata, u utorak obaveštava premijera da će od sada obavljati posao šefa poslaničke grupe G17 plus u Skupštini Srbije. Ne treba izgubiti iz vida ni, kako neki kažu makijavelističku činjenicu, da je Dinkić najduže od svih trenutnih aktera na sceni uspevao da ostane na vlasti: guverner Narodne banke Jugoslavije, odnosno Narodne banke Srbije, 2000–2003 u vreme Đinđićeve i Živkovićeve vlade; ministar finansija u prvoj vladi Vojislava Koštunice; ministar ekonomije i regionalnog razvoja u drugoj Koštunicinoj vladi; ministar ekonomije i regionalnog razvoja u vladi Mirka Cvetkovića...

Cvetkovićeva vlada će nastaviti mandat s ohrabrenim naprednjacima za vratom, a sa skupštinskom većinom nesigurnijom od one koju je imala pre ovog obračuna. Neki će to opisati kao privremeno rešenje, ili kupovinu vremena, drugi će govoriti da ništa ne traje tako dugo kao privremena rešenja; treći će se malo raspitivati kako se na zbivanja u Beogradu i na sudbinu "proevropske vlade" gleda u Briselu, možda i u Vašingtonu, kao što se osluškivalo i pri njenom formiranju. Možda Dinkić i nije samo za domaću upotrebu u ostavci pomenuo da ne želi da bude doživljen kao prepreka evropskim integracijama Srbije.

Tako će to, verovatno, ići sve dok neko ko se pita ne izgovori onu rečenicu koja prethodi devojačkom grehu: "Što će biti jesenas, neka bude večeras..." ◂

Milan Milošević

Iza kulisa Sretenjske

Na veličanstvenoj narodnoj skupštini Srbija je dobila novi, svi kažu moderni i demokratski Ustav. Knjaz, međutim, ne deli optimizam Dimitrija Davidovića, Tome Vučića Perišića i drugih, mada priznaje da bi ovaj ustav mogao biti i put iz sadašnjih smutnih vremena i političke neizvesnosti, ali da nije baš siguran u to

PRVI USTAV ZA NJEGOVA VAKTA: Knez Miloš Obrenović

U Kragujevcu, po Sretenju, 4. februara 1835.

Skup je bio veličanstven: po procenama stranih dopisnika i policajnih časnika, bilo je najmanje 14.000 ljudi, naroda, kapetana, odličnika, lica sveštenih, trgovačkih i pismenih. Ustav je prihvaćen plebiscitarno, aklamacijom i svima je već poznat njegov sadržaj. Strani dopisnici s kojima je izveštač "Vremena" kasnije razgovarao prijatno su bili iznenađeni liberalnim i demokratskim karakterom novog ustava, mada su imali i izvesne nedoumice oko stava Knjaza Miloša Obrenovića: da je pustio brata Efrema da ukaz potpiše on, dok se samo Njegovo Visočanstvo zadovoljilo da taj najviši pravni akt pozdravi tek odmerenom izjavom za javnost. Objašnjenje da se Knjaz izgovorio time što je nepismen nije dopisnicima delovalo dovoljno uverljivo. Dopisnik jednih novina iz Vijene, bliskih Balhausplacu (kao da drugačijih ima), špekulisao je na temu informacije iz "poverljivog izvora" koji mu je u poverenju saopštio da je Knjaz zabrinut, da smatra da je stavljen pred svršen čin i da mu je strepnja dublja od nade. S obzirom na poznatu bliskost tog lista sa izvesnim elementima iz redova prekograničnih Srba, pogotovo onih iz Vojvodine, tačnije Srema, moglo bi se naslutiti da te špekulacije donekle pakosno

skupštine

računaju na Knjažev upadljivi nedostatak simpatija za njih. Istini za volju, Knjaževe rezerve prema Prečanima bile su poznate i ranije, kao i to da ih smatra saveznicima nepouzdanim, sa zadnjim namerama u korist izvesnih Velikih Sila s kojima bi Knjaz da održi dobre, ali nikako prisne i odane relacije. Neki izvori "Vremena" ukazali su i na upadljivo prisustvo što diplomata, što dopisnika iz dotičnih zemalja na ovoj velikoj svečanosti. Srbija se, po njima, polako javlja kao važan faktor balkanske politike, što donošenje ovoga Ustava glasno najavljuje; Knjaz kao da nije najzadovoljniji takvom percepcijom naše države. To nije čudno: Njegov pristup politici i diplomatiji uvek je bio nekako više tih, samozatajan i skromniji; iz Njegovog iskustva najvažnije je ne privlačiti na sebe preteranu pažnju Velikih Sila – čak (možda i naročito) ako za Njega imaju reči hvale. Crnogorski Vladika Rade, koji – kao što je poznato – ne gaji neke simpatije za Miloša, rekao bi, međutim, sasvim ispravno i objektivno, da ga to ne čudi, jer se taj niz raznu užad spuštao, pa se i naučio pameti: da se ne valja isticati mnogo, jer da tiha voda breg roni.

POLETELI I UZOHOLILI SE: Spoljnopolitički analitičari, s druge strane, komentarišu donošenje ovog ustava kao pozitivan razvoj. U razgovoru s vašim izveštačem ističu okolnost da je Knjaz iz nekog razloga ipak prepustio Dimitriju Davidoviću da Ustav sastavi i njegovim istomišljenicima da ga onako složno podrže. Kažu da je g. Davidović sebe dokazao i stekao Visoko poverenje Njegovo svojom veštom diplomacijom pred Portom, u pregovorima dugim i bolnim sa prevejanim Sultanovim pašama, evnusima, haznadarima, katilima i kajmakamima. Tako je g. Davidović, što god Miloš i Njegova previšnja okolina o njemu mislili (a ne misle baš najbolje, kao što je opštepoznato), kažu oni, stekao zasluge i manevarski prostor u unutrašnjoj politici Srbije. Drugi neki analitičari, međutim, imaju rezerve: pozivajući se na to da Knjaza znaju bolje od ostalih, oni ne slute dobar konac ove ustavne euforije. Kažu da Knjaz sada pažljivo prati reakcije onih Velikih Sila od čije podrške neposredno zavisi sudbina Srbije (pre svega Turske i Austrije, ali Rusije); odjek ovoga ustava u nekoj tamo Francuskoj, Engleskoj i Belgiji za njega nije od nekog značaja, što god razni poslanici, konzuli i analitičari tamo pričali i ovde aplaudirali Miti Davidoviću. Od svega toga, međutim, kažu ti zloslutnici, Knjaza više brinu jasne i poznate političke ambicije odličnika, kapetana, trgovaca, daskala i ostalih nezadovoljnika ovde, kod kuće. Ovaj ustav, nema spora, osokolio je Njegove protivnike: već se priča o ograničavanju Knjaževske "samovolje", kako to oni zovu; već se oseća pregrupisavanje bundžija i mutivoda; pominje se i zlokobna reč "ustavobranitelji". Persona bliska Knjazu koja je želela da ostane anonimna kaže za "Vreme" da se Mita Davidović "malo preračunao"; da je "mnogo visoko uzleteo i uzoholio se"; da "neće Milošu tamo neki nesvršeni studenti i novinari propisivati kako da vlada"; sve to, navodno, iz Njegove najbliže Previšnje okoline.

U neformalnom razgovoru za "Vreme" g. Mihajlo Todorović German, predstojatelj Knjaževske političke obavesne službe (u daljem tekstu: Službe), kaže da mu njegove "saradničke veze" i "pozicije" iz Stambola, Vijene i Petrograda prenose ne baš najpovoljnije reakcije tamošnjih vlasti i dvorova ovakvim razvojem stvari. Štaviše, kaže on, moglo bi se reći i "zabrinutosti". "Znate", kaže predstojatelj Službe, g. German, "to vam je pitanje iznad svega ideološko i stoga zajebano: još su žive bolne uspomene na Napoleona i već te moderne, republikanske i kao fol demokratske ideje koje su ugrozile celu Jevropu; neke snage misle da je ovaj Ustav malo suviše, kako bih vam rekao... obojen, je li, takvim nekim novotarijama. Tako Vijena i Petrograd. Stambol je već dovoljno iznerviran hatišerifom i beratom, pa ga ne treba dalje iritirati, mislim. Eto", pokazuje svežanj hartija, "regionalni centri i detašmani Službe javljaju da špijuni vršljaju po svim granicama, što austrijskim, što turskim, naročito od Bosne. To je manje važno, uvek je tako; mnogo je važnije uočeno kolebanje cena svinja i šljiva i to nas brine." Na našu molbu da komentariše postavljenje Dimitrija Davidovića na mesto ministra unutrašnjih dela, g. German je rekao da je to "za svaku pohvalu" i da se "nada uspešnoj i bliskoj saradnji".

SUKANJE BRKOVA: Toma Vučić Perišić nije bio naročito raspoložen za komentar: promrsio je kroz brkove da je "ovo veliki dan za demokratiju u Srbiji" i da "ničija nije do zore gorela"; da "krčag ide na vodu dok se ne razbije" ▸

▸ "Oni će meni u Srbiju uvoditi te neke svoje jevropske demokratske tradicije. Sve su to ta francuska posla sa parlamentima i republikama. Kažeš Belgija i njena konštitucija? Ma nemoj: bolje bi nam svima bilo da je iz Belgije puške i džebanu nabavio, a ne konštituciju. Oni ustave prave, pa još i belgijske. Znam ja šta je ustava: pred vodenicom, da vodu ustavi"

Uz zvuke Obraza do opšteg razlaza

U istorijskoj Jaruzi arlili svi Naši i oni iz 1389. Od svega se najbolje čulo navijačko klicanje Ratku i Radovanu, koje bilo toliko da je i vladika Jovan tražio da se ne skrnavi molitva. U sve to izaslanik Vlade, ministar vera, snaš'o se tako da mu nije bilo ni nakraj pameti da govori, i jošte je takoreći inkognito položio venac, i isto tako, među popovi, napustio istorijsko mesto

Kako je neko od zvaničnika Vlade Srbije rekao, programom obeležavanja dana državnosti vlada Srbije iskazuje svoje opredeljenje da na dostojanstven, i državi sa viševekovnom tradicijom primeren način obeleži nacionalni praznik. I tako bilo. Prvo bila, u nedelju 13. februara, povodom Dana državnosti i Dana vojske, vojna vežba "Ušće 2011". Nastupili svi rodovi vojske, sa "migovi". Prisutni, predsednik Republike, premijer, prvi potpredsednik, zamenik predsednika Vlade, ministar Dačić (to sve bio jedan čovek), ministar vojni Šutanovac, načelnik Generalštaba Miletić. Bilo slikanje sa prisutni građani, primećeno da je lično ministar vojni slik'o lično predsednika. Bio i vojnički pasulj.

U Kragujevcu potpredsednica Skupštine Gordana Čomić otvorila izložbu "Originalni ustavi", i prenela poruku predsednice Skupštine, koja nije došla otvori izložbu. Ministar vojni u Novom Sadu otvorio izložbu odlikovanja Kneževine i Kraljevine Srbije. Ministar policije u Nišu otvorio izložbu Srpske zastave iz Prvog svetskog rata, ministar Bradić u Valjevu prvi put javnosti predstavio Srpske vladarske insignije. Sa Beogradske tvrđave čula se počasna artiljerijska paljba. Premijer u crkvi na Oplencu položio venac na sarkofag Karađorđa, rek'o da su snaga i energija koje su ispoljili ustanici i dans potrebni Srbiji, i da mi tu snagu imamo. Sve to bilo u čast 15. februara, Dana državnosti Srbije. Centralna proslava, ko što bivalo, i ko što trebalo bude, održana u Orašcu, gde'no Karađorđe dig'o ustanak protiv Turaka.

JEDAN POČE VIČE: Dakle, utorak 15. februar, Orašac, istorijsko mesto ponad Aranđelovca. Dan donekle oblačan i dovoljno hladan. Nekoliko autobusa, spomenik Karađorđu, osnovna škola "Prvi srpski ustanak". U crkvi sveta liturgija, služi vladika šumadijski Jovan. Pred crkvom mnoštvo belih zastava sa znakom KS, i pojašnjenjem, Kraljevina Srbija. Zakrčen i put do crkve, ljudi u crnim i uniformama boje gunja, što je neka varijanta braon boje. Drže zastave, crne i državne, na nadlakticama znak, Ravnogorski pokret. Uz'odali se, ravnjaju se i jednače u liniju.

Niže, uređenom stazom, Marićevića jaruga, gde je spomen-obeležje Karađorđevim ustanicima. Dole, u jaruzi, vri. Sve u zastave i obeležja. S jedne strane "Naši" i "Pokret 1389", s druge ogroman dužni transparent "Mi branimo obraz otačastva. Obraz". Jedni krenu, drugi nastave, pa sastave, "Srpska truba sa Gazimestana, zove Ratka, zove Radovana"... Pa iz početka, navijački, bez da staju. Da odmore pređu na "Spasi Srbiju i ubij se, Tadiću Borise"...

Pred njima policija, u neke teget uniforme, nema napetosti, svak radi svoj "pos'o". Kod spomen-obeležja, gde bakarni bareljef ustanicima, razastrt zeleni itison, dva umetnički trula, ali suva balvana aranžirana svežim cvećem. Oni Ravnogorci od crkve siđoše u jarugu, stadoše u prvi red, pred policiju, viknuše, sve prihvati, Od Topole, od Topole, pa do Ravne gore... Bi i Marširala, marširala kralja Petra garda. Onda jedan poče više, Bog čuva Srbiju, a ostali uglas da odgovaraju, Živela Srbija. Onda taj stade više, Bog čuva kralja, a ostali da odgovaraju, Živeo kralj. A onda oni iza transparenta krenuše, sve navijački skandirajući, Mladić Ratko, Mladić Ratko, a "Naši" isto tako da odgovaraju, Radovan, Radovan...

Ozgo se čuše crkvena zvona, što značilo kraj liturgije, u jarugu stade silazi litija, na čelu jedan sa ogromnim drvenim krstom. To je silazilo i silazilo, a ozdo je grmelo, Ustanak, ustanak, Ne damo Mladića, Radovan, Radovan... Spomen-obeležju se primače delegacija onije Ravnogoraca sa svojim vencom, gospođa u bundi, žute kose posred koje i ozgo beše ofarbana u takoreći roze, takođe sa svojim vencom. Gospođa koja beše tako ofarbana predvodila je delegaciju koju je sačinjavalo još gospođa. Venac je držala gospođa koja beše ozgo i dodatno ofarbana. Dodadoše joj flašu sa rakijom u kojoj behu drvene grabuljice. Gospođa bez da se prekrsti nazdravi slavi besmrtnih ustanika. Dade flašu dalje, ostalima iz svoje delegacije.

Litija nekako stiže gde treba, rasporedi se gde ko treba, ministar vera Bogoljub Šijaković stade sa Prestolonaslednikom na takoreći svečanu tribinu koja beše naspram spomen-obeležja. Na sve strane je treslo, Ustanak, ustanak. Mikrofona se do'vati vladika Jovan, Ja bih vas zamolio da ne skrnavite bogosluženje, sad se molimo za one koji su krv dali da bi' mi danas ovde živeli, a posle, kad se završi molitva, onda možete da to sve vičete, molitva je važna, molim vas, molim vas da završimo pa da svi vičemo što je bogu ugodno. Utiša se, vladika zamoli da svi izgovore Očenaš, osvešta spomen-obeležje, ode na mesto u zvanice, između ministra Šijakovića i Prestolonaslednika.

GDE TI JE VLADA: Himnu otpeva lepo, u lep bordo sa krzno kaput plus lepu konjski rep frizuru, Madam Piano, javi se voditeljka, Poštovani predstavniče Vlade Republike Srbije, nasta to Ustanak i Ratko vikanje, više se ništa nije čulo. Nekako uhvatimo voditeljku, Danas cela Srbija slavi Orašac i Šumadiju kao slobodarsku kolevku. U toj

i da "ćemo tek videti čija nana crnu vunu prede". Upitan kako komentariše postavljenje g. Davidovića na mesto ministra unutrašnjih dela Kneževine, s obzirom na to da je to u naprednim državama položaj veoma važan, g. Vučić Perišić odbrusio je ovom dopisniku da "to jeste u naprednim državama, ali Miloš ima svoju Službu, svog Germana i svoje pandure i to su svi ti vaši unutrašnji poslovi koji Njemu trebaju".

G. Dimitrije Davidović, ustavotvorac i novopostavljeni ministar unutrašnjih dela, našao je vremena i za nas. Upadljivo umoran, ali i vedar, smešeći se ispod opuštenih brkova, g. Davidović podsetio je prvo da je i on pre svega novinar i da mu je to najmiliji posao od svih; da jedva čeka da se vrati svojim "Novinama srpskim" i "Zabavniku" – čim završi ova preča

foto: Dragan Todorović

foto: Dragan Todorović

foto: Dragan Todorović

opštoj gunguli ministar i Prestolonaslednik takoreći inkognito položiše vence. Kad je voditeljka najavljivala da će ministar, uz opštu graju i negodovanje, položiti venac, ovaj je uveliko bio na toj svečanoj tribini. To sa Ratkom i Radovanom se nastavi, voditeljka najavi govor predsednika opštine Aranđelovac, demokrate i magistra Vlade Gajića. Ovaj se pravilno javi, Poštovani ministre, Vaše preosveštenstvo, odnekud do Prestolonaslednika upade onaj Predrag Marković što član Predsedništva Ujedinjenih regiona Srbije. Galama je trajala, predsednik magistar se završi, Ja se nadam da svi želite dobro, i Orašcu, i Aranđelovcu, i Srbiji.

Voditeljka najavi Prestolonaslednika, ovaj se javi na svom srpskom jeziku koji je reporter uspešno preveo, Vaše preosveštenstvo, vaše ekselencije, dragi moji Šumadinci... pozdravljam vas na ovaj sveti dan, kao domaćin i kao Karađorđev potomak... Živela Srbija. Svi su očekivali da predstavnik Vlade nešto reče, ali ovome to nije padalo ni nakraj preostale pameti, čvrsto se držao te takoreći svečane tribine. Voditeljka objavi da je tradicionalnu nagradu za rodoljubivu poeziju "Odzivi Filipu Višnjiću" dobio pesnik Đorđe Sladoje. Pesnik se zahvali, reče jednu svoju pesmu, voditeljka izvole reći da je Srbija poznata po muzičkoj tradiciji, javi se muška grupa pevača iz Oraščа. Madam Piano otpeva Vostani Serbie, voditeljka još jedanput svim građanima čestita Dan državnosti, reče da je time zvaničan program Sretenjskih svečanosti završen. To značilo da neće bude najavljenog umetničkog programa sa evociranjem istorije uigranog dvojca Milovan Vitezović – Jovan Ristić, koji svoje nadahnuće daruje narodu takoreći od prve godišnjice ustanka.

Oni što nisu prestajali nastaviše da se dernjaju, popovi, sve sa ministrom koji se kamuflir'o među nji', uzeše da idu uzbrdo, za njima nastupi i Prestolonaslednik. U jaruzi se orilo, Ua Turci, kolona popova izađe iz jaruge, i Prestolonaslednik, sve se svakome pored koga proš'o javljajući sa Dobar dan, izbi do crkve. Gore ga opkoliše one bele KS zastave, pa sve za njim. Ministar iskoristi gužvu i popove i dostojanstveno napusti svečanost gde bio glavni akter, dok Prestolonaslednik obiđe muzejsku spomen-postavku. Dok se on tako zanimo sa postavku, bele KS zastave su ga čekale ispred. Tu bi i bejaše jedan imena Žarko Nestorović, iz obližnjeg Stojnika, koji je negodov'o što mu nisu dali da govori. Pet godina mu ne daju da govori, sve stranke pit'o, ne daju, pito i vladiku, rek'o mu da proglasi nevaženje vlade, nije 'teo. I Prestolonaslednik ga izjurio odavde kad je viko na Vladu, i da ga on pita, gde mu je Vlada sada...

Nasta takoreći opšti razlaz, dole od jaruge je još žamorilo, kod spomenika Karađorđu grupe su se slikavale sa zastavama, bele KS zastave sve vičući "Srbija ima kralja" ispratiše Prestolonaslednika u njegov BMW, iz jaruge izađoše i oni Ravnogorci u uniforme gunj boje, u strojevi korak i pesmu "Marširala, marširala kralja Petra garda"... ◂

Dragan Todorović

narodna posla na opštu polzu i zadovoljstvo. "Pišući ovaj naš Ustav nadahnuo sam se demokratskom tradicijom napredne Jevrope, najbolje oličenom u francuskoj tradiciji, ali nama prihvatljivijom u belgijskom obliku prosvećene parlamentarne monarhije", kaže za "Vreme" g. Davidović. "Oni to tamo zovu konštitucijama; mi smo uzeli reč "ustav" jer je narodu razumljivija: odmah označava svrhu – ustavljanje moći Vladara putem volje naroda, ako ste me razumeli?". Naravno, ali šta Knjaz o tome misli? "Pa, ćutao je dok mu je policajmajstor Ilija Čarapić čitao tekst; znate, on se u Vuka ne uzda mnogo kad su važnije stvari u pitanju, pa se radije oslanja na Direktora tajne političke policije beogradske... No, bilo kako bilo, Knjaz je sukao brkove, razmišljao, pušio na čibuk i na kraju rekao: neka, dobro, ako je tako, ajde ▸

Osam Obilića

Medalje "Miloš Obilić" uveo je u Srbiji kralj Petar Karađorđević 1913.

Predsednik Republike Boris Tadić podelio je osam medalja za hrabrost pripadnicima Ministarstva unutrašnjih poslova i Vojske Srbije. Nova odlikovanja Republike Srbije prvi put su dodeljena na Sretenje, 15. februara, povodom Dana državnosti. Tadić je posthumno odlikovao zlatnom medaljom za hrabrost "Miloš Obilić" policajca iz Novog Sada Vladimira Grandića, koji je poginuo 11. aprila 2009. godine prilikom sprečavanja bekstva četvorice naoružanih razbojnika. Osim njega, zlatnog "Obilića" dobili su policajci Marko Radovanović za spasavanje ljudi iz bujice reke Pčinje u Trgovištu i vatrogasac Siniša Glišić, koji je spasavao goste iz zapaljenog hotela Metropol. Odlikovan je i policajac Rodoljub Milović, koji je učestvovao u velikom broju akcija hapšenja izvršilaca najtežih krivičnih dela.

SVEČANO URUČENJE: Prvi dobitnici medalja za hrabrost

Jedina žena među nagrađenima je policajka Biljana Lazarević, koja je bila pripadnik prvog kontingenta MUP-a Srbije u mirovnoj misiji UN-a u Liberiji i komandant kontingenta srpske policije u mirovnoj misiji UN-a na Haitiju, gde se istakla u spasavanju ljudi nakon velikog zemljotresa.

Medalju "Miloš Obilić" dobio je i Dean Zastavniković, ranjen dok je kao školski policajac pokušavao da spreči bekstvo razbojnika, kao i pilot Vojske Srbije major Slobodan Jocić.

Predsednik Srbije je poručnika vojske Dejana Milosavljevića iz Specijalne brigade u Pančevu odlikovao srebrnom medaljom za hrabrost "Miloš Obilić" zbog požrtvovanosti koju je iskazao u spasavanju ljudi iz zapaljene zgrade.

Medalja za hrabrost "Miloš Obilić" dodeljuje se za "naročite zasluge i dela ličnog herojstva izvan i iznad zahteva dužnosti". Ne jednoj njenoj strani nalazi se lik Miloša Obilića sa oklopom i šlemom i njegovo ime, a na drugoj natpis "Za hrabrost" u obliku krsta i dva paralelna mača.

Osim medalje "Miloš Obilić" dodeljuju se još dve medalje. Medalja za zasluge dodeljuje se za izuzetne zasluge i postignute rezultate u svim oblastima života i rada, a na njoj je lik žene u svečanoj haljini sa lovorom u jednoj i maslinovom grančicom u drugoj ruci. Na drugoj strani se nalazi venac od lovora i hrasta oko natpisa "Za zasluge" i grba Srbije.

Medalja za revnosnu službu dodeljuje se za zasluge i izuzetne rezultate pokazane u obavljanju dužnosti i zadataka u oblastima odbrane i bezbednosti, a krasi je štit sa grbom Srbije iznad kojeg su kraljevska kruna i lovorova grana, a na drugoj strani ukršteni mačevi i natpis "Za revnosnu službu".

Svaka od ovih medalja ima dva stepena, odnosno može biti "zlatna" ili "srebrna". "Prvostepene" su pozlaćene, a sve su izrađene od srebra visoke finoće (21,6 karata).

Izgled medalja osmislio je Miroljub Stamenković.

Medalja "Miloš Obilić" ima tradiciju dugu 170 godina. Medalja za hrabrost bilo je prvo odlikovanje svih Južnih Slovena, koje je ustanovio Petar II Petrović Njegoš 1841. godine. Šest godina kasnije ustanovio je zlatnu medalju Obilića.

U Srbiji je odličje pod ovim imenom prvi uveo kralj Petar Karađorđević, za ličnu hrabrost pokazanu na bojnom polju tokom rata sa Bugarskom 1913. godine.

Inače, dosadašnja statistika kazuje da su naši vladari velikodušni u dodeljivanju ordenja, mada uvek ima onih kojih se "nisu setili". Najizdašniji je bio Josip Broz Tito, koji je dodelio više od pola miliona odlikovanja. Slobodan Milošević je odlikovao oko 15.000, Vojislav Koštunica – 3600, a Svetozar Marović – 1800 zaslužnih. Zoran Lilić i Dobrica Ćosić nisu dodelili nijedno odličje, a od Sretenja se iz njihovog društva izdvojio i Boris Tadić, koji do sada nikoga nije odlikovao. ◂

Dragoslav Grujić i Dokumentacioni centar "Vreme"

i to da probamo, mada ne znam baš... I otpustio me neka idem i neka radim dalje. Kao što ste i sami videli, ova Skupština bila je veličanstvena i ja sam presrećan jer sam narodu Srbije i Srpstvu vaskolikom poslužio koliko sam mogao". Na naše pitanje kako će se pozabaviti unutrašnjim delima sada kad je ministar, g. Davidović kaže: "Videću kad počnem. Znate, gg. German i Čarapić kažu mi neka se ne brinem: političko-bezbednosna situacija pod kontrolom je, javni red i mir su obezbeđeni, zaštita života i imovine građdanstva sada je još bolja

zbog Ustava, a čislo pandura uvećava se polako. Policajna posla su u najboljem redu, a ako bude problema, oni će mi već blagovremeno javiti, a dotle neka se slobodno bavim ustavnim poslima, a oni će već uređivati policajna ispravničestva po novom učreždeniju." G. Davidović bio je upadljivo optimističan i uveren je da će Knjaz, videvši veličajnost ove Skupštine i volju naroda tako toržestveno izraženu, prevazići svoje moguće zle slutnje i ostale rezerve.

BOGU HVALA ŠTO SAM NEPISMEN: Sticajem srećnih okolnosti, "Vreme" je dobilo kraći ekskluzivni intervju s Njegovim Visočanstvom Knjazom Milošem Obrenovićem neposredno pred zaključenje ovoga čisla naših novina. Knjaz nas je primio nasamo; velikodušno je odbio ponudu za autorizaciju rečima: "Ja sam, prijatelju, nepismen, kao što vi nikada ne propustite da primetite. Onom ćopavom austrijskom špiclu nikad ne bih dao da moje reči odobrava, a onaj moj policajmajstor sve bi izmenio, a možda ništa ne bi ni izašlo, kakav je. Nego, pitaj ti brate, a ja ću posle reći da to nisam rekao. Pa, nepismen sam."

O novom ustavu Knjaz kaže: "Tako mi je i trebalo kad sam se u Prečane uzdao. Kaže mi German da si i ti iz Preka, a? Iz Bavaništa, kažeš? Znam ja vas: sedite tamo i nama ovde u Srbiji krojite kapu, a kad zagusti i treba gaće na rešeto, vi u šajku, pa preko Dunava, a mi s Turcima da se gušamo. Sve sam špijun i agent-provokator. Eto, taj Mita Davidović: sedi u Karlovcima, pa u Pešti, pa u Vijeni i kad bankrotira sa tom svojom štamparijom, dođe ovamo. Bolje bi mu bilo da je za hećima izučio tamo u Vijeni, nego što se bacio u politiku. Dobro, sada: jeste da je to s Portom završio kako treba, čak bolje nego što sam se nadao. Ti su Turci teški kao crna zemlja i dobro je da smo njega tamo poslali. Ali, to ne znači, brate moj, da sada može šta mu padne na pamet. On će meni u Srbiju uvoditi te neke svoje jevropske demokratske tradicije. Sve su to ta francuska posla sa parlamentima i republikama; dobro nije republiku napravio ovde, šta bih ja onda sa Vijenom i Stambolom i Petrogradom? Ionako me udaviše kao zmija žabu. Kažeš Belgija i njena konštitucija? Ma nemoj: bolje bi nam svima bilo da je iz Belgije puške i džebanu nabavio, a ne konštituciju. Vojska nam ima one ruske tandžare iz 1808. kroz koje zrno samo propada, a on ustave pravi, pa još i belgijske. Znam ja šta je ustava: pred vodenicom, da vodu ustavi. Mene je našao. Tako je i onaj hajduk i ubilac Karađorđe tamo preko čuo za Francuze, revoluciju i Napoleona, pa sam jedva s njim na kraj izašao. Ali njih te jevropejske budalaštine ne prolaze nikako. Kakva crna Jevropa? Turci me za gušu drže; Austrijanci mi o glavi i o ćemeru rade; Rusi sede tamo negde i ucenjuju me za ono malo vojne opreme i naoružanja što nam jedva daju, jer smo kao sanćim pravoslavna braća. Jača braća: tu smo, đe smo, kukala nam majka, a ovi Davidovići bi se belosvetskom i jevropskom politikom bavili, dok ja treba da budem faktor mira i stabilnosti na Balkanu. Ajde, dobro, uzdam se da će taj Mitin Ustav nekako proći, jeste se dopao narodu, ali i onim pismenim ugursuzima,što me brine. Ajde sada napiši to i idi s milim Bogom; ne znam šta ću od brige ionako. Ljubica mi se doselila još pre pet godina u Beograd, pa i o njoj moram da brinem. Ajde, ajde, i hvali Boga što sam nepismen." ◂

Miloš Vasić

(Posebno zahvaljujem Branku Bogdanoviću za delikatne podatke iz njegovih studija istorije policije u Srbiji)

Pred popis 2011

Srbi, nezaštićeni u Srbiji i šire

Srpski narod se danas nalazi u čudnom položaju. Kao posledica ekstremističkih platformi "prve i druge Srbije" koje su sukcesivno primenjivane a nekada i istovremeno, danas u Srbiji samo većinski narod nema jasno definisana i institucionalno zaštićena nacionalna prava

Srbija je postala nacionalna država srpskog naroda voljom svojih građana pripadnika nacionalnih manjina. Za prosečne srpske nacionaliste, baš kao i za njihove "građansko-evropejske" neistomišljenike, pitanje nacionalnih prava srpskog naroda u Srbiji ili izvan njenih granica nije od prvorazredne važnosti. Za prve, Srbi su samo bezimena "vojska" u službi velikog cilja koji je u krajnjem ishodu toliko megalomanski da prevazilazi interese naroda i granice njegovih istorijskih zemalja. Srpska ponornica se prema njihovim očekivanjima završava u nekakvoj ogromnoj Srbiji/Jugoslaviji ili još bolje ujedinjenoj sveslovenskoj državi. Za druge, Srbija je samo primer mere žrtve kojom je moguće prevazići nazadnost Balkana i Istočne Evrope. Hteli bi da izbegnu sve što prati ponovno stvaranje moderne države, da se podsmehnu srpskim državnim tradicijama, zanemare prava srpskog naroda, ali i da susednim državama ospore pravo da se mere sa svojom idealizovanom vizijom Srbije. Tvrdnjom da Srbija nema rašta da se poredi sa Bugarskom, Rumunijom, Gruzijom ili Ukrajinom, i stalnim isticanjem poređenja sa Belgijom, Francuskom ili Portugalom, ili u slučaju Drugog svetskog rata – Nemačkom, suštinski su se približili srpskim nacionalistima koji jednako, samo iz drugih razloga, smatraju svoju zemlju ekskluzivnom. Zato predstavnici SAD i EU, često ne bez vidnog cinizma, vole da govore o liderstvu Srbije na Balkanu i čak na evropskom kontinentu. Verne slušaoce u ovim sasvim neumerenim i podsmeha dostojnim ocenama, ovi političari i diplomate imaju među velikim brojem pripadnika "obe Srbije".

Srpski narod se danas nalazi u čudnom položaju. Kao posledica ekstremističkih platformi "prve i druge Srbije" koje su sukcesivno primenjivane a nekada i istovremeno, danas u Srbiji samo većinski narod nema jasno definisana i institucionalno zaštićena nacionalna prava. Dobar primer je prosveta. O prosvećivanju manjina odlučuju i njihovi nacionalni saveti, o prosveti srpskog naroda odlučuje ministar koji se zatekne na ovom, za naše vlade po pravilu sporednom resoru. Pripadnici srpskog naroda ne uživaju nikakvu posebnu zaštitu u AP Vojvodini, pa čak ni u opštinama širom centralne Srbije gde on nije većinski. Pitanje prava srpskog naroda u Srbiji sistematski je izbegavana politička tema i tu postoji neka vrsta saglasnosti naše desnice i levice. Odnos prema Srbima u regionu predstavlja još izrazitiji primer. Oko dva miliona Srba živi u osam država Balkana i Srednje Evrope. Reč je o zemljama na kojima srpski narod živi od davnina. U Bosni i Hercegovini su do genocida, koji su od 1941. do 1945. sprovele hrvatske i muslimanske ustaše, i komunističke diktature, Srbi i muslimani koji su tvrdili da pripadaju srpskom narodu činili 62 procenta stanovništva. U Hrvatskoj su Srbi sve do ustaškog genocida iz Drugog svetskog rata činili četvrtinu stanovništva. Oni su svoje slobode stekli starim habsburškim privilegijama, sporazumima sa hrvatskim nacionalnim pokretom 1867. i 1905. godine, ali i zahvaljujući svom doprinosu stvaranju moderne hrvatske republike 1945. godine. U Crnoj Gori, Srbi su do 1945. činili oko 90 procenata stanovništva. Posle Drugog svetskog rata počela je postepena ali nepovratna, decenijska nedemokratska negacija ove činjenice. Srpski narod u Mekedoniji je tokom realnog socijalizma i tekućeg dvadesetogodišnjeg demokratskog razdoblja sveden sa četvrtine na pedesetinu ukupnog stanovništva. U Sloveniji je srpski narod najmnogobrojnija manjinska zajednica koja, uprkos "autohtonosti" Srba u Beloj Krajini, nema status nacionalne manjine... Na severu Albanije srpsko i slovensko stanovništvo činilo je petinu tamošnjeg naroda; danas se ne zna koliko tamo ima Srba a tek treba da dobiju status nacionalne manjine. U Mađarskoj i Rumuniji srpski narod spada u red najmalobrojnijih manjina. Ipak, njegova prava su makar već decenijama otvoreno i u znatnoj meri uređeno pitanje.

Tokom 2011. godine započeće ciklus popisa stanovništva u većini država u kojima živi srpski narod. Reč je o prvom popisu stanovništva otkako je obnovljena nezavisna Srbija. Pored svih unutrašnjih podela, protivrečnosti i slabosti, Srbija je danas prvi put posle 1918. godine istinski matična država srpskog naroda. Uprkos nekakvim izgledima evropskog jedinstva, naše vreme je teško i gorko po Srbiju i srpski narod. Osim u Republici Srpskoj, gde je početkom devedesetih godina prošlog veka u potpunosti primenjen hrvatski model nacionalnog osamostaljenja, u svim drugim državama bivše

Piše: Čedomir Antić

Jugoslavije zvanična Srbija i tamošnji Srbi sledili su koncept odbrane preživele federalne države i zaštite jednog propalog društvenog sistema, oba zamaskirana u prizemni nacionalizam.

Danas je izvesno da je Republika Srpska jedini državni entitet u Evropi koji je pod stalnim pritiskom i koji SAD i EU žele da postepeno ukinu. Srbi u Federaciji Bosne i Hercegovine (jednom od entiteta BiH) kao "konstitutivni narod" ne uživaju ni deo prava i uticaja koji Bošnjaci u Srbiji, sa sličnim udelom u ukupnom stanovništvu, imaju kao "nacionalna manjina". Srbi u Hrvatskoj ne uživaju puna, od hrvatske države zagarantovana prava (ukinuti su autonomni kotari, nije sproveden Erdutski sporazum), u Crnoj Gori su u toku kampanja protiv Srpske pravoslavne crkve i državno nastojanje da bude potisnut srpski jezik, u Makedoniji Srbi nemaju pravo na slobodu veroispovesti, u Sloveniji nemaju prava nacionalne manjine, koja malobrojniji Slovenci odavno uživaju u Srbiji...

Najavljeni popisi biće održani pod pritiskom. U Crnoj Gori je već dugo prisutna napetost koju podstiču pojedini političari iz vlasti. Oni najavljuju ishod popisa, jedan od čelnika režima je čak ustvrdio kako je brojnost Srba u Crnoj Gori "političko pitanje". U Hrvatskoj je prisutna snažna asimilacija. Dovoljno je samo navesti da je na prošlom popisu tek oko četvrtine onih hrvatskih građana koji su se izjasnili kao pravoslavci bilo spremno da prizna kako pripada Srpskoj pravoslavnoj crkvi. Vođe Demokratske partije Srba u Makedoniji podozrevaju da će brojnost manjinskih naroda u ovoj državi i na ovom popisu zavisiti od složene političke potrebe odnosa dva najbrojnija naroda države – Makedonaca i Albanaca. Naime, prema Ohridskom sporazumu, Albanci mogu da uživaju posebna prava samo ukoliko čine više od 20 odsto stanovništva zemlje. Ovaj udeo je na prošlom popisu bio blizu zakonom propisane granice.

Srbija se kao matična država ne brine posebno o srpskom narodu koji živi izvan njenih granica. U vreme Miloševićevog režima naši sunarodnici bili su viđeni kao instrument politike režima u Beogradu. Danas, u uslovima velikih pritisaka i nepovoljnog položaja države, prioritet je stavljen na srpski narod u dijaspori. Novčana ulaganja iz budžeta Republike Srbije u održanje srpskog naroda koji živi izvan njenih granica su simbolična i više desetina puta manja od sredstava koja recimo Mađarska, Slovenija ili Hrvatska ulažu u slične ciljeve. Sa izuzetkom odnosa prema Republici Srpskoj, koja ima sopstveni budžet, medije i pristalice u Srbiji, pa zato može doneti političke neprilike, vlasti Srbije ne pridaju posebnu pažnju srpskom narodu koji živi u državama regiona. Sve je, čini se, prepušteno delovanju pojedinaca iz naših ustanova, kao što je savetnik predsednika Srbije Mlađan Đorđević ili državni sekretar u Ministarstvu dijaspore Miodrag Jakšić.

Uoči popisa Srbija nije učinila dovoljno da se predstavi drugačije od svojih prethodnica DZ SCG, SRJ i SFRJ – koje su se zagraničnim srpskim narodom bavile u najboljem slučaju politički pragmatično i uzgredno. Novčana ulaganja su neznatna, strategija doskora nije postojala, a sada je ne primenjuju. Začudo, status srpskog naroda, koji mnogi smatraju uzrokom nedaća iz devedesetih godina prošlog veka, danas nije prioritet naše mirne i proevropske regionalne politike. Pitanje izjašnjavanja na popisu spada u domen ljudskih prava i nemoguće ga je kontrolisati. Ipak, Srbija bi trebalo da zainteresuje SAD, EU i UN za očiglednu neravnopravnost kojoj su izloženi naši sunarodnici u nekim od susednih država. Ovde nije reč o nacionalizmu ili velikodržavnim težnjama. Reč je o odbrani ljudskih, građanskih i nacionalnih prava. Reč je o odbrani identiteta i evropskih vrednosti. Kada uklanjaju Njegoša iz udžbenika, kada uvode nedavno konstruisane mitološke obrasce u istorijsku istinu o Kosovskoj bici, vrše pritisak na pravoslavnu crkvu ili prilagođavaju udžbenička tumačenja delova srednjovekovne ili novije istorije političkim potrebama državnog nacionalizma, vlasti naših suseda suštinski ne ruše samo temelje identiteta srpskog naroda, već ugrožavaju evropske vrednosti kojima smo navodno svi privrženi. Time ne gube samo njihove nacionalne kulture, nije na šteti samo srpska nacija, već je reč o gubitku za čitav region. Koliko god to mnogi kod nas ne bili raspoloženi da priznaju, nevolje kojima je izložen srpski narod u susednim državama posredno nepovoljno utiču na političku scenu Srbije i opterećuju našu ionako nestabilnu i nejaku demokratiju. ◂

Autor je predsednik Naprednog kluba

Jedan dan na nos

NA KOMANDNOM MOSTU: Generali Ranko Živak i Miloje Miletić

Fotografije: "Odbrana"

aču aviona

Zvuk izvlačenja zakrilaca bio je signal da smo u pravcu za sletanje, a tupi udar i nagli trzaj koji nas je zaustavio u roku od oko jedne sekunde – potvrda da smo sleteli. Nikad u letačkoj karijeri nisam "tvrđe" sleteo

Piše:
Brigadni general opitni pilot Ranko Živak

Kad se kaže "nosač aviona", obično su prve asocijacije scene iz akcionih američkih igranih ili dokumentarnih filmova iz druge polovine XX veka u kojima su prikazane one najatraktivnije, ali ujedno i najopasnije aktivnosti: poletanje i sletanje aviona koji se odvijaju na toj vrlo kratkoj plovećoj poletno-sletnoj stazi, negde na otvorenom moru. Iz navedenih scena nije moguće steći potpuni utisak o veličini, snazi, tehničkim karakteristikama i, što je najvažnije, o jednoj specifičnoj atmosferi koja vlada na celom brodu. Tu atmosferu je moguće osetiti isključivo na licu mesta, ali je mali broj srećnika koji su imali priliku da posete nosač aviona i ponesu nezaboravne utiske.

Početkom februara 2011. godine, imao sam tu sreću da u sastavu delegacije Ministarstva odbrane i Vojske Srbije, na čelu sa ministrom odbrane Draganom Šutanovcem i načelnikom Generalštaba Vojske Srbije general-potpukovnikom Milojem Miletićem, posetim nosač aviona Enterprajz (*Enterprise CVN-65*), koji se nalazio u Sredozemlju, u blizini Sicilije. Pokušaću da prenesem bar delić atmosfere, kako sam je video i doživeo iz ugla profesionalnog vojnog i opitnog pilota, sa skoro 30 godina letačkog iskustva na različitim tipovima vazduhoplova, od čega oko deset godina letenja u Vazduhoplovnom opitnom centru.

ENTERPRAJZ: U fazi priprema za odlazak na nosač aviona bilo je korisno i neophodno upoznati se sa osnovnim karakteristikama broda, koje su same po sebi impozantne i koje nagoveštavaju nezaboravan doživljaj. I zato na početku malo brojeva i drugih korisnih podataka. Nosač aviona Enterprajz je prvi nosač na nuklearni pogon čija je gradnja počela krajem 1957. godine, a porinut je 24. septembra 1960. Od 12. janura 1961. godine brod je obavio svoju prvu tromesečnu plovidbu i niz testova, tako da je uveden u operativnu upotrebu 25. novembra 1961. ►

NA PALUBI: Gosti sa belim prslucima...

U momentu porinuća bio je to najveći brod na svetu, dužine 342 metra, s maksimalnom širinom od 78,4 metra i gazom od 12 metara. Težina praznog broda je 73.858 tona, a težina potpuno opremljenog broda je 93.970 tona. Za pogon koristi osam nuklearnih reaktora i četiri parne turbine sveukupne snage oko 210 MW. Na svakoj gasnoj turbini nalazi se propeler za pogon i svaki je težak "samo" 32 tone. Za upravljanje ovom grdosijom koriste se četiri kormila od kojih je svako teško "samo" po 35 tona. Brod je, inače, izuzetno brz i njegova maksimalna brzina iznosi 33,6 čvorova, odnosno oko 62,2 km/h. Navedena brzina je neophodna i korisna za lakše poletanje i sletanje aviona na poletno-sletnu stazu. Da bi ovaj mali ploveći grad ostao na mestu, poseduje dva sidra od kojih je svako teško po 30 tona. Motori za njihovo izvlačenje su približne veličine kao turbine u klasičnim hidrocentralama. Brod je projektovalo 915 inženjera, koji su izradili preko 16.100 skica i 2400 nacrta. Ukupna dužina ventilacionih cevi iznosi oko 60 km, a ukupna dužina električnih kablova je preko 1000 km. Na brodu se nalazi preko 5000 ljudi (maksimalno oko 5800). Posadu broda sačinjava oko 3000 ljudi (300 oficira i oko 2700 mornara). Letački ving koji ima bazu na nosaču aviona ima oko 2000 ljudi, od čega oko 250 pilota i 1750 ljudi iz personala za podršku. Ukupan broj vazduhoplova na nosaču aviona je oko 70, od čega je 60 borbenih aviona F/A-18 Hornet i F/A-18E/F Super Hornet. Brod je naoružan artiljerijskim i raketnim sistemima za samoodbranu od letećih projektila kao i radarskim i drugim senzorskim sistemima za osmatranje situacije u vazdušnom prostoru, na površini i ispod površine mora. Nosač aviona "nikad nije sam". On predstavlja okosnicu udarne grupe nosača aviona i u njegovoj pratnji se uvek nalazi, odnosno plovi, po nekoliko razarača, krstarica, fregata, podmornica i brodova za snabdevanje.

U proteklih skoro 50 godina operativne upotrebe, Enterprajz je realizovao ukupno 20 misija (angažovanja) i trenutno se nalazi na dvadeset prvoj misiji. Ciklus angažovanja načelno sačinjava šest meseci priprema za plovidbu, osam meseci plovidbe u misiji i šest meseci odmora posle obavljene misije.

TVRDO SLETANJE: Odlazak na nosač aviona realizovan je preko Aerodroma Sigonela na Siciliji. Za razliku od beogradskih snežnih minus nekoliko stepeni, na Siciliji nas je dočekalo sunčano vreme, sa malo vetra i prijatnih desetak stepeni. Pre ukrcavanja na avion kojim ćemo sleteti na nosač aviona, obavljena je kratka i vrlo detaljna priprema po pitanju mera bezbednosti i korišćenja opreme za spasavanje. Stvar je postala "ozbiljna" i svi smo podesili pojaseve za spasavanje i zaštitne kacige. U avionu, nakon poletanja, maksimalno skoncentrisani i pritegnuti sedišnim vezama, čujemo samo zvuk motora, a u skoro potpunom mraku vidi se malo svetlosti kroz dva prozorčića i dve male sijalice. Let traje oko pola sata i skoro da smo mogli da zadremamo kada je zvuk izvlačenja stajnog trapa najavio da slećemo. Zvuk izvlačenja zakrilaca bio je signal da smo u pravcu za sletanje, a tupi udar i nagli trzaj koji nas je zaustavio u roku od oko jedne sekunde – potvrda da smo sleteli. Nikad u letačkoj karijeri nisam "tvrđe" sleteo, ali izgleda da tako mora na nosaču aviona. Bez gašenja motora, nakon otvaranja i spuštanja silazne rampe, izlazimo iz aviona na palubu i prvi put osećam specifični miris mora pomešan sa dobro poznatim mirisom kerozina.

Po ulasku u unutrašnjost broda, skidamo zaštitnu opremu, gde nas srdačno dočekuju komandant udarne grupe nosača aviona i komandant nosača aviona sa svojim saradnicima. Nakon kratkih pozdravnih reči, upoznavanja i osveženja, krećemo u obilazak broda. Prvo smo posetili kontrolni toranj i iskoristili jedinstvenu priliku da se fotografišemo na poziciji komandanta nosača aviona. Osmotrili smo poletnu i sletnu stazu i aktivnosti na njima. U toku su bile pripreme aviona za poletanje. Odmah pada u oči "šarenilo dresova – prsluka i kaciga" ljudi koji se kreću po palubi – poletno-sletnoj stazi. Nije bez razloga, jer svaka boja označava specifičnu aktivnost pa se ljudi tako vrlo lako prate i kontrolišu. Oni u žutom upravljaju kretanjem aviona po palubi; u belom vrše kontrolu i inspekciju i nadležni su za bezbednost; u ljubičastom sipaju gorivo; u zelenom vrše tehničko održavanje i pripremu

... general Miletić i ministar Dragan Šutanovac

... u hangaru

vazduhoplova; u plavom podižu avione na palubu uz pomoć lifta i vuku ih na određene pozicije; u crvenom vrše naoružavanje aviona, a ljudi u srebrnoj opremi pojavljuju se u slučaju udesa i pojave požara. Brod u unutrašnjosti ima preko 3000 odeljaka (kabina, pregrada) i sve što je potrebno za život i rad "omanjeg grada", a mi smo uspeli da obiđemo samo neke delove kao što su restoran, ambulanta sa operacionom salom, operativni centar iz kojeg se kontrolišu sve aktivnosti na palubi...

Posebno veliki prostor zauzima hangar ispod palube u kojem se vrši tehničko održavanje aviona i helikoptera. Hangar je visok 7,5 metara i ima površinu od 19.440 metara kvadratnih. Izvlačenje aviona na palubu vrši se pomoću četiri lifta na koji istovremeno mogu da se postave dva aviona.

Nakon obilaska unutrašnjosti broda, ponovo stavljamo zaštitne kacige i prsluke sa pojasevima za spasavanje (mi smo, naravno, u beloj boji kao inspektori) i izlazimo na palubu, za koju se kaže da je jedno od najopasnijih mesta na svetu. Dok obilazimo palubu u pratnji admirala – komandanta udarne grupe nosača aviona, u daljini se pojavljuju crni oblaci i počinje lagana kiša i pojačan vetar, ali na to se niko ne obazire i sve aktivnosti u pripremi za poletanje teku normalno. Poletanje smo posmatrali iz neposredne blizine, udaljeni dva-tri metra od kraja krila aviona koji se "katapultira". Na nosaču se nalaze ukupno četiri parna katapulta dužine 88,5 metara.

Pre poletanja – katapultiranja, avion se doveze na poziciju za katapultiranje i zakači nosnom nogom za kuku katapulta. Iza aviona se podigne zaštitna ploča – odbojnik, i pilot postavi punu snagu motora. Kada pilot da znak da je spreman i kada je pritisak pare na potrebnom nivou, vrši se katapultiranje. Na toj kratkoj poletnoj stazi od 88,5 metara, avion se za oko dve sekunde ubrza iz stanja mirovanja do brzine veće od 265 km/h i leti. Svakih 30 sekundi vrši se po jedno katapultiranje sa nekog od četiri parna katapulta, a za pripremu jednog katapulta za sledeće lansiranje potrebno je minut i 45 sekundi.

Nakon poletanja svih aviona premestili smo se na poziciju sletanja. Staza za sletanje je dugačka 331,6 metara, a na njenom početku nalaze se četiri poprečne sajle, od kojih jednu mora da zakači avion svojom kukom u momentu sletanja. Na kraju sletne staze nalazi se bezbednosna mreža za zaustavljanje aviona u slučaju tehničkih kvarova uređaja za sletanje. Pored sletne staze nalazi se operator koji uz pomoć tehničkih sredstava i svetlosne signalizacije određuje da li pilot ima dobre elemente za sletanje, da li mu se odobrava ili zabranjuje sletanje. Ugao prilaza je isti kao kod "naših zemaljskih sletanja", ali je momenat dodira dosta energičan i grub (što bi se u pilotskom žargonu reklo "malo tvrđa sletanja").

Neposredno pre dodira piste, pilot dodaje punu snagu motora tako da u slučaju da promaši sve četiri sajle ima uslove da može ponovo da uzleti do kraja piste. Nakon sletanja brzinom od oko 225 km/h i zakačinjanja jedne od četiri poprečne sajle, avion se zaustavlja za oko dve sekunde. Pri tome prelazi put od oko 105 metara, otkačinje sajlu koja ga je zaustavila i sklanja se sa sletne staze bočno, tako da sledeći avion može da sleti. Vrlo brzo i ekspeditivno.

Nakon završenih svih sletanja, pozdravljamo se sa svojim domaćinima i razmenjujemo prigodne poklone, a zatim se ponovo ukrcavamo u "naš transportni avion" radi povratka na kopno. Ponovo smo u polumraku, sa kacigama i zaštitnim prslucima i pojasevima i sa snagom motora na punom gasu iščekujemo katapultiranje. Nagli trzaj nas vuče napred i u roku od dve sekunde mi smo u vazduhu. Iako letim oko 30 godina, moram priznati da nisam imao ovakvo iskustvo, s obzirom na to da ovo opterećenje deluje horizontalno za razliku od uobičajenog vertikalnog opterećenja kojem je pilot izložen u toku manevarskog leta.

Posle oko pola sata leta, slećemo "normalno" na Aerodrom Sigonela. Ukrcavamo se u drugi avion i polećemo prema Beogradu i dok noć polagano pada, poprilično umorni pokušavamo da sumiramo utiske, za šta će nam biti potrebno mnogo vremena. Slećemo na Aerodrom "Nikola Tesla" i posle svih uzbuđenja, beogradskih minus deset i magla izgledaju tako lepo i prijatno. ◂

Autor je komandant Vazduhoplovstva i PVO Vojske Srbije

оснивач

Београд
www.beograd.rs

покровитељ

министарство културе републике србије

У КОМ СИ ФИЛМУ?

what is your movie?

39. међународни филмски фестивал
25. фебруар - 6. март 2011.

39th international film festival
25th february - 6th march 2011

FEST

Сава центар

	25. II, петак	26. II, субота	27. II, недеља	28. II, понедељак	1. III, уторак	2. III, среда	3. III, четвртак	4. III, петак	5. III, субота	6. III, недеља
200 дин. 11.00		ГЛАВНИ ПРОГРАМ **КОРИОЛАН/CORIOLANUS** В. Британија, 2010, **Режија:** Ralph Fiennes **Улоге:** Brian Cox, Gerard Butler , Ralph Fiennes, Vanessa Redgrave *Фестивали : Берлин 2011*	ГЛАВНИ ПРОГРАМ **127 САТИ/127 HOURS** САД, В.Британија, 2010, 94' **Режија:** Danny Boyle **Улоге :** James Franco, Kate Mara, Amber Tamblyn, Clemence Poesy, Kate Burton *Фестивали : Торонто 2010*	ГЛАВНИ ПРОГРАМ **КРАЉЕВ ГОВОР/ THE KING'S SPEACH** В. Британија / Аустралија, 2010, 118' **Режија:** Tom Hooper **Улоге :** Colin Firth, Geoffrey Rush, Helena Bonham Carter, Guy Pearce *Фестивали : Торонто 2010* *Златни глобус Колину Фирту*	HOLLYWOOD **ЦРНИ ЛАБУД/BLACK SWAN** САД, 2010, 103' **Режија:** Darren Aronofsky **Улоге :** Natalie Portman, Mila Kunis, Vincent Cassel, Barbara Hershey, Winona Ryder *Фестивали : Венеција 2010* *Златни глобус Натали Портман*	ГЛАВНИ ПРОГРАМ **БАРНИЈЕВА ВЕРЗИЈА/ BARNEY'S VERSION** Канада / Италија, 2010, 132' **Режија:** Richard J. Lewis **Улоге :** Paul Giamatti, Dustin Hoffman, Rosamund Pike, Minnie Driver *Фестивали : Венеција 2010, Торонто 2010*	ГЛАВНИ ПРОГРАМ **ЖЕНА ЗА УКРАС/POTICHE** Француска, 2010, 103' **Режија:** François Ozon **Улоге :** Catherine Deneuve, Gérard Depardieu, Fabrice Luchini, Karin Viard *Фестивали : Венеција*	ГЛАВНИ ПРОГРАМ **НЕГДЕ/SOMEWHERE** САД, 2010, 98' **Режија:** Sofia Coppola **Улоге :** Stephen Dorff, Elle Fanning, Benicio Del Toro, Michelle Monaghan, Laura Chiatti, Simona Ventura *Фестивали : Златни лав – Венеција 2010*	HOLLYWOOD **ЧОВЕК ЗВАНИ ХРАБРОСТ / TRUE GRIT** САД, 2010, 110' **Режија:** Ethan Coen, Joel Coen **Улоге :** Matt Damon, Jeff Bridges, Josh Brolin, Barry Pepper, Hailee Steinfeld *Фестивали : Берлин 2011*	HOLLYWOOD **ДРУГИ ЖИВОТ/HEREAFTER** САД, 2010, 129' **Режија:** Clint Eastwood **Улоге :** Matt Damon, Frankie McLaren, George McLaren Cécile De France, Thierry Neuvic, Cyndi Mayo Davis, Lisa Griffiths
200 дин. 13.30		ГЛАВНИ ПРОГРАМ **ОВЕРЕНА КОПИЈА/COPIE CONFORME / CERTIFIED COPY** Француска / Италија, 2010, 106' **Режија:** Abbas Kiarostami **Улоге :** Juliette Binoche, Jean-Claude Carriere, Agathe Natanson, William Shimell *Фестивали : Најбоља женска улога, Кан 2010*	ГЛАВНИ ПРОГРАМ **ПОСЛЕДЊИ ЦИРКУС/ BALADA TRISTE DE TROMPETA / A SAD TRUMPET BALLAD** Шпанија / Француска, 2010, 107' **Режија:** Álex de la Iglesia **Улоге :** Carlos Areces, Antonio De La Torre, Carolina Bang, Manuel Tafalle *Фестивали : Сребрни лав за режију, Венеција 2010*	HOLLYWOOD **ПУТ У НЕПОЗНАТО/ RABBIT HOLE** САД, 2010, 91' **Режија:** John Cameron Mitchell **Улоге :** Nicole Kidman, Aaron Eckhart, Dianne Wiest, Milles Teller *Номинација : Златни глобус за најбољу женску улогу*	HOLLYWOOD **ПОШТЕНА ИГРА/FAIR GAME** САД, УАЕ, 2010, 108' **Режија:** Doug Liman **Улоге :** Sean Penn, Naomi Watts *Фестивали : Кан 2010 , Чикаго 2010*	ГЛАВНИ ПРОГРАМ **УПОЗНАЋЕШ ВИСОКОГ, ЦРНОГ МУШКАРЦА/ YOU WILL MEET A TALL DARK STRANGER** САД./Шпанија, 2010, 98' **Режија:** Woody Allen **Улоге :** Antony Hopkins, Gemma Jones, Josh Brolin, Naomi Watts, Antonio Banderas *Фестивали: Кан 2010*	ЕВРОПА ВАН ЕВРОПЕ **ЦИРКУС КОЛУМБИЈА/ CIRKUS COLUMBIA** БИХ / Француска / В. Британија / Словенија / Немачка / Белгија / Србија, 2010, 113' **Режија:** Danis Tanović **Улоге :** Miki Manojlović, Boris Ler, Mira Furlan, Jelena Stupljanin, Mario Knezović, Mirza Tanović *Фестивали : Сарајево 2010*	ГЛАВНИ ПРОГРАМ **ПРЕЛЕПО/BIUTIFUL** Шпанија / Мексико, 2009, 138' **Режија:** Alejandro González Iñárritu **Улоге :** Maricel Álvarez, Javier Bardem, Hanna Bouchaib, Diaryatou Daff *Фестивали : Најбоља мушка улога Хавијер Бардем - Кан 2010*	ГЛАВНИ ПРОГРАМ **О БОГОВИМА И ЉУДИМА/ DES HOMMES ET DES DIEUX / OF GODS AND MEN** Француска, 2010, 120' **Режија:** Xavier Beauvois **Улоге :** Jean-Marie Frin, Jacques Herlin, Phillipe Laudenbach, Michael Lonsdale, Xavier Maly *Фестивали : Гран при - Кан 2010*	HOLLYWOOD **АМЕРИКАНАЦ / THE AMERICAN** САД, 2010, 105' **Режија:** Anton Corbijn Улоге : George Clooney, Vilante Placido, Thekla Reuten, Paolo Bonacelli
250 дин. 16.30		HOLLYWOOD **АГЕНТИ СУДБИНЕ / THE ADJUSTMENT BUREAU** САД, 2011, 106' **Режија:** George Nolfi Улоге : Matt Damon, Emily Blunt, Antony Mackie, John Slatter	ГЛАВНИ ПРОГРАМ **ИРСКА РУТА/ROUTE IRISH** В. Британија / Француска / Белгија / Италија / Шпанија, 2010, 109' **Режија:** Ken Loach **Улоге :** Andrea Lowe, Mark Womack *Фестивали : Кан 2010*	ПАНОРАМА СВЕТСКОГ ФИЛМА **РЕД ХИЛ/RED HILL** Аустралија, 2009, 95' **Режија:** Patrick Hughes **Улоге :** Ryan Kwanten, Steve Bisley, Tom E. Lewis *Фестивали : Берлин 2010*	ЕВРОПА У ЕВРОПИ **У БОЉЕМ СВЕТУ/HAEVNEN / IN A BETTER WORLD** Данска / Шведска, 2010, 113' **Режија:** Susanne Bier **Улоге :** Mikael Persbrandt, Trine Dyrholm, Ulrich Thomsen, Markus Rygaard *Фестивали : Торонто 2010* *Златни глобус за најбољи страни филм*	ГЛАВНИ ПРОГРАМ **ТРИ/DREI / THREE** Немачка, 2010, 120' **Режија:** Tom Tykwer **Улоге :** Sophie Rois, Sebastian Schipper, Devid Striesow *Фестивали: Венеција 2010*	ЕВРОПА У ЕВРОПИ **САРИН КЊУЧ/ELLE S'APPELAIT SARAH / SARAH'S KEY** Француска, 2010, 113' **Режија:** Gilles Paquet-Brenner **Улоге :** Kristin Scott Thomas, Mélusine Mayance, Niels Arestrup, Frédéric Pierrot *Фестивали : Торонто 2010*	ПАНОРАМА СВЕТСКОГ ФИЛМА **ДЕТЕКТИВ ДИ И МИСТЕРИЈА ФАНТОМСКОГ ПЛАМЕНА / DETECTIVE DEE AND THE MYSTERY OF PHANTOM FLAME** Кина, 2010, 122' **Режија:** Hark Tsui **Улоге :** Andy Lau, Carina Lau, Li Bingbing, Tony Leung Ka Fai *Фестивали : Венеција 2010*	ГЛАВНИ ПРОГРАМ **ЈОШ ЈЕДНА ГОДИНА/ ANOTHER YEAR** В. Британија, 2010, 128' **Режија:** Mike Leigh **Улоге :** David Bradley, Jim Broadbent, Karina Fernandez, Oliver Maltman *Фестивали : Кан 2010*	ЕВРОПА У ЕВРОПИ **15:30 КАРЛОС/CARLOS** Француска / Немачка, 2010, 165' **Режија:** Olivier Assayas **Улоге :** Edgar Ramirez, Alexander Scheer, Nora Von Walstätten, Christoph Bach *Фестивали : Кан 2010*
300 дин. 19.00	ГЛАВНИ ПРОГРАМ СВЕЧАНО ОТВАРАЊЕ 500 дин. **КОРИОЛАН/CORIOLANUS** В. Британија, 2010, **Режија:** Ralph Fiennes **Улоге** Ralph Fiennes, Brian Cox, Gerard Butler, Vanessa Redgrave *Фестивали : Берлин 2011*	ГЛАВНИ ПРОГРАМ **127 САТИ/127 HOURS** САД, В.Британија, 2010, 94' **Режија:** Danny Boyle **Улоге :** James Franco, Kate Mara, Amber Tamblyn, Clemence Poesy, Kate Burton *Фестивали : Торонто 2010*	ГЛАВНИ ПРОГРАМ **КРАЉЕВ ГОВОР/ THE KING'S SPEACH** В. Британија / Аустралија, 2010, 118' **Режија:** Tom Hooper **Улоге :** Colin Firth, Geoffrey Rush, Helena Bonham Carter, Guy Pearce, Jennifer Ehle *Фестивали : Торонто 2010* *Златни глобус Колину Фирту*	HOLLYWOOD **ЦРНИ ЛАБУД/BLACK SWAN** САД, 2010, 103' **Режија:** Darren Aronofsky **Улоге :** Natalie Portman, Mila Kunis, Vincent Cassel, Barbara Hershey, Winona Ryder *Фестивали : Венеција 2010* *Златни глобус Натали Портман/ Golden Globe to Natalie Portman*	ГЛАВНИ ПРОГРАМ **БАРНИЈЕВА ВЕРЗИЈА/ BARNEY'S VERSION** Канада / Италија, 2010, 132' **Режија:** Richard J. Lewis **Улоге :** Paul Giamatti, Dustin Hoffman, Rosamund Pike, Minnie Driver, Rachelle Lefevre *Фестивали: Венеција 2010Торонто 2010*	ГЛАВНИ ПРОГРАМ **ЖЕНА ЗА УКРАС/POTICHE** Француска, 2010, 103' **Режија:** François Ozon **Улоге :** Catherine Deneuve, Gérard Depardieu, Fabrice Luchini, Karin Viard *Фестивали : Венеција*	ГЛАВНИ ПРОГРАМ **НЕГДЕ/SOMEWHERE** САД, 2010, 98' **Режија:** Sofia Coppola **Улоге :** Stephen Dorff, Elle Fanning, Benicio Del Toro, Michelle Monaghan, Laura Chiatti, Simona Ventura *Фестивали : Златни лав – Венеција 2010*	HOLLYWOOD **ЧОВЕК ЗВАНИ ХРАБРОСТ / TRUE GRIT** САД, 2010, 110' **Режија:** Ethan Coen, Joel Coen **Улоге :** Matt Damon, Jeff Bridges, Josh Brolin, Barry Pepper, Hailee Steinfeld *Фестивали : Берлин 2011*	HOLLYWOOD **ДРУГИ ЖИВОТ/HEREAFTER** САД, 2010, 129' **Режија:** Clint Eastwood **Улоге :** Matt Damon, Frankie McLaren, George McLaren Cécile De France, Thierry Neuvic, Cyndi Mayo Davis, Lisa Griffiths	ФЕСТ ПРЕДСТАВЉА **НЕПРИЈАТЕЉ** Србија, БиХ, Хрватска, Мађарска, 2011, 109' **Режија:** Дејан Зечевић **Улоге :** Александар Стојковић, Вук Костић, Тихомир Станић, Љубомир Бандовић, Марија Пикић, Славко Штимац, Драган Маринковић, Горан Јокић
300 дин. 22.00	ГЛАВНИ ПРОГРАМ **ОВЕРЕНА КОПИЈА/COPIE CONFORME / CERTIFIED COPY** Француска / Италија, 2010, 106' **Режија:** Abbas Kiarostami **Улоге :** Juliette Binoche, Jean-Claude Carriere, Agathe Natanson, William Shimell *Фестивали : Најбоља женска улога, Кан 2010 / Best actress, Cannes 2010;*	ГЛАВНИ ПРОГРАМ **ПОСЛЕДЊИ ЦИРКУС / A SAD TRUMPET BALLAD** Шпанија / Француска, 2010, 107' **Режија:** Álex de la Iglesia **Улоге :** Carlos Areces, Antonio De La Torre, Carolina Bang, Sancho Gracia, Juan Luis Galiardo, Enrique Villén, Manuel Tafalle *Фестивали : Сребрни лав за режију, Венеција 2010*	HOLLYWOOD **ПУТ У НЕПОЗНАТО/ RABBIT HOLE** САД, 2010, 91' **Режија:** John Cameron Mitchell **Улоге :** Nicole Kidman, Aaron Eckhart, Dianne Wiest, Milles Teller *Номинација : Златни глобус за најбољу женску улогу*	HOLLYWOOD **ПОШТЕНА ИГРА/FAIR GAME** САД, УАЕ, 2010, 108' **Режија:** Doug Liman **Улоге :** Sean Penn, Naomi Watts *Фестивали : Кан 2010 , Чикаго 2010*	ГЛАВНИ ПРОГРАМ **УПОЗНАЋЕШ ВИСОКОГ, ЦРНОГ МУШКАРЦА/ YOU WILL MEET A TALL DARK STRANGER** САД./Шпанија, 2010, 98' **Режија:** Woody Allen **Улоге :** Antony Hopkins, Gemma Jones, Josh Brolin, Naomi Watts, Antonio Banderas *Фестивали: Кан 2010*	ЕВРОПА ВАН ЕВРОПЕ **ЦИРКУС КОЛУМБИЈА/ CIRKUS COLUMBIA** БИХ / Француска / В. Британија / Словенија / Немачка / Белгија / Србија, 2010, 113' **Режија:** Danis Tanović **Улоге :** Miki Manojlović, Boris Ler, Mira Furlan, Jelena Stupljanin, Mario Knezović *Фестивали : Сарајево 2010*	ГЛАВНИ ПРОГРАМ **ПРЕЛЕПО/BIUTIFUL** Шпанија / Мексико, 2009, 138' **Режија:** Alejandro González Iñárritu **Улоге :** Maricel Álvarez, Javier Bardem, Hanna Bouchaib, Diaryatou Daff *Фестивали : Најбоља мушка улога Хавијер Бардем - Кан 2010*	ГЛАВНИ ПРОГРАМ **О БОГОВИМА И ЉУДИМА/ DES HOMMES ET DES DIEUX / OF GODS AND MEN** Француска, 2010, 120' **Режија:** Xavier Beauvois **Улоге :** Jean-Marie Frin, Jacques Herlin, Phillipe Laudenbach, Michael Lonsdale, Xavier Maly *Фестивали : Гран при - Кан 2010*	HOLLYWOOD **АМЕРИКАНАЦ / THE AMERICAN** САД, 2010, 105' **Режија:** Anton Corbijn **Улоге :** George Clooney, Vilante Placido, Thekla Reuten, Paolo Bonacelli	ПАНОРАМА СВЕТСКОГ ФИЛМА **НАСИЉЕ/OUTRAGE** Јапан, 2010, 109' **Режија:** Takeshi Kitano **Улоге :** Ryo Kase, Jun Kinimura, Tomokazu Miura, Kippei Shina, Beat Takeshi *Фестивали : Кан 2010*

Остали филмови из програма 39. ФЕСТ-а приказују се и у дворани Културног центра.

Продаја карата на благајнама дворана и Билет центра КЦБ

генерални спонзор

NIS
GAZPROM NEFT

спонзори

Telekom Srbija
PTC
bambi
Yo D'Oro
DELTA SPORT Grupa
AIRFRANCE
Komnenović auto
HUAWEI

оснивач

Београд
www.beograd.rs

покровитељ

министарство културе републике србије

У КОМ СИ ФИЛМУ??

what is your movie?

39. међународни филмски фестивал
25. фебруар - 6. март 2011.

39th international film festival
25th february - 6th march 2011

FEST

Дом омладине

	26. II, субота	27. II, недеља	28. II, понедељак	1. III, уторак	2. III, среда	3. III, четвртак	4. III, петак	5. III, субота	6. III, недеља
150 дин. 12:30	ПАНОРАМА СВЕТСКОГ ФИЛМА **ДЕСЕТ И ПО ГОДИНА /10 1/2** Канада, 2010, 108' **Режија :** Daniel Grou **Улоге :** Claude Legault, Robert Naylor, Blaise Tardif, Martin Dubreuil, Felix Ross *Фестивали : Манхајм 2010*	ИЗАБРАНИ ДОКУМЕНТАРЦИ **ОКЛОПНИК/ARMADILLO** Данска, 2010, 100' **Режија :** Janus Metz *Фестивали : Кан 2010 , Торонто 2010*	ЕВРОПА У ЕВРОПИ **ОД ЖИВОТА НА ДАЉЕ/ FROM THE WASTE ON** Италија, 2009, 87' **Режија :** Gianfrancesco Lazzoti **Улоге :** Cristiana Capotondi, Filippo Nigro, Nicoletta Romanoff, Carlo Buccirosso *Фестивали : Таормина 2010*	ЕВРОПА У ЕВРОПИ **СПЕЦИЈАЛНИ ТРЕТМАН/ SPECIAL TREATMENT** Француска / Луксембург / Белгија, 2010, 95' **Режија :** Jeanne Labrune **Улоге:** Isabelle Huppert, Bouli Lanners *Фестивали : Торонто 2010*	ЕВРОПА У ЕВРОПИ **НАШ ЖИВОТ/LA NOSTRA VITA / OUR LIFE** Италија / Француска, 2010, 98' **Режија :** Danielle Luchetti **Улоге :** Raoul Bova, Elio Germano, Stefania Montorsi, Isabelle Ragonese *Фестивали : Кан 2010*	ЕВРОПА У ЕВРОПИ **КАМЕРА СМРТИ/ THE CAMERAMURDERER** Аустрија / Мађарска / Швајцарска, 2010, 95' **Режија :** Robert Adrian Pejo **Улоге :** Merab Ninidze, Dorka Gryllus *Фестивали : Карловы Вари 2010*	ЕВРОПА ВАН ЕВРОПЕ **ДРУГО НЕБО/ДРУГОЕ НЕБО / ANOTHER SKY** Русија, 2010, 86' **Режија :** Dmitrij Mamulia **Улоге/Cast:** Habib Bufares, Amirza Muhamadi, Mitra Zahedi *Фестивали : Карловы Вари 2010*	ПАНОРАМА СВЕТСКОГ ФИЛМА **12.00 ВИДЕО САМ ЂАВОЛА/ I SAW THE DEVIL** Кореја, 2010, 142' **Режија :** KIM Jee-woon **Улоге :** LEE Byung-hun, CHOI Min-sik *Фестивали : Пусан, Торонто 2010 / Pusan, Toronto 2010, Чикаго 2010*	ПАНОРАМА СВЕТСКОГ ФИЛМА **12.00 ИЗВАН ЗАКОНА/HORS LA LOI / OUTSIDE OF THE LAW** Француска / Алжир / Белгија / Тунис / Италија, 2010, 138' **Режија :** Rachid Bouchareb **Улоге :** Sami Bouajila, Jamel Debbouze *Фестивали : Кан 2010*
200 дин. 15:00	ПАНОРАМА СВЕТСКОГ ФИЛМА **ПАСЈИ ЖИВОТ/DOG SWEAT** Иран, 2010, 90' **Режија :** Hossein Keskavarz **Улоге/Cast:** Ahmad Akbarzadeh, Tahereh Esfahani, Bagher Forohar, Rahim Zamani *Фестивали : Рим 2010/Rome 2010; Палм Спрингс 2011*	ЕВРОПА У ЕВРОПИ **ЗЛОЧИН ИЗ ЉУБАВИ/ LOVE CRIME** Француска, 2010, 106' **Режија :** Alain Corneau **Улоге/Cast:** Ludivine Sagnier, Kristin Scott Thomas, Patrick Mille *Фестивали : Торонто 2010*	ПАНОРАМА СВЕТСКОГ ФИЛМА **СЕЋАЊА НА РАЗВОЈ / MEMORIAS DEL DESARROLLO** Куба/САД, 2010, 113' **Режија :** Miguel Coyula **Улоге/Cast:** Fidel Castro, Anna Gurji, Eileena Alana, Trent Harris *Фестивали : Хавана 2010*	ПАНОРАМА СВЕТСКОГ ФИЛМА **ПОЧЕТНИ УДАРАЦ / KICK OFF** Ирак / Јапан, 2009, 81' **Режија :** Skawkat Amin Korki **Улоге :** Shwan Atuf, Govan Anwar, Rojan Hamajaza, Mohamad Hamed *Фестивали : Пусан 2010-Награда ФИПРЕСЦИ*	ПАНОРАМА СВЕТСКОГ ФИЛМА **МАНДУ / MANDOO** Ирак, 2010, 90' **Режија :** Ebrahim Saeedi **Улоге :** Rojan Mahamad, Shahab Fazili, Tima Amiri Avesta Khalid, Mahmoud Gli *Фестивали : Торонто 2010*	ПАНОРАМА СВЕТСКОГ ФИЛМА **СРАМНИ ЧИН/ ACT OF DISHONOUR** Канада, 2010, 92' **Режија :** Nelofer Pazira **Улоге/Cast:** Greg Byrk, Ben Campbell, Marina Godbahari, Ali Hazara *Фестивали : Манхајм – Хајделберг 2010*	ПАНОРАМА СВЕТСКОГ ФИЛМА **ЗГАРИШТА /INCENDIES** Канада, Француска, 2010, 130' **Режија :** Denis Villeneuve **Улоге/Cast:** Lubna Azabal, Mélissa Désormeaux-Poulin, Maxim Gaudette *Фестивали : Најбољи канадски филм - Торонто 2010*	ПАНОРАМА СВЕТСКОГ ФИЛМА **ЛЕШИНАР/CARANCHO** Аргентина/ Француска / Чиле, 2010, 107' **Режија :** Pablo Trapero **Улоге :** Ricardo Darin, Martina Gusman, Carlos Weber, Jose Luis Arias *Фестивали : Кан 2010*	ЕВРОПА ВАН ЕВРОПЕ **РЕНЕ ИДЕ У ХОЛИВУД / RENE GOES TO HOLLYWOOD** Грузија, 2010, 103' **Режија :** Aleko Tsabadze **Улоге/Cast:** Nika Tavadze, Zura Begalishvili, Viktor Barbakadze, Misha Gomiashvili, Tina Aleksishvili
250 дин. 17:30	ЕВРОПА У ЕВРОПИ **САМО ИНЕС/JUST INES** В. Британија, 2010, 93' **Режија :** Marcel Grant **Улоге/Cast:** Caroline Ducey, Daniel Weyman, Barbara Cabrita, Alice O'Connell, Veronica Roberts *Фестивали : Манхајм – Хајделберг 2010*	ЕВРОПА У ЕВРОПИ **ЧИСТОТА/TILL DET SOM ÄR VACKERT / PURE** Шведска, 2010, 98' **Режија :** Lisa Langseth **Улоге/Cast:** Alicia Vikander, Samuel Fröler, Elisabeth Göransson *Фестивали : Манхајм – Хајделберг 2010*	ЕВРОПА У ЕВРОПИ **АЛБАНАЦ / DER ALBANER / THE ALBANIAN** Немачка / Албанија, 2010, 104' **Режија :** Johannes Naber **Улоге :** Nik Xhelilaj, Xhejlane Terbunja, Ivan Shvedoff, Amos Zaharia *Фестивали : Карловы Вари 2010*	ЕВРОПА У ЕВРОПИ **УТОРАК ПОСЛЕ БОЖИЋА/ MARTI, DUPA CRACIUN / TUESDAY, AFTER CHRISTMAS** Румунија, 2009, 99' **Режија :** Radu Muntean **Улоге :** Mimi Branescu, Mirela Oprisor *Фестивали : Кан 2010*	ЕВРОПА У ЕВРОПИ **16:30 КАРЛОС /CARLOS** Француска / Немачка, 2010, 165' **Режија :** Olivier Assayas **Улоге :** Edgar Ramirez, Alexander Scheer, Nora Von Walstätten, Christoph Bach *Фестивали : Кан 2010*	ЕВРОПА У ЕВРОПИ **9:06** Словенија, 2009, 71' **Режија :** Igor Šterk **Улоге :** Igor Samobor, Labina Mitevska, Silva Čušin, Pavle Ravnohrib, Gregor Baković, Jana Zupančič *Фестивали : Карловы Вари 2010*	ЕВРОПА У ЕВРОПИ **КАМЕРА СМРТИ/ THE CAMERAMURDERER** Аустрија / Мађарска / Швајцарска, 2010, 95' **Режија :** Robert Adrian Pejo **Улоге :** Merab Ninidze, Dorka Gryllus, Andreas Lust, Ursina Lardi	ЕВРОПА У ЕВРОПИ **P/R** Данска, 2010, 90' **Режија :** Michael Noer, Tobias Lindholm **Улоге :** Pilou Asbaek, Dulfi Al-Jabouri, Roland Møller, Jacob Gredsted *Фестивали : Карловы Вари 2010*	ПАНОРАМА СВЕТСКОГ ФИЛМА **ЖИВ ЗАКОПАН / BURIED** Шпанија / Француска / САД, 2010, 95' **Режија :** Rodrigo Cortés **Улоге :** Ryan Reynolds, Robert Paterson *Фестивали : Торонто 2010*
300 дин. 20:00	ПАНОРАМА СВЕТСКОГ ФИЛМА **НАСИЉЕ/OUTRAGE** Јапан, 2010, 109' **Режија :** Takeshi Kitano **Улоге :** Ryo Kase, Jun Kinimura, Tomokazu Miura, Kippei Shina, Beat Takeshi *Фестивали : Кан 2010*	ЕВРОПА У ЕВРОПИ **ОД ЖИВОТА НА ДАЉЕ/ DALLA VITA IN POI / FROM THE WASTE ON** Италија, 2009, 87' **Режија :** Gianfrancesco Lazzoti **Улоге :** Cristiana Capotondi, Filippo Nigro *Фестивали : Таормина 2010*	ЕВРОПА У ЕВРОПИ **СПЕЦИЈАЛНИ ТРЕТМАН/ SANS QUEUE NI TÊTE / SPECIAL TREATMENT** Француска / Луксембург / Белгија, 2010, 95' **Режија :** Jeanne Labrune **Улоге:** Isabelle Huppert, Bouli Lanners *Фестивали : Торонто 2010*	ЕВРОПА У ЕВРОПИ **НАШ ЖИВОТ/ LA NOSTRA VITA / OUR LIFE** Италија / Француска, 2010, 98' **Режија :** Danielle Luchetti **Улоге :** Raoul Bova, Elio Germano, Stefania Montorsi, Isabelle Ragonese *Фестивали : Кан 2010*	ПАНОРАМА СВЕТСКОГ ФИЛМА **СРАМНИ ЧИН/ ACT OF DISHONOUR** Канада, 2010, 92' **Режија :** Nelofer Pazira **Улоге/Cast:** Greg Byrk, Ben Campbell, Marina Godbahari, Ali Hazara *Фестивали : Манхајм – Хајделберг 2010*	ЕВРОПА ВАН ЕВРОПЕ **ЗАЈЕДНО** Србија, 2011, 90' **Режија :** Младен Матичевић **Улоге :** Александар Срећковић, Милица Зарић, Бранимир Поповић, Гордан Кичић	ПАНОРАМА СВЕТСКОГ ФИЛМА **ЖИВ ЗАКОПАН / BURIED** Шпанија / Француска / САД, 2010, 95' **Режија :** Rodrigo Cortés **Улоге :** Ryan Reynolds, Robert Paterson *Фестивали : Торонто 2010*	ПАНОРАМА СВЕТСКОГ ФИЛМА **19.30 ИЗВАН ЗАКОНА/HORS LA LOI / OUTSIDE OF THE LAW** Француска / Алжир / Белгија / Тунис / Италија, 2010, 138' **Режија :** Rachid Bouchareb **Улоге :** Sami Bouajila, Jamel Debbouze *Фестивали : Кан 2010*	ПАНОРАМА СВЕТСКОГ ФИЛМА **19.30 ВИДЕО САМ ЂАВОЛА/I SAW THE DEVIL** Кореја, 2010, 142' **Режија :** KIM Jee-woon **Улоге :** LEE Byung-hun, CHOI Min-sik *Фестивали : Пусан, Торонто 2010 / Pusan, Toronto 2010, Чикаго 2010*
250 дин. 22:30	ЕВРОПА У ЕВРОПИ **ПОБЕДНИК / WIN/WIN** Холандија, 2010, 83' **Режија :** Jaap van Heusden **Улоге/Cast:** Oscar Van Rompay, Leon Voorberg, Halina Reijn, Hans Kesting *Фестивали : Манхајм – Хајделберг 2010*	HOLLYWOOD **АГЕНТИ СУДБИНЕ / THE ADJUSTMENT BUREAU** САД, 2011, 106' **Режија :** George Nolfi **Улоге :** Matt Damon, Emily Blunt, Antony Mackie, John Slatter	ГЛАВНИ ПРОГРАМ **ИРСКА РУТА/ROUTE IRISH** В. Британија / Француска / Белгија / Италија / Шпанија, 2010, 109' **Режија :** Ken Loach **Улоге :** Andrea Lowe, Mark Womack *Фестивали : Кан 2010*	ПАНОРАМА СВЕТСКОГ ФИЛМА **РЕД ХИЛ/RED HILL** Аустралија, 2009, 95' **Режија :** Patrick Hughes **Улоге :** Ryan Kwanten, Steve Bisley, Tom E. Lewis *Фестивали : Берлин 2010*	ПАНОРАМА СВЕТСКОГ ФИЛМА **У БОЉЕМ СВЕТУ/HAEVNEN / IN A BETTER WORLD** Данска / Шведска, 2010, 113' **Режија :** Susanne Bier **Улоге :** Mikael Persbrandt, Trine Dyrholm *Фестивали : Торонто 2010*	ГЛАВНИ ПРОГРАМ **ТРИ/DREI / THREE** Немачка, 2010, 120' **Режија :** Tom Tykwer **Улоге :** Sophie Rois, Sebastian Schipper, Devid Striesow *Фестивали : Венеција 2010*	ЕВРОПА У ЕВРОПИ **САРИН КЊУЧ/ELLE S'APPELAIT SARAH / SARAH'S KEY** Француска, 2010, 113' **Режија :** Gilles Paquet-Brenner **Улоге :** Kristin Scott Thomas, Mélusine Mayance, Niels Arestrup, Frédéric Pierrot	ПАНОРАМА СВЕТСКОГ ФИЛМА **ДЕТЕКТИВ ДИ И МИСТЕРИЈА ФАНТОМСКОГ ПЛАМЕНА/ DETECTIVE DEE AND THE MYSTERY OF PHANTOM FLAME** Кина, 2010, 122' **Режија :** Hark Tsui **Улоге :** Andy Lau	ГЛАВНИ ПРОГРАМ **ЈОШ ЈЕДНА ГОДИНА/ ANOTHER YEAR** В. Британија, 2010, 128' **Режија :** Mike Leigh **Улоге :** David Bradley, Jim Broadbent, Karina Fernandez, Oliver Maltman

Кинотека

	26. II, субота	27. II, недеља	28. II, понедељак	1. III, уторак	2. III, среда	3. III, четвртак	4. III, петак	5. III, субота	6. III, недеља
150дин. 17.00	ОМАЖ ФЕСТ-У 1971 **БОРСАЛИНО/BORSALINO** 1970, 125' Jacques Deray	ОМАЖ ФЕСТ-У 1971 **САТИРИКОН/SATYRIKON** 1969, 128' Federico Fellini	ОМАЖ ФЕСТ-У 1971 **СУМРАК БОГОВА/ LA CADUTA DEGLI DEI** 1969, 156' Luchino Visconti	ОМАЖ ФЕСТ-У 1971 **ВОДА НЕШТО НОСИ/ADRIFT** 1969, 108' Jan Kadar, Elmar Klos	ОМАЖ ФЕСТ-У 1971 **ЗАСЕДА** 1969, 80' Живојин Павловић	ОМАЖ ФЕСТ-У 1971 **СТРАСТ/ EN PASSION** 1969, 101' Ingmar Bergman	ОМАЖ ФЕСТ-У 1971 **ISADORA** 1968, 131' Karel Reisz	ОМАЖ ФЕСТ-У 1971 **ЈА САМ РАДОЗНАЛА (ЖУТО)/ I AM CURIOUS (YELLOW)** 1967, 121' Vilgot Sjöman	ОМАЖ ФЕСТ-У 1971 **IF** 1968, 111' Lindsay Anderson
200дин. 20.00	ОМАЖ ФЕСТ-У 1971 **О ЈАГОДАМА И КРВИ/ THE STRAWBERRY STATEMENT** 1970, 109' Stuart Hagmann	ОМАЖ ФЕСТ-У 1971 **ГОЛИ У СЕДЛУ/EASY RIDER** 1969, 95' Dennis Hopper	FIPRESCI DISCOVERIES **FAMILY LIFE** 1971, 108' Kenneth Loach	FIPRESCI DISCOVERIES **RED ROAD** 2006, 113' Andrea Arnold	NICHOLAS RAY TRIBUTE **БУНТОВНИК БЕЗ РАЗЛОГА/ REBEL WITHOUT A CAUSE** 1955, 111'	NICHOLAS RAY TRIBUTE **РОДЕО/ THE LUSTY MAN** 1952, 113'	NICHOLAS RAY TRIBUTE **У СЕНЦИ ВЕШАЛА/ RUN FOR COVER** 1955, 93'	NICHOLAS RAY TRIBUTE **ХЕРОЈИ ГВАДАЛКАНАЛА/ FLYING LEATHERNECKS** 1951, 102'	NICHOLAS RAY TRIBUTE **БЕЛЕ СЕНКЕ/ THE SAVAGE INNOCENTS** 1960, 110'

ПРОДАЈА УЛАЗНИЦА НА БЛАГАЈНАМА ДВОРАНА

ФЕСТ ЗАДРЖАВА ПРАВО ИЗМЕНЕ ПРОГРАМА

генерални спонзор

NIS
GAZPROM NEFT

спонзори

Telekom Srbija
PTC
bambi
Yo D'Oro
DELTA SPORT Grupa
AIRFRANCE
Komnenović auto
HUAWEI

piše: Teofil Pančić

Stranka posebnih potreba

Postoji ozbiljna kriza mejnstrim politike u Srbiji. U takvim okolnostima ukazuje se prazan prostor podložan novom popunjavanju, naročito na njenim desnim rubovima

Bogme, nije lako biti desničar – onaj pravi, tvrdokorni, doktrinarni, i to u onom smislu koji je ovde najrašireniji – u današnjoj Srbiji sa okolinom. Mislim, nekako nema tu više pravog izazova... Gadno, brate, sve *prave zabave* su prošle, kanda nije na vidiku neki novi rat protiv ustaša, balija, balista, bečkih konjušara, čokalija i ostale braće, ni ratovanje, pa makar i virtuelno, protiv strašne nemani Novog svetskog poretka nema više ni delić one veličanstvenosti i onog zamaha kao recimo 1999, i šta ti onda preostaje?! Sve neka trećerazredna zadovoljstva, a i to na kašičicu. Ni one *pederčine* ne paradiraju baš svakog dana, i terenske promocije *Peščanika* se nekako proređuju, a lokalni fudbal je toliko jadan da je sve teže sakupiti ljudstvo da ide na stadion makar i u svrhu verbalnog i fizičkog iživljavanja te *nož-žica-srebreničarenja*. Jeste, tu je Crkva, ali i ona se, brate, nekako sve više *pounijaćuje* (a jebeš crkvu kojoj nije smisao postojanja da pokazuje i dokazuje kako su ti neki ljudi *više* braća od nekih drugih ljudi), tako da ti ostaje poneko pravoverno paracrkveno udruženje, tek da ti zašašolji maštu. Ali, je li to i tome slično dovoljno za "bavljenje s politiku", naročito ako imaš izvesne Ambicije? Jok, more. Potrebne su ipak neke jače *gudre*. Recimo, političke stranke. Tu je moć, tu je vlast, tu su pravi i moćni Mehanizmi Uticaja! Samo, šta tu uopšte imamo? Dosmanlije & co, u svim svojim varijantama – klasični izdajnici, plaćenici, bagra. Naprednjaci – otišli u mejnstrim, evropeizovali se, da te bog sačuva. Dačićevci – ne vredi trošiti reči. Jeste, Koštunica je ugodno iznenađenje, ali je, brate, mnogo tunjav i nikakav, nema vajde od njega. Okej, tu su preostali radikali, ali to je bez Šešelja smešnjikava šaka jada, a i kad se ovaj vrati biće već polako zreo za penziju. Kuku, ima li izlaza, ima li rešenja?! Zar je Otadžbina ostala gola i sama, na milost i nemilost izdajnika i dušmana?

Srećom, postoji rešenje. Nešto što se zove ne G 17 nego SNP Naši 1389 namerava da se registruje kao politička stranka, i da izađe na sledeće izbore. Do sada je to bilo nekakvo parapolitičko udruženje građana sa posebnim političkim potrebama, ali sada je, po njihovoj proceni, došao poslednji vakat, dogorelo je do nokata: znate ono, kao u filmovima Brusa Lija, gde se Pozitivci i Negativci makljaju sve u 16, a Mali Zmaj stoji sa strane i ne bi se on u to meš'o, ali pravedni gnev u njemu akumulira se i raste, te na kraju revoltirani hongkonški vižljavac uleti u klupko i isperdaši Zle Čike...

Neki posmatrači, naročito oni od pravne struke, drže da Naši 1389 izvodi ovaj manevar preregistracije zato da izbegne zabranu koja mu se navodno sprema (od Ustavnog suda; verovali ili ne, ta institucija ovde postoji, bar formalno) a u svojstvu ekstremističkog udruženja građana kojem nije strano ni pozivanje na nasilje, a ni nasilje samo. Može biti da je tako. Ali, na kraju nije ni važno *zašto*. Važno je šta je to, koje su mu namere i profil, a pogotovo kakve su mu mogućnosti.

Sasvim ozbiljno govoreći, postoji ozbiljna kriza mejnstrim politike u Srbiji. Nekadašnje "dosmanlije" u svim svojim bezbrojnim derivatima cele su ove Decenije Velikih Nada kontinuirano na vlasti, i zato su prirodno vrlo ranjivi na sve optužbe za sve nevolje svakog pojedinačnog građanina, a toga ovde bar ima koliko voliš. Ono jeste, ovom je zemljom u prethodnoj dekadi prostrujao relativno ogroman konvertibilan novac o kakvom se u doba Miloševića moglo samo sanjati, ali je problem s tim novcem što se on prečesto lepio za bezbrojne lepljive prstiće (ili bar svi volimo da čvrsto verujemo u to), pa nije mnogo ostalo za podmirivanje "prostačkih" potreba običnih smrtnika. Naprednjaci, dakako, pretenduju na njihovo mesto u sledećoj turi, i to im možda i uspe, ali po cenu koja je "ideološki" vrlo visoka: po cenu napuštanja gotovo kompletne retorike i simbolike, a kamoli prakse, koja ih je politički odgajila i uzdigla. Zato ih pravoverni desničari mogu gledati kao u najboljem slučaju nužno (tj. manje) zlo, ništa preko toga. Pošto DSS i pogotovo radikali, rekosmo, vise na rubu otklizavanja u opskurnost, čini se da se na desnom krilu otvara izvestan prostor koji bi možda mogao da popuni neko "neistrošen". A hoće li?

Ovde možda vredi povući paralelu sa Mađarskom. Širok prostor za radikalno desničarski, populistički pokret *Jobik* otvoren je ne samo, čak ne prevashodno, ekonomskom krizom i teškim životom širokih slojeva građanstva (ta, bar Mađari i ostali bivši sovjetski robovi pamte i kudikamo gora vremena!) koliko temeljitim autokompromitovanjem cele mejnstrim političke klase, a ponajviše baš onog njenog dela koji bi teoretski trebalo da je "najkvalitetniji", dakle levo-liberalnog establišmenta, koji je totalno uprskao stvar. Rezultat vidimo: vlast "umivenog" desnog populiste Orbana, koji bar jednim delom preuzima agendu "neumivenog" *Jobika,* kojem pak ni najmanje nisu strane antiromske, antisemitske, klerikalističko-patrijarhalne i velikomađarske revandikacije. Plus kičasta i zlokobna paravojna paradiranja koja vazda i svugde tako vesele fukaru. Sounds Familiar?

Naravno, ima tu jedna stvar koja zvuči utešno za one kojima se ne sviđa ovakav razvoj događaja: Naši 1389 i slične organizacije jesu skupine palanačkih zamlata i mrsomuda, slabo pismenih kafanskih larmadžija u "bazi", plus zbunjenih smešnih precioza koje ne znaju ništa ni o čemu na "vrhu" (ali su to Ništa vrlo voljne da nam svima distribuišu kao neku vrstu *obavezne lektire*). Njihovo javno i političko delovanje otuda pomalo podseća na genijalni kretenizam inspektora Kluzoa, osim što je nekom čudnom mutacijom lišeno elementa genijalnosti. Zato će im i politička sudbina najverovatnije biti takva: cirkusantsko-zabavljačka i marginalna. Ali, je li to *baš sigurno*? Ne, nije! I gore zamlate od njih znale su i u pismenijim zemljama od ove (mrzi me i da spominjem izlizani primer Nemačke tridesetih) da se dočepaju vlasti, ili njene blizine. Šta je recept? Hm, uvek jedno te isto: tamo gde *normalni* ispadnu budale, ili građane uvredljivo kontinuirano tretiraju kao budale, otvara se mesto za... da, za udruženja građana sa posebnim političkim potrebama. ◂

Druga šansa za izneverene

U zemljama Evropske unije oko šest miliona mladih godišnje napusti školu i nikada ne završi srednje obrazovanje. Prema podacima koje je nedavno iznela Evropska komisija, najveći broj njih je nezaposlen i živi od socijalne pomoći. Školu tokom srednjeg obrazovanja napušta oko 14,4 odsto mladih od 18 do 24 godine. Plan Evropske unije je da se do 2010. procenat mladih koji rano napuštaju školovanje smanji na 10 odsto. Svaki peti petnaestogodišnjak u Evropi ima problema sa čitanjem i pisanjem na nivou koji je potreban za dobijanje posla. Evropska komesarka za obrazovanje Andrula Vasiliu izjavila je nedavno da je reč o izneverenoj deci i da je neophodno preduzeti korake da se ta greška ispravi. Evropska komisija već preduzima potrebne korake. U Srbiji broj onih koji su prerano napustili srednju školu iznosi 24 odsto, dok je onih bez završene osnovne škole 16 odsto. Srećom, i mi preduzimamo mere za poboljšanje ove slike. Konkurs za prijavu škola koje žele da učestvuju u programu obrazovanja odraslih "Druga šansa" počeo je ovog meseca. Srbija je, uz Tursku, jedina zemlja van Evropske unije čiji srednjoškolci dobijaju priručnik o životu u Evropi. Evropski dnevnik je publikacija namenjena srednjoškolcima i nastavnicima, a u EU se koristi kao nastavno sredstvo. Učenicima drugih razreda srednjih škola u Srbiji podeljeno je 75.000 dnevnika, a tu je i 3000 priručnika za nastavnike.

Vodič za srednjoškolce

Evropa za svaki dan

"Zamislite da sa grupom prijatelja delite kuću. Smatrate da je dobro da stvari obavljate zajedno (kuvanje, žurke, odlazak na odmor...), ali ste ustanovili pravilo da se ništa ne preduzima bez pristanka svih ukućana. Nakon nekog vremena shvatite da, mada su stvari koje radite uspešne, ne činite baš mnogo toga, jer je teško postići saglasnost svih... Ubrzo zaključujete da bi vam, dugoročno gledano, bilo bolje da neke stvari ipak uradite, iako se sa njima slaže samo većina." Ovako se u Evropskom dnevniku objašnjava promena glasanja u institucijama EU, od prvobitne "stroge jednoglasnosti" na većinsko odlučivanje

Evropski dnevnik je publikacija namenjena srednjoškolcima širom kontinenta, a cilj je da se što bolje upoznaju sa vrednostima Evrope. Ovogodišnji tiraž je 3,35 miliona primeraka, a deli se đacima koji žive u Evropskoj uniji. Srbija je, uz Tursku, jedina zemlja van Unije čiji srednjoškolci dobijaju priručnik o životu u Evropi. Oko 70 odsto sadržaja dnevnika je istovetno u svim državama, dok se oko trideset odsto prilagođava svakoj ponaosob. Teme su različite, pisane lakim jezikom, bliskim mladima. Ovdašnje izdanje je, inače, štampano na ćirilici.

Evropski dnevnik je prvi put izdat pre šesnaest godina, a kreator je fondacija *Generation Europe*, uz (trenutnu) finansijsku podršku Evropske komisije. Moguće ga je čitati na 25 jezika, a srednjoškolci u 23.000 srednjih škola dobili su pomenutu publikaciju. Postoji i izdanje za osnovce, od osam do deset godina, no ono se nije pojavilo u Srbiji.

Ministar prosvete Žarko Obradović istakao je da dugogodišnje izdanje ove publikacije "pokazuje da učenici kroz dnevnik lakše upoznaju evropske vrednosti, ugrađujući ih u svoj vrednosni sistem koristeći ih u svakodnevnom životu".

Verovatno da evropskepticima ulaženje ovakvog vodiča u školske klupe zvuči kao suva propaganda. No, izdavači dnevnika se ne slažu sa tim.

"Prva stvar koju javnost treba da zna jeste da u Evropskom dnevniku nema propagande, on je objavljen kao jedna vrsta informativnog vodiča koji sadrži tačne i neutralne podatke, o kojima učenici mogu da diskutuju i sami izgrade svoje mišljenje", kaže Kejti Torbern, konsultant na izradi ovogodišnjeg izdanja i predsednica fondacije *Generation Europe*. Ona je naglasila da je baš izazov i bio objasniti mehanizme funkcionisanja EU bez propagande. Na sajtu Fondacije čak se ide dalje, s tvrdnjom da Evropski dnevnik pomaže mladim ljudima da promišljaju kritički, postanu aktivni građani, budu informisani i konačno, ponašaju se odgovorno uzimajući u obzir društvene,

ekonomske i ekološke posledice svog delanja.

Učenicima drugih razreda srednjih škola u Srbiji podeljeno je 75.000 dnevnika, a uz to se našlo i 3000 priručnika za nastavnike. To predstavlja drugo izdanje publikacije, dok je srpsku premijeru Evropski dnevnik imao 2009. kada je podeljeno 100.000 primeraka. Inače, on se koristi u svim zemljama EU kao nastavno sredstvo.

O SVEMU PO MALO: Na 98 strana nalazi se mnoštvo tema koja se, najčešće, tiču svakodnevnog života. Takođe, obuhvata informacije vezane za odnos Srbije i EU, istoriju i funkcionisanje Evropske unije, ekonomsku politiku zajednice, institucije, CEFTA, Bolonjsku reformu.

Navedeno je i istraživanje Kancelarije za evropske integracije (2010) u kom se tvrdi da je za ulazak Srbije u EU 65 odsto građana, a protiv 15 odsto. Za polovinu ispitanih Evropska unije predstavlja "bolju mogućnost za mlade ljude". U dnevniku se još ističe da je Srbija među potencijalnim državama kandidatima, uz Bosnu i Hercegovinu, Albaniju, Crnu Goru i Kosovo prema Rezoluciji Saveta bezbednosti 1244.

Kada su u pitanju "podaci za svaki dan" Evropski dnevnik pruža jasne informacije, adrese na kojima mladi ljudi mogu potražiti pomoć, podršku, stipendiju za školarinu, posao, praksu. Daju se i saveti. Počev od onih kako se ponašati na intervjuu za posao i gde je pametno kupiti novi mobilni telefon, pa do nabrajanja najtraženijih zanimanja u koja spadaju poslovi nakon završenih tehničkih fakulteta, ali i stručnjaci za lobiranje, odnose sa javnošću, evropsko pravo, međunarodnu politiku.

Nemali deo dnevnika posvećen je i ekologiji, (ne)racionalnom i (ne)pažljivom trošenju resursa, kao i načinu života Evropljana. Ističe se da kada bi ostatak sveta živeo onako luksuzno ►

O žabama i preduzetništvu

Jedna od tema koju Evropski dnevnik obuhvata je i preduzetništvo koje definišu kao sprovođenje poslovne ideje u delo da bi se dostiglo materijalno i duhovno zadovoljstvo. Uz deset saveta za pokretanje sopstvenog posla, objašnjava se i šta znači biti preduzimljiv:

"Žaba optimista i žaba pesimista upadoše u krčag pun pavlake. Šta je pomislila svaka od njih?

Žaba pesimista: "Pogiboh! Ne mogu da dišem! Ne mogu se izbaviti, udaviću se!" Tako i bi. Ni žaba optimista nije znala šta da čini, ali pošto je bila optimista imala je nade, a pošto je imala nade – nije sve prepustila sudbini. Počela je da se bacaka na sve strane, mlatarajući nogama što je mogla snažnije i brže... Pavlaka se zapeni, pa zgruša i ubrzo je žaba optimista stajala na čvrstom komadu putera, dišući s olakšanjem. Naravoučenije ove basne jeste: bolje pokušati nešto nego ne činiti ništa – Andre Moroa.

Činiti nešto više nego drugi oko tebe znači – biti preduzimljiv."

O Srbiji u Evropskom dnevniku

"Srpski kulturni identitet počiva na mešavini istočnih i zapadnih kulturnih obrazaca:

Istočnjački duh srpske kulture čine ostaci vizantijskog kulturnog nasleđa (pravoslavno hrišćanstvo, vizantijski stil gradnje, srednjovekovni manastiri, ćirilica) i viševekovne otomanske vladavine na balkanskim prostorima (nekoliko hiljada reči u srpskom jeziku poreklom su iz turskog, dok se srpska nacionalna kuhinja u velikoj meri sastoji od modifikovanih orijentalnih specijaliteta).

Elementi zapadnoevropske tradicije se intenzivnije ugrađuju u srpski kulturni model širenjem prosvetiteljstva krajem XVIII veka. Dositej Obradović, poznat kao 'srpski Sokrat', smatra se rodonačelnikom srpskog prosvetiteljstva. Težio je da svoj narod prosveti i uzdigne na nivo drugih, obrazovanih žitelja ondašnje Evrope pišući i prevodeći knjige na narodni jezik, sa ciljem 'da svet razume čak do prostih seljana i samih pastirskih koliba rašir'. Tokom XIX i početkom XX veka proces su nastavili talentovani mladi ljudi iz Srbije, odlazeći na školovanje u zapadnu Evropu i vraćajući se u svoju zemlju kao advokati, doktori i inženjeri, donoseći moderne ideje i šireći duh zapadne civilizacije."

Dnevnik o pravima potrošača

"Zakoni EU daju pravo da potrošači u EU mogu da "kupuju do iznemoglosti", a da ne brinu o plaćanju carine i dodatnih taksi kada se vrate kući. Ovo se primenjuje ukoliko kupuju u drugoj zemlji ili naručuju robu preko Interneta, poštom ili telefonom.

Ako ne radi, vrati ga

Šta se dešava ako kupe nov televizor a on se pokvari? Prema zakonima EU, mogu ga vratiti na popravku ili zamenu. Takođe mogu tražiti popust ili povraćaj cele sume. Ovo je primenjivo i do dve godine od kupovine proizvoda.

Standardi zaštite hrane i potrošačkih proizvoda

EU ima zakone koji obezbeđuju bezbednost proizvoda. Zemlje EU imaju standarde zaštite koji su među najvišima u svetu.

Šta je u vašoj hrani?

Zakoni EU o obeležavanju hrane omogućavaju potrošačima da znaju šta tačno jedu. Svi detalji sastojaka od kojih se prehrambeni proizvod sastoji moraju biti izloženi na etiketi, pored detalja o eventualnom bojenju proizvoda, zaslađivačima i ostalim hemijskim aditivima.

i raskošno kao što to rade stanovnici Evrope, bilo bi potrebno tri planete Zemlje da bismo preživeli. Takođe, dat je podatak da količina hrane bačena u Francuskoj može da podmiri potrebe neuhranjenih u Demokratskoj Republici Kongo, a količina bačena u Italiji bi mogla da istrebi glad u Etiopiji.

Dnevnik obuhvata i poglavlje o drogama, čiji je naslov "Da li je 'trip' pravi put?", zatim o posledicama koje može da izazove preglasno slušanje muzike, kao i o zaštiti prilikom seksualnog odnosa i o seksualno prenosivim bolestima.

Pa je tako navedena informacija da svakog minuta 380 žena ostane u drugom stanju, 190 njih se suočava sa neplaniranom ili neželjenom trudnoćom, 40 žena ima rizičan abortus, a 110 prolazi kroz komplikacije koje su u vezi sa trudnoćom.

Konačno, nije zaobiđen ni deo o ljudskim pravima, a moto samog dnevnika je lepota raznolikosti, uz savete za termine koje treba izbegavati jer nose netolerantni, odnosno uvredljivi prizvuk.

Autori publikacije se bave i nasiljem među mladima. Navode da je istraživanje Instituta za psihologiju Filozofskog fakulteta u Beogradu pokazalo da u periodu u kom je istraživanje vršeno, dve trećine učenika bar jednom je bilo izloženo nekom obliku nasilja. Od tog broja, 23 odsto učenika tvrdi da su doživeli da ih nastavnik uvredi, ismeje ili udari.

Uz ove zabrinjavajuće podatke, učenik se poziva da se zapita u kojem situacijama se on nasilnički ponašao, navode se saveti u vezi sa sopstvenom zaštitom kao i sa pomoći žrtvama nasilničkog ponašanja.

Zanimljivo je da je ovih dana na sajtu Fondacije koja je tvorac dnevnika osvanulo izvinjenje u kom Evropska komisija i *Generation Europe* žale zato što u dnevniku nijednom prilikom nije pomenuta važnost velikih verskih praznika, kao i da nije naglašeno da su oni deo evropske baštine, što se pogotovo odnosi na Božić i značaj koji on ima u hrišćanstvu.

Jedna stranica u srpskom izdanju Evropskog dnevnika govori i o bezviznom režimu koji važi za građane Srbije kada je pitanju EU. Sudeći prema napisima u novinama poslednjih dana o suspenziji istog, ostaje nam da se nadamo da će i izdanje 2011/12. sadržati ovu stranicu. ◂

Jelena Jorgačević

EU: Napuštanje školovanja

Izneverena deca

Prema podacima Eurostata, u Evropskoj uniji školu tokom srednjeg obrazovanja napušta oko 14,4 odsto mladih od 18 do 24 godine. Svaki peti petnaestogodišnjak u Evropi ima problema sa čitanjem i pisanjem na nivou koji je potreban za dobijanje posla

U zemljama Evropske unije oko šest miliona mladih godišnje napusti školu i nikada ne završi srednje obrazovanje. Prema podacima koje je nedavno iznela Evropska komisija, najveći broj njih je nezaposlen i živi od socijalne pomoći. Kako se navodi u saopštenju Komisije, rano napuštanje škole negativno utiče na privredni rast, situaciju u društvu i predstavlja ozbiljnu prepreku za ispunjenje plana EU o održivom razvoju, u kom bi trebalo da učestvuju svi društveni slojevi. Prema podacima Eurostata, u Evropskoj uniji školu tokom srednjeg obrazovanja napušta oko 14,4 odsto mladih od 18 do 24 godine. U grupi mladih koji nemaju srednje obrazovanje, tek oko 17 odsto njih završilo osnovnu školu.

Plan Evropske unije je da se do 2010. procenat mladih koji rano napuštaju školovanje smanji na deset odsto. Za realizaciju ovog cilja, Evropska komisija je napravila plan o kom će ministri obrazovanja EU raspravljati u maju. U sedam zemalja članica (Austrija, Češka, Finska, Litvanija, Poljska, Slovačka i Slovenija) procenat mladih koji napuštaju školu već je 10 odsto, što je cilj EU za 2020. U tri zemlje članice, Malti, Portugaliji i Španiji, procenat mladih koji napuštaju školovanje viši je od 30 odsto. Prema podacima Komisije, u gotovo svim zemljama od 2000. godine naovamo zabeležen je trend opadanja broja mladih koji napuštaju školovanje.

Kako se navodi u planu Komisije, za rešavanje ovog problema nije dovoljna promena obrazovne politike. Neophodni su konkretni koraci, prilagođeni uslovima na državnom, regionalnom i lokalnom nivou. Potrebna je prevencija, koja podrazumeva da se deci u što ranijem uzrastu pomogne u učenju i da se izbegnu uslovi koji mogu da ih podstaknu da rano odu iz škole, poput ponavljanja razreda i izostanka pomoći učenicima koji se školuju na jeziku koji nije njihov maternji. Tokom školovanja se mora reagovati u slučaju da se pojave problemi, poput neopravdanog izostanaka sa časova i loših rezultata. Potrebno je dati i "drugu šansu" u slučaju problema, što podrazumeva i dodatne časove u školi i mogućnost za mlade da se nakon pauze vrate na školovanje i obuku.

HITNA AKCIJA: Andrula Vasiliu, evropski komesar za obrazovanje

U rešavanju tog problema mogu pomoći i saradnja među članicama EU, međusobno informisanje o koracima koji pomažu u smanjenju procenta mladih koji napuštaju školovanje i bolje korišćenje evropskih fondova u te svrhe. "Smanjenje udela osoba koje rano napuštaju škole u Evropi za samo jedan procentni poen donelo bi pola miliona kvalifikovanih mladih ljudi svake godine. Većina zemalja EU napredovala je u smanjenju broja mladih koji napuštaju školu sa niskim nivoom obrazovanja, ali se još mora raditi na tom polju", kazala je evropska komesarka za obrazovanje, kulturu, višejezičnost i mlade Andrula Vasiliu prilikom predstavljanja izveštaja Evropske komisije.

U prevenciji ranog napuštanja školovanja, EU već preduzima korake. Nedavno objavljena studija mreže *Eurydice* o ponavljanju razreda u zemljama EU pokazala je da praksa ponavljanja postoji i primenjuje se u većini zemalja, ali da se održava zahvaljujući duboko ukorenjenom ubeđenju zajednice, a ne zato što je zaista efikasna za prevazilaženje teškoća u učenju.

Vasiliu je istovremeno upozorila da svaki peti petnaestogodišnjak u Evropi ima problema sa čitanjem i pisanjem na nivou koji je potreban za dobijanje posla, u poređenju sa šest odsto u Južnoj Koreji, deset odsto u Kanadi i 14 odsto u Japanu: "Izneverili smo ovu decu i moramo odmah da preduzmemo akciju", izjavila je ona. Procenjuje se da skoro trećina radno sposobnih odraslih osoba u EU, što je 80 miliona ljudi, poseduje nizak ili osnovi stepen pismenosti. "Mnogi ljudi jednostavno ne mogu da se nose sa svakodnevnim zahtevima društvenog i ekonomskog života", rekla je Vasiliu. Stručnjaci prognoziraju da će se na evropskom tržištu rada dogoditi veliki pad potražnje za nekvalifikovanom radnom snagom, te da će procenat potražnje za visokokvalifikovanim radnicima u narednih deset godina porasti sa sadašnjih 29 na 35 odsto. Da bi poboljšala pismenost građana, EU je osnovala ekspertski panel sa holandskom princezom Lorentijen na čelu, koja je i izaslanik UNESKO-a za pismenost. Ova komisija će do sredine sledeće godine sastaviti predloge za poboljšanje situacije u oblasti opismenjavanja stanovništva. ◂

Obrazovanje odraslih

Opet u klupi

U javnosti se često prenebregavaju ekonomska i društvena komponenta obrazovanja onih koji nisu "na vreme" završili svoje škole, pa se učenje u odraslom dobu tretira kao lični interes. Evropska komisija je upravo nedostatak kvalifikovane radne snage navela kao problem razvoja privrede i stranih ulaganja u Srbiju. Projektom "Druga šansa" odrasli se ponovo vraćaju u školske klupe

Visok nivo nepismenih, 730.000 nezaposlenih, oko 40 odsto nezaposlenih su nekvalifikovani ili polukvalifikovani, 24 odsto punoletnih građana završilo je samo osnovnu školu, a 16 odsto nije završilo ni osam razreda osnovne škole, zatim (još) neusvojen zakon za obrazovanje odraslih koji se najavljuje godinama – tako zvuči tamna strana obrazovanja i (ne)zaposljivosti u Srbiji.

Evropska komisija je u Izveštaju o napretku Srbije u procesu evrointegracija za prošlu godinu navela kao problem razliku između ponude i potražnje za kvalifikovanom radnom snagom na tržištu, što predstavlja kočnicu razvoju privrede i dolasku direktnih, stranih investicija.

Obrazovanje odraslih predstavlja jedan od načina da se pristupi problemu. U tekstu "Strateški pravci razvoja obrazovanja odraslih", koji su 2001. napisali članovi Komisije za obrazovanje odraslih i doživotno obrazovanje, ističe se da ono predstavlja uslov opstanka i razvoja modernih društava, u čemu je Vlada Srbije imala zastoj. Naime, 2006. usvojena je Strategija za obrazovanje odraslih, ali se sa Zakonom kasni. (Većina država regiona usvojila je pomenuti Zakon.) U Strategiji se navodi da je jedan od ključnih problema nedostatak sistemskog pristupa u razvoju obrazovanja odraslih (strategija, legislativa, institucije, kadrovi i finansijska sredstva).

U javnosti se često prenebregavaju ekonomska i društvena komponenta ovog problema, a učenje u odraslom dobu tretira se kao lični interes i ambicija.

U Srbiji je, kako su istakli u pomenutom tekstu, sedamdesetih godina delovalo nekoliko desetina škola za osnovno obrazovanje odraslih. Pre nešto više od dve decenije u Jugoslaviji je postojalo 200 institucija kao što su radnički, otvoreni univerziteti. Danas ih je znatno manje. Početkom dvadesetog veka (2001. godine) škola za osnovno obrazovanje odraslih bilo je samo 19 i njih su uglavnom pohađali adolescenti sa teškoćama u učenju i ponašanju. I neformalni sektor obrazovanja koji obuhvata obučavanje za određene veštine (kao što je korišćenje kompjutera), kurseve krojenja ili stranih jezika nije standardizovan i uglavnom je "van države". U Italiji, na primer, ljudi dobijaju od države vaučer i biraju program koji će pohađati besplatno.

Konferencija UNESCO-a je 1976. godine koncept obrazovanja definisala tako da uključuje skup svih obrazovnih procesa, sadržaja, metoda, bez obzira na to da li neko nastavlja obrazovanje, menja oblast učenja koju je započeo, razvija svoje sposobnosti ili poboljšava različite tehničke i stručne kvalifikacije. Drugim rečima, svakome se pruža mogućnost da se, bez obzira na godine, obučava za nešto za šta ranije nije imao vremena ili da se usavršava u svojoj oblasti. Obrazovanje odraslih uključuje sve oblike obrazovanja ljudi starijih od 15 godina.

ŠANSA ZA UKLJUČIVANJE: S obzirom na stanje u zemlji posebno raduje konkurs Ministarstva prosvete "Druga šansa". Cilj projekta je da se uspostavi sistem za osnovnoškolsko obrazovanje odraslih koji su napustili školovanje. Oni će imati šansu da završe započeto, kao i da nastave dalje školovanje u srednjem obrazovanju. Oni koji završe sedmi i osmi razred pohađaće i stručnu obuku pa će na taj način steći sertifikat što otvara vrata eventualnom radnom mestu. Program će se sprovesti u 80 osnovnih škola u Srbiji i 75 srednjih stručnih škola. Predviđena je i obuka za nastavnike, kao i angažovanje 80 asistenata u programima za odrasle. Uključivanje škola počeće u martu ove godine. Školske 2011/2012. odrasli će ponovo sesti u klupe. Finansijska sredstva su obezbeđena kroz Instrument za pretpristupnu pomoć Evropske unije.

Evropska asocijacija za obrazovanje odraslih ima dva slogana "Nikada nije kasno za učenje" i "Uvek je pravo vreme za učenje". Pogotovo kada je ono nužda i način da se izađe iz začaranog kruga u kojem oni koji nemaju ne mogu da se zaposle jer nisu završili škole.

J. Jorgačević

Studentska prava

Uskoro na sudu javnosti

Krajem prošle godine, ombudsman Univerziteta u Beogradu profesor Branko Rakić završio je Nacrt povelje prava i obaveza studenata Univerziteta u Beogradu i uskoro će biti objavljen za javnu raspravu. Posle javne rasprave trebalo bi da povelju usvoji Savet Univerziteta u Beogradu. Ovakvi dokumenti skoro da i ne postoje na univerzitetima u Evropi, a i van Evrope su retkost, sa izuzetkom Kanade

KOLIKO SU STUDENTIMA u Srbiji poznata njihova prava i na koji način mogu da ih zaštite i odbrane, vidi se po tome koliko se njih obraća za pomoć studentskom ombudsmanu. Zaštitnici studentskih prava kažu da im se javljaju samo najsmeliji, a da i oni to rade stidljivo i oprezno. Prava studenata predstavljaju posebnu vrstu prava. Najvažnija među njima utvrđena su Zakonom o visokom obrazovanju. To su pravo na upis, kvalitetno školovanje i objektivno ocenjivanje, blagovremeno i tačno informisanje o svim pitanjima koja se odnose na studije, aktivno učestvovanje u donošenju odluka, različitost i zaštitu od diskriminacije, samoorganizovanje i izražavanje sopstvenog mišljenja, povlastice koje su studentu zagarantovane njegovim statusom, podjednako kvalitetne uslove studija za sve studente, obrazovanje na jezicima nacionalnih manjina, to da bira i da bude biran u studentski parlament i druge organe univerziteta i fakulteta.

Od izuzetnog značaja je korektan i profesionalan odnos nastavnika i saradnika prema studentima u toku nastavnog procesa, prilikom provere znanja i ocenjivanja.

Studenti moraju biti zaštićeni od diskriminacije prema bilo kojem osnovu kao što su pol, rasa, seksualna orijentacija, bračni status, boja kože, vera, jezik, političko ili drugo mišljenje, nacionalno, etničko ili socijalno poreklo, povezanost sa nekom nacionalnom zajednicom, status stečen rođenjem, postojanje senzornog ili motornog hendikepa ili imovinsko stanje. Studentima sa posebnim potrebama treba obezbediti adekvatne uslove za studiranje. Potrebno je obezbediti slobodu govora, organizacije i okupljanja studenata, u skladu sa zakonom.

Krajem prošle godine, ombudsman Univerziteta u Beogradu profesor Branko Rakić završio je Nacrt povelje prava i obaveza studenata Univerziteta u Beogradu i uskoro će biti objavljen za javnu raspravu. Posle javne rasprave trebalo bi da povelju usvoji Savet Univerziteta u Beogradu. Ovakvi dokumenti skoro da i ne postoje na univerzitetima u Evropi, a i van Evrope su retkost, sa izuzetkom Kanade. Institucija univerzitetskog ombudsmana je inače potpuno nova za Srbiju. Rakić je izabran na ovo mesto u aprilu 2009. godine, a kako se vidi iz njegovih izjava za medije, dosadašnji rad se uglavnom svodio na stvaranje uslova da bi uopšte mogao da radi. Njegov posao je da konstatuje da li postoji kršenje nekog prava, a onda da utiče da se taj problem prevaziđe.

Iako Nacrt povelje još nije dostupan javnosti, za sada je poznato da u njemu piše da su studenti buduća intelektualna elita Srbije i da se u odnosu sa njima ne sme polaziti od pretpostavljenih negativnih svojstava kao što su lenjost, neznanje, nepoštenje, sklonost ka pribegavanju nedozvoljenim sredstvima i slično, već upravo suprotno. Istovremeno, pravo na ravnopravan tretman studente ne oslobađa dužnosti poštovanja starijeg, poštovanja nastavnika i saradnika i poštovanja tuđeg zvanja i službenog položaja. Znatan deo povelje posvećen je pravu studenata na kvalitetno i zdravo obrazovanje, što znači da obrazovni proces mora da bude usmeren u pravcu otkrivanja, podsticanja i razvijanja potencijala studenata. Nastavnici i saradnici su dužni da podstiču izgradnju i izražavanje mišljenja i stavova studenata, a student ne sme da trpi štetne posledice zbog izražavanja mišljenja ili stavova sa kojima nastavnik ili saradnik nije saglasan. Neuspeh u studiranju ne sme se tretirati samo kao neuspeh studenta, već kao zajednički neuspeh i studenta i nastavnika i saradnika koji su sa studentom radili na predmetima o kojima je reč i koji su ga ocenjivali. Ponovljeni neuspeh studenta pri ocenjivanju znači i obavezu profesora da pomogne tom akademcu tako što će mu posvetiti dodatnu pažnju.

Osim što će se naći među malobrojnim zemljama koje imaju Povelju o pravima studenata, Srbija je među prvima u regionu uvela i instituciju studentskog ombudsmana. Ova institucija postoji na Univerzitetu u Novom Sadu još od 2006. godine, kada je ustanovljena na inicijativu Saveza studenata Univerziteta u Novom Sadu, koji je okupio tim studenata Pravnog fakulteta.

Obrazovanje Roma prioritet

VAŽNO PITANJE MINISTARSTVA za ljudska i manjinska prava biće poboljšanje obrazovanja i popis romskog stanovništva, rekla je za RTS državna sekretarka Ministarstva Slavica Denić.

Nova državna sekretarka Ministarstva za ljudska i manjinska prava Srbije Slavica Denić rekla je da će prioritet u radu biti poboljšanje obrazovnog statusa Roma, a da će ove godine najveći posao predstavljati popis romskog stanovništva. Denićeva je rekla da je najvažnije krenuti od procesa obrazovanja i da joj je rad u RTV Vojvodine pomogao da se upozna sa problemima romske nacionalne zajednice oko četiri oblasti koje predviđa "Dekada Roma" – stanovanje, obrazovanje, zdravstvo i zapošljavanje.

Denićeva je najavila rad na procesu afirmativnih mera koje država ne sprovodi i da je cilj Ministarstva da se na čitavoj teritoriji Srbije primeni model koji se primenjuje u Vojvodini.

Govoreći o tom modelu i obrazovanju Roma, državna sekretarka je navela da na novosadskom univerzitetu studira više od 200 studenata, dok, kada je reč o srednjoškolcima, postoji projekat pokrajinske vlade koji se odnosi na mentorski rad u srednjim školama i integraciju romske dece koji se sprovodi već četiri godine.

Fakulteti o pravima dece

FAKULTET POLITIČKIH NAUKA i Fakultet za medije i komunikacije Singidunum univerziteta u saradnji sa Unicefom počeli su proces uvođenja kursa o pravima deteta i novinarskoj praksi u svoje nastavne planove i programe.

Studentima će kursevi biti ponuđeni početkom naredne školske godine.

Kursevi o pravima deteta biće ponuđeni studentima početkom školske 2011/2012. godine, nakon serije seminara koje će za fakultete održati predavači sa Dablinskog instituta za tehnologiju iz Irske, saopštio je Unicef. Dablinski institut za tehnologiju na zahtev Regionalne kancelarije Unicefa za Centralnu i Istočnu Evropu razvio je i pomaže implementaciju nastavnog plana i programa o pravima deteta i novinarskoj praksi. Kurs je pilotiran u Turskoj gde se sada predaje na sedam univerziteta, a postoji i u Rumuniji, Makedoniji, Gruziji.

Stipendije i za Srbiju

JEDNA OD NAJVEĆIH revizorskih kuća na svetu, "KPMG", koja je od 1996. godine prisutna u Srbiji, pokrenula je u Velikoj Britaniji jedinstven program stipendiranja učenika završnih godina srednjih škola, saopštila je njena kancelarija u Beogradu, "KPMG Srbija".

Pravo na stipendiju u visini od 20.000 funti mogu da ostvare učenici od 18 do 19 godina, koji su postigli najbolje uspehe tokom školovanja. Stipendija obavezuje buduće studente da u narednih šest godina dobiju diplomu iz računovodstva i da obave jednogodišnju praksu na Institutu ovlašćenih računovođa. "KPMG" u Velikoj Britaniji pokriva troškove školarine i smeštaja tokom studiranja, obezbeđujući početnu platu od 20.000 funti bruto na godišnjem nivou, a plata studenata može porasti i na 45.000 funti. U "KPMG Srbija" 66 zaposlenih pohađa program Asocijacije ovlašćenih računovođa Velike Britanije. "KPMG Srbija" tradicionalno organizuje besplatne radionice za apsolvente i studente završnih godina u cilju približavanja poslovanja revizije, finansijskog savetovanja, poresko-pravnog savetovanja i savetovanja u oblasti informacionih tehnologija.

Najuspešniji polaznici radionica dobijaju mogućnost da pohađaju praksu u kompaniji, navedeno je u saopštenju.

Uskoro univerzitet odbrane

MINISTAR ODBRANE DRAGAN Šutanovac najavio je da će uskoro biti formiran univerzitet odbrane, čime će biti zaokružena reforma oblasti nauke u sistemu odbrane. Prošle godine akreditovane su Vojna akademija, VMA i Vojnotehnički institut, čime su ispunjene pretpostavke za formiranje univerziteta odbrane.

Prilog "Obrazovanje za 21. vek" je specijalno izdanje nedeljnika VREME; br. 16; februar 2011; Uređuje Jovana Gligorijević, Fotografije: VREME.
Projekat je realizovan uz podršku Fonda za otvoreno društvo

piše: Ljubomir Živkov

Imam kuća na Pelister

Na povratku sa njegovog privatno-službeno-navijačko-pašenoško-grebatorskog putešestvija čekao ga je službeni automobil, medij koji mu pomaže da se vrati u službeni ministarski mod

U vreme procvata seljačkih radnih zadruga mom sugrađaninu S. J. ukazano je bilo poverenje da preveze zadružni šećer, ali je on prolazeći pokraj rodne kuće ipak jedan džak kulački samoživo i podlo spustio u jarak kako bi njegovi najmiliji imali za štrudle, rezance sa makom, dumst, pa i za dodatak komini, uglavnom mu je ondašnji UBPOK ubrzo stao na rep, proneveren je čitav jedan džak, počinilac pa nije preispoljna lopina nego je pre žrtva okolnosti i oskudice uzrokovane što okupacijom što nepravednošću krepale Kraljevine Jugoslavije te mu islednici, nagluvom, postaviše dobronamerno, hrišćansko pitanje: "Jesi to namerno uradio ili si se zabunio?"

Gužvajući – kao mužik izveden pred načelnika – šubaru prislonjenu uz donji deo kožuha od ovčije kože zvanog grudnjak i gledajući u daščani pod S. je rekao: "Daberdo sab se zabudio!"

☞

Šezdeset tri godine kasnije ministar trgovine namerno se zabunio i kao vatreni navijač orlova otputovao sa reprezentacijom u Tel Aviv gde se nije zadržao dovoljno dugo da dođe i na utakmicu, nego se tamo daleko, according to "Kurir", sreo sa poslovnim partnerima, sredio šta je imao i vratio se u Beograd gde je navodno gledao prenos utakmice na RTS-u kao i mi koji nismo uopšte kročili na izraelsko tlo!

Na dosadna pitanja otkud on a ne Snežana Samardžić-Marković na čarteru sa reprezentativcima pesnik-ministar-biznismen je rekao: pružila mu se prilika da besplatno odleti na poslovni sastanak pa je odleteo, nije porodični budžet krnjio, iako ga je u Tel Aviv vodio poslovni interes! Putovali ste privatno ili poslovno? – navrzli su se novinari, drug se Saja nije dao: poslovno<>privatno, privatno><poslovno je tamo bio!

– A kažite, nije li g. Pižon možda vaš pašenog?

– Jeste, u čemu je problem?!

☞

Ko će sad da traži ime visokog dužnosnika FSS (verujem da mi on neće zameriti) koji se isprsio i rekao: "Gospodin Milosavljević bio je gost Fudbalskog saveza, ima li ko šta protiv?!", na šta su novinari pognuli glave i bili kao gromom ošinuti. Glavni stožer našeg fudbala hteo je da iznenadi selektora, koji nije imao pojma da će mu badžanak* biti uz koljeno dok bude komandovao orlovima na zelenom tepihu! Šteta što kamera nije zabeležila šogorski susret na aerodromu "Nikola Tesla": "Pašo, otkud ti?!" – "Idem s vama!" – "Kako, Vlada svojim avionom prevozi najvatrenije navijače?!" – "Ma kakva Vlada, idem vašim čarterom, s tobom i sa orlovima, Fudbalski savez me je pozvao, poslali su molbu Cvetkoviću da mi da slobodne dane! Znaš ono što ja radim sa Izraelcima, treba da se vidim s njima lično, da se nagodimo nešto i da potpišemo, pa ću da povežem lepo i korisno, možda i samo korisno, jer ako završimo sve iz cuga ja ću otići u Beograd ranije, možda i o svom trošku, bodriću vas preko RTS-a, ne zameraš?!" – "Ma kakvi, jesi rezervisao sobu tamo?!" – "Ne beri brigu, biću s vama u istom hotelu..."

☞

Verzija br 2.

– Alo, pašo, ja sam, znam da si u gužvi, samo da te pitam, kako vi idete u Izrael, čime?

– Ne znam, neki čarter valjda...

– Pa je l' pun? Je l' bi bilo mesta za navijača koji neće praviti izgrede kao onaj bucmasti u Italiji?!...

– Šta, ti bi išao?! Super! Možeš da ideš kao rezervni ekonom ili kao psiholog...

– Da rezervišem ja sobu ili mogu ovi tvoji...

– Ako si sa orlovima, onda si sa orlovima... All inclusive, pašo!

– Da, ali ću možda morati da se vratim čim završim pregovore sa mojim poslovnim partnerima...

– Samo se ti komodaj, pašo, bodrenje je i to što putuješ sa nama, hvala ti na tome!

– Hvala tebi, onda se vidimo i družimo na Svetoj zemlji dok ja ne potpišem ugovor!

Verzija br. 3.

– Halo, dobar dan, jesam li dobio ministra Milosavljevića, a vi ste, obično se javi jedno sedam posrednika pre nego što čovek dobije nekog iz Vlade, zovem iz Fudbalskog saveza, znate, mi za svaku važnu utakmicu reprezentacije imamo gosta, neku uglednu ličnost, jednoglasno je odlučeno da to budete vi, naravno ako vam vaše ministarske obaveze dopuste...

– Uh, zatekli ste me, ne znam ni sam, imam neke neiskorišćene dane od bolovanja iz prošle godine, mogao bih da izostanem toliko, imam baš u Tel Avivu prijatelje...

Verzija br. 4.

– Pašo, kako napreduje onaj tvoj biznis sa Jevrejima? Mi sad igramo s njima, ako hoćeš da ideš sa reprezentacijom, javi se, mesta na čarteru ima, ovo je prvi put za tolike godine da ti i ja poslovno putujemo istim avionom, u isti grad, da budemo u istom hotelu, a pašo?!

Bilo kako bilo, ministar je radne dane proveo leteći besplatno sa izabranicima svoga pašanca, time je ostale ministre doveo u neravnopravan položaj, ali i sve nas koji ljubazan poziv bilo badžanaka bilo FSS ne bismo bili odbili. U neravnopravan položaj doveo je i političare koji su se zvanično odrekli rukovođenja svojim firmama i digli ruke od privatnog biznisa kako ne bi nesrećnim slučajem upali u sukob interesa.

Treće, ako g. Petrović ima još kojeg pašenoga onda je i taj pašenog žrtva diskriminacije: u familiji ima isti čin pa ispada da je izostavljen samo poradi toga što nije i on ministar. Tog trećeg potencijalnog šogora je i ministar ujeo za srce jer sa preduzećem tog šogora nije putovao, a sa reprezentacijom jeste, ili je možda svaki pašenog putovao sa svakim, samo se to ne zna. Što reče neko na internetu: zna se samo da je ministra u Beogradu a na povratku sa njegovog privatno-službeno-navijačko-pašenoško-grebatorskog putešestvija čekao službeni automobil, medij koji mu pomaže da se vrati u službeni ministarski mod! ◂

*hvala g. Sibinčiću iz Hercegovine, pa da, "Imam kuća na Pelister/Badžanak, badžanak"!

“Nisam čitao novine i ne mogu da komentarišem.”

NEBOJŠA BRADIĆ, ministar kulture i informisanja, na pitanje li su tačne informacije objavljene u štampi da je podneo ostavku (B92)

Vesna Vukelić Vendi,

pevačica, na pitanje kako bi vodila državu da dobije vlast na jedan dan, kaže: “Uvela bih hijerarhiju, a nepismeni i prosti ne bi mogli da se nađu na funkciji koja im ne pripada. Teško da bi se to moglo za jedan dan, ali na udarnim mestima bi bila seča knezova.”

Šta je nervira: “Ništa, jer sam naučila da vladam situacijom. Samo se razočaram zbog ljudske gluposti, koja može da bude beskonačna.”

Šta misli o sponzorušama: “Ja to podvodim pod tezu da, dok je ovaca, biće i džempera. Zavladala je hipokrizija, pa su bitne ovce. Najgori su muškarci koji glume jeb..e i prave kompenzaciju za mladost. To je njihova tragedija.”

Koja istorijska epoha joj se čini najboljom za život: “U vremenu Sparte, jer su žene i muškarci odvojeno živeli. Spartanci su bili lojalni državi, a viteštvo je bilo na prvom mestu.” (“Press”)

Lidija Vukićević,

poslanica SRS-a, u ekskluzivnom razgovoru, “drhtavim glasom” otkriva prirodu svog odnosa sa nekadašnjim načelnikom Generalštaba, a sada osuđenikom za ratne zločine Nebojšom Pavkovićem i pokazuje mač koji joj je poklonio: “On je predivan čovek i moj veliki prijatelj kog mnogo volim i poštujem. Pisalo se da je to ljubavna romansa, ali je jedina istina da nas je povezivalo lepo druženje. Jako mi je teško pala njegova presuda i kad bi se sutra vratio, znam da bih imala jednog divnog prijatelja.”

Haški tribunal uzeo joj je još jednu veliku ljubav – Vojislava Šešelja, iako ga nikada nije lično upoznala, redovno se čuje s njim telefonom: “Poželim nekad da ga čujem. Taj njegov duh, elan i spremnost da napravi šalu drže me po deset dana posle razgovora. Nikada ga nisam čula da se na nešto požalio.”

Koga još uvažava od kolega političara: “Pošto volim visoke, markantne muškarce, moj izbor bi bio Boža Đelić. Šalu na stranu, on je jedan pravi kavaljer, a takvi su danas retkost.

Kod ljudi cenim doslednost i principijelnost i zato poštujem Čedomira Jovanovića. On je i jedan divan otac četvoro dece, što je takođe za svaku pohvalu.”

Ne krije da je politički angažman često koštao uloga, ali ističe da je najbitnije da joj se dopadne odraz koji vidi u ogledalu: “Evo, Nebojša Bradić je iz JUL-a prešao u G17 plus i postao je ministar. Srđan Dragojević je ušao u SPS verovatno misleći da će mu to obezbediti sredstva za film. Mislim da profesiju ne treba stavljati iza interesa.” (“Alo”)

Slavica Đukić-Dejanović,

predsednica srpskog parlamenta, upitana da li je posle popravke zadovoljnija svojim portretom koji krasi skupštinske zidove, kaže: “Bila sam zadovoljna i onim prvim, ali je sam autor rekao da je imao više sreće sa muškim portretima, odnosno da je zadovoljniji njima nego sa portretima nas žena – Nataše Mićić i mene. Imao je potrebu da napravi određene korekcije i vrlo sam zadovoljna.”

Da li je kao jedan od najviših državnih funkcionera gazda u kući: “Zavisi o čemu se radi. Ako je reč o radovima u kući, onda je moj suprug, a kada odlučujemo o vremenu godišnjeg odmora, ja sam gazda.”

Kako održava liniju: “Priznajem da nisam prezadovoljna svojom linijom, jer puno sedim. Plivanje i uopšte kretanje, koje ja volim, sigurno utiče na svačiju liniju, pa i moju i trudim se da budem što aktivnija.”

Kako bira, da li je njen izbor koža ili krzno: “Koža.”

Brilijanti ili dijamanti: “Brilijanti.” Slobodan Milošević ili Ivica Dačić: “Ivica.”

Crveni BMW ili crvena “zastava”: “Oba.”

“Miu miu” (jedna od marki obuće koju gđa Dejanović kupuje, prim. ur.) ili šumadijski opanci: “Ne mogu to da odvojim, jer potičem iz stare šumadijske porodice i moji preci su nosili ‘Miu miu’ tog perioda – opanke!” (“Alo”)

Ivana Buha,

supruga prvog zaštićenog svedoka Ljubiše Buhe Čumeta, postala je medijska ličnost i pevačica, a na pitanje kako će da provedu 14. februar, kaže: “Za mene je svaki dan Dan zaljubljenih. Danas će mi suprug Ljubiša doneti kafu u krevet, zatim ćemo slušati njegovu omiljenu, klasičnu muziku – Betovena i Mocarta, a uveče ćemo otići na večeru. Muž je najveći poklon koji sam mogla da dobijem! Danas izlazi moj prvi album, koji je takođe Ljubišin poklon. A i ja ću njemu nešto lepo darovati.” (“Svet”)

Ognjen Amidžić,

TV voditelj, ima devojku, čuvenu manekenku Danijelu Dimitrovsku, "zvanično najlepšu Srpkinju na svetu". Na pitanje kako je uspeo da je osvoji, kaže: "Osvojio sam je prvenstveno svojom lepotom, šarmom i upornošću. Elokvencija i harizma ne mogu se kontrolisati. U stvari, mislim da je ona mene jurila, i to godinama unazad, ali je to odradila mudro, neprimetno i taktički. Šalim se, toliko sam joj dosađivao da je od muke pristala!" ("Blic Puls")

Marija Kilibarda,

TV voditeljka, od kada je prešla sa Javnog servisa na Prvu TV ima manje vremena za putovanja u Grčku kod momka Ognjena Kajganića, rukometaša, pa se novinari brinu kako im veza opstaje, na šta ona kaže: "Ma dobro, bre, mator je, i on će uskoro prestati da radi."

A da li razmišljaju o braku: "A, to? Pa vidi, ja nisam tipično žensko na temu braka, na temu garderobe i na temu kozmetike. Znači, pričaj sa mnom o čemu god hoćeš, bolje i o fudbalu, samo ne o krpicama. Nije da nisam romantična, ali šta, meni je to kao neki garant? Daleko od toga da ne verujem da će se desiti, ali trenutno smo dosta razdvojeni. Naravno, da nema razumevanja, ne bismo opstali ni do sada. Toga mora da bude." ("Blic Puls")

Vladan Milosavljević,

vlasnik domino kluba Roto, jedan je od onih građana Lazarevca koji dobro poznaju bivšeg direktora "Kolubare" Vladana Jovičića: "Imenjaka poznajem gotovo ceo život. Pre nego što je postao direktor stalno smo igrali domine. Šalio sam se da je postao inventar mog kluba, a kasnije sam ga često zadirkivao da mu klub više ne odgovara zbog postavljenja na visoku funkciju. Uvek se pravdao obavezama, ali je to za mene bilo razumljivo. Vladan je jedna velika dobričina koja voli društvo, ali i malo da popije. Cenim ga i volim kao prijatelja sa kojim nikada ne ulazim u priču oko finansija. Iako moram priznati da prija kada imate prijatelje koji nešto vrede. Ne verujem da se obogatio i ne ulazim u to."

N.N.,

Jovičićev komšija, voli da ostane anoniman, a kaže da komšiju retko viđa: "On dolazi kasno, tako da ga retko viđam. Ne druži se baš sa komšijama, tako da mu se uglavnom samo kulturno javimo. To nam je jedini vid komunikacije, ali ne sumnjam da ako mi nešto hitno zatreba, na primer da me odveze kod lekara, to ne bi uradio. Priča se po gradu svašta, ne želim da ulazim u to da li je stvarno vršio neke zloupotrebe, ali znam da je pre otprilike godinu i po renovirao celu kuću i spolja i unutra, prodao 'audi A6' i kupio neki drugi auto, čini mi se 'reno'. Nisam siguran, ne razumem se u skupa kola."

N. N.,

komšija Dragana Tomića, takođe bivšeg direktora "Kolubare", priča isto što i jedna komšinica, ali i poštar: "Ovde je došao valjda iz Hrvatske. Uvek su materijalno dobro stajali. Nasledio je dosta od oca, a te priče o zloupotrebama ne znam kako da komentarišem. Komšije ga cene, mada ga retko viđamo. Tomić je ipak zaposlio pola, ako ne i sve komšije iz ulice i time zadužio ljude, a ogovaraju ga oni čiju decu nije uspeo da ubaci u 'Kolubaru'. Pa i da je uzeo neki novac, ako, snašao se, ali ništa nije dokazano. Nemam o njemu loše mišljenje, a ni o njegovoj porodici. To što je kuća u kojoj živi lepa i velika ne znači da se obogatio. U njoj ipak žive tri porodice, on sa suprugom, njegov stariji sin sa porodicom i mlađi, koji se još nije oženio." ("Press")

Tamara Dragičević,

glumica, koja je za kratko vreme prešla put od neafirmisane mlade glumice do uloge u seriji "Miris kiše na Balkanu" i filmu "Montevideo, bog te video", na pitanje da li je reč o sreći, lepoti, ili talentu, kaže: "Reč je o srećnoj vezi talenta i lepote."

Da li voli sebe da gleda: "Čudno je, ali ne mogu reći da ne volim."

Veruje li u bajke: "Verujem. Čovek može da učini život bajkovitim, a ja sam glavni lik svoje životne bajke!" ("Press")

Intervju: Dragan Mićanović, glumac

Istine bačene sa

“Velika uloga je kao partitura prvoj violini u orkestru: morate da imate osećaj za ritam, za muziku koju vam dobacuje vaš partner, vi morate da pustite da život diše sa scene, samo istinitost može da pređe do gledaoca. To se sve uči, ali treba imati i sluha i treba biti svestan... kao muzika...”

Pišući o predstavi *Iz junačkog života građanstva*, premijerno izvedenoj krajem januara u Jugoslovenskom dramskom pozorištu, kritičari su unisono hvalili glumu Dragana Mićanovića. Isto se dešavalo i, na primer, nakon predstava *Mizantrop*, *Galeb*, *Bure baruta*, *Hazardski rečnik*, *Hamlet*, *Mletački trgovac*, *Tartif*, *Don Žuan*... ili filmova *Tamna je noć*, *Ubistvo s predumišljajem*, *Lajanje na zvezde*, *Točkovi*, *Šišanje*...

Fotografije: Milovan Milenković

Nakon pomenute januarske premijere do danas, Draganu Mićanoviću se tapšalo i na premijeri filma *Motel Nana*, na crnogorskoj televiziji je prikazana drama *Oče, laku noć*, u kojoj igra Danila Kiša, veliki FEST će idućeg petka otvoriti film *Koriolan* u režiji Rejfa Fajnsa, s Mićanovićem u jednoj od uloga, a baš nekako u vreme dok razgovaramo, *Koriolan* je prikazan na Međunarodnom filmskom festivalu u Berlinu.

"VREME": Nakon povratka iz Šangaja, gde ste snimali film Džejmsa Ajvorija *Bela grofica*, naglašavali ste da je uloga bila mala. Kako biste opisali vaš udeo u *Koriolanu*?

DRAGAN MIĆANOVIĆ: Uloga u *Beloj grofici* je bila divna uloga, meni značajna, ali je zaista epizodna i ja prosto želim da stvari nazovem pravim imenom i da budem realan. Naravno da sam ponosan zbog saradnje sa Džejmsom Ajvorijem, ali to nije razlog da preuveličavam stvari. Ta uloga mi je omogućila da ostvarim delić svoga sna: da živim u Beogradu, a da radim svuda po svetu, a to mi je, razumljivo, važno. Ulogu u *Koriolanu* smatram verovatno najzahtevnijim glumačkim zadatkom na filmu: pružila mi se prilika da imam lepu ulogu, po tekstu mog omiljenog pisca – Šekspira, da igram u filmu sa fantastičnom podelom, u producentski velikom poduhvatu, i zato, ma kakav da je rezultat, *Koriolan* će za mene biti jedan biserčić u karijeri.

Šekspir i Molijer su, očigledno, pisci koji dominiraju vašom karijerom. Bili ste Romeo u dvadesetčetvrtoj godini, moguće je da ćete za dve-tri decenije igrati i Kralja Lira.

Šekspir i Molijer su, stalno to ponavljam pa sam možda i dosadan, ali tako osećam, privilegija. Istina, nimalo laka privilegija. Moguće je da ću jednom igrati i Kralja Lira. Kao student imao sam spisak želja uloga koje bih voleo da odigram, i sticajem srećnih okolnosti sve želje su mi se ispunile osim dve: Sirano i Kralj Lir. I za jednog i za drugog vreme tek dolazi.

Igrate Don Žuana u Crnogorskom narodnom pozorištu u Podgorici. Na poslednjem festivalu u Užicu predstava je dobila nekoliko nagrada, jedna od njih je i vaša. Predstava je došla do Užica, ali ne i do Beograda, što nije uobičajena praksa...

Da, obično se gostovanje na nekom festivalu iskoristi da se predstava pokaže i u Beogradu. Ali... s *Don Žuanom* sam stigao i do Albanije, igrali smo ga u Kopru, Rijeci, priča se da ćemo ići i u Zagreb, ali nikako da stignem do Beograda. I jako mi je žao zbog toga. Ne bih voleo da je istina, ali mislim da u svemu tome ima i politike. Ne mogu da se setim nijednog gostovanja Crnogorskog narodnog pozorišta u Beogradu u poslednjih nekoliko godina, što je povezano sa političkom situacijom. Ako je to tako, to je nedopustivo. Šteta.

Film *Motel Nana* priča o poratnoj Bosni...

Ali samo kroz aluzije. *Motel Nana* je pre svega topla, blaga i nepretenciozna priča o običnim ljudima, o usamljenosti, o potrebi ljudi da se zbliže. Jedna topla, ljudska drama, to je ovaj film.

... s ukazivanjem na dve vrste mentaliteta: zapadnog i ovog ovde...

U ovom filmu igram nastavnika istorije u srednjoj školi koji ošamari nevaspitanog đaka i dok mu traje suspenzija ode u Bosnu u jedno zabačeno selo da bude učitelj i tu mu se ceo život menja... Znate, ja sam odrastao u Loznici, malom mestu, gde je bilo sasvim normalno da nastavnik udari đaka, Bio sam prisutan, ja se toga sećam, kada su moje drugare nastavnici lemali, onako dobrano, kao da su gospodari njihovih života. Ja sam i tada znao da to što nastavnik radi nije normalno. Pa mi je sad drago što smo evoluirali, što sad nastavnik ne sme da udari dete. Ali ja to ne bih nazvao zapadnim uticajem.

Jedna od tema ovog filma je preispitivanje naše najnovije istorije.

Mislim da je to jako bitno. Gde sam ja bio i šta sam radio u doba kada su, kako se to pesnički kaže, pacovi izašli, to, ja kao individua – znam. Ali kao pripadnik ove zajednice, naroda, osećam odgovornost prema tom vremenu i potrebno mi je preispitivanje. Kao klinac sam prošao sve to. Iako je ceo taj vihor mene uhvatio kad sam napunio 21 godinu a završio se u mojoj 29, i iako sam i bebu dobio i postao čovek kad je bilo bombardovanje, ja sam u suštini tada bio klinac. I što sam stariji, sve mi je teže da nemam odgovore. Ovaj ovakav život u Srbiji je posledica prethodnih pogrešnih odluka koje je neko u ime nas doneo. Kojih? Zašto? Ja želim da spakujem mozaik moje slike, svaku kockicu na svoje mesto. To mi je jako bitno. Da shvatim.

Nedavno su na projekciju filma *Šišanje*, organizovanu za poslanike Skupštine, retki došli. Bio je to još jedan pokušaj ekipe filma da ukaže na problem nasilja među mladima.

Šišanje je film sa velikom porukom, pa ipak, trebalo je četiri godine da ga završimo. Možda ne bi ni tad da nije Miki Manojlović nekako video taj film i rekao: mora biti završen. Isti taj Miki koji je sad odlučio da više ne bude predsednik Upravnog odbora Filmskog centra Srbije jer ne može da podnese toliko "pucanje prsluka" ljudi koji odlučuju o kulturi. Njihovo ►

neshvatanje koliko je kultura bitna – vređa. Baš ih briga. Kako je to moguće?! Strašno... Projekcija filma za poslanike je bio dobar medijski pokušaj da se pomogne rešavanju problema nasilja. Mnogi poslanici su nam odgovorili: ne moramo da gledamo film, znamo za taj problem. Nikako da shvate da su tu zbog nas. Kao da misle "od Boga mi je to"! U stvari ne, nego: "ovo je meni moja stranka dala, tu stolicu, i šta mi ko može!" Džaba nam demokratija!

Namera predstave *Iz junačkog života građanstva* je, između ostalog, da podseti da novac nije najveća i jedina vrednost u životu. Mi, međutim, već odavno živimo u vremenu u kome se nema novca za pozorište i ostale duhovne vrednosti.

"Vladati svetom to nije iluzija, to je stvarnost", kaže Karl Šternhajm u ovoj drami. Još kaže: "Isprsi grudi, izbaci kandže." Znači: grabi. Ali naslov trećeg dela trilogije koju igramo, *1913*. jasno govori do čega je to dovelo – sledio je veliki rat. Kad razmišljam o našem vremenu, o grabežljivosti, o odsustvu morala, etike, ruši se sve pa i porodica, pesimistično gledam na period koji je pred nama baš zbog predznaka koje sam prepoznao u ovom komadu. Nije jedino bitno zaraditi. Tačno je da bez novca nećete otići u pozorište ni kupiti knjigu u kojoj piše zašto se živi ovako kako se živi, sve je to umreženo i povezano, ali je ipak sve posledica pogrešnih odluka. U Srbiji neko ne obavlja dobro svoj posao. Nemoguće je da su rijaliti šouovi najgledanije TV emisije. Zašto je to tako? Kako je moguće da je to tako? Svi hrle da idu tamo! Ja koji bežim od toga, nisam pošteđen! Moj kolega je bio, i došao je pre neki dan da igra predstavu sa telohraniteljem. Taj svet zapljuskuje sa svih strana, a slabašna država kao što je Srbija ne može da mu se odupre, a bogami nema ni pravu ideju kako da se odupre. Taj haos koji je zavladao meni ne sluti na dobro. I o tome je *Iz junačkog života*. "U malobrojnih je sudbina miliona" – i to je Šternhajmova rečenica. Vredi takve istine baciti publici sa scene.

Da li imate osećaj da se borite protiv vetrenjača?

Nisam odustao od borbe, niti je smatram uzaludnom. Ovo je najbolje što znam da radim i dokle god mogu da stojim na sceni, upozoravaću, govoriću velike misli velikih ljudi, jer ja svojih, takvih, briljantnih, nemam.

Da li uloge utiču na vas?

Don Žuan je veoma uticao na mene. Omogućio mi je da preispitam granice dokle moja sloboda ide: scenska sloboda, ali i sloboda jednog ludog zaluđenika u borbu za osvajanje svoje slobode. Za Don Žuana nema prepreka. On nema problem sa drugima, sredina ima problem sa njim. On se bori da pomera granice svoje slobode. Moram da priznam da se žestoko borim da na sceni pomeram te granice. Ponekad je reakcija publike uzdah koji govori: odakle mu smelost! Kad se Don Žuan oprašta sa ovim svetom, kaže: "Koliko poznajemo onih koji su majstorijom prikrili sve svoje mladalačke grijehe i od svešteničke mantije načinili oklop, sakriveni pod tom dostojanstvenom odorom, ponašali se kao najveći podlaci", pa ipak "uživaju ugled među ljudima". Ili, kad otac uči Don Žuana "Oče naš" pa ovaj krene da ponavlja "Oče naš koji si na nebesi da si – šta?" I onda vi vidite reakciju publike: odakle mu sloboda da se igra sa "Oče naš"? A zašto pa da ne?! Koja je to tema kojom pozorište ne sme da se bavi? Ne postoji! Iz takve glumačke igre, iz neke moje zanesenosti, Don Žuan mi je značio otkrivanje slobode. Idemo dalje, probijamo zidove postavljene vaspitanjem, edukacijom, slobodno.

Ljudi su vas svrstali u "glumce-intelektualce", u one koji osim na emociji svoju glumu zasnivaju i na mnogo promišljanja.

To je neminovno, da bi publici bilo jasno, mora prvo glumcu da bude jasno koga igra i o čemu priča. Velika uloga je kao partitura prvoj violini u orkestru: morate da imate osećaj za ritam, za muziku koju vam dobacuje vaš partner, vi morate da pustite da život diše sa scene, samo istinitost može da pređe do gledaoca. To se sve uči, ali treba imati i sluha i treba biti svestan... kao muzika... ne znam kako drugačije to da opišem. ◂

Sonja Ćirić

Poezija: H. M. Encensberger

Primalac

***Poslednji pozdrav astronautima* je jedna od onih knjiga koje vredi držati na radnom stolu ili na noćnom stočiću, koja kako god je i gde god je otvorimo nudi pesmu, stih ili misao – za uživanje i razmišljanje**

Dobro je da pjesnika prevodi pjesnik. Naročito je dobro kada je to plod "ličnog interesovanja i ličnog zadovoljstva". U svojevrsnom pogovoru ovog svog autorskog izbora "izabranih i novih pesama" Hansa Magnusa Encensbergera, u eseju naslovljenom *Godišnja doba ironije*, pjesnik i prevodilac Oto Horvat veli da je taj izbor iz 52-godišnjeg opusa čuvenog njemačkog pjesnika nastao iz njegovog "ličnog interesovanja, kao pesnika i germaniste, i ličnog zadovoljstva, kao prevodioca i pesnika". U finalnom odjeljku predgovora, Horvat se bavi dosadašnjom recepcijom Encensbergera u Srbiji, primjetivši, između ostalog, da je ovog pjesnika prije njega prevodilo još barem jedanaest prevodilaca (Dragoslav Ignjatović, Vojislav Despotov, Drinka Gojković, Oliver Ilić, Ivan Ivanji, Zvonimir Kostić-Palanski, Zlatko Krasni, Drago Tešević, Slobodan Tišma, Petar Vujičić i Božidar Zec). Na ovom spisku su neki od najstručnijih i najpoznatijih ovdašnjih prevodilaca s njemačkog jezika, ali ipak mislim da ne pretjerujem ako ustvrdim da je upravo Oto Horvat najbolji (*najpozvaniji?*, *najadekvatniji?*, *najpreciznji?*) među dosadašnjim prevodiocima ovog pjesnika. Nije ova ocjena plod neke studiozne i akribične uporedne analize; riječ je više o emotivnom i hedonističkom čitalačkom utisku. Encensberger u Horvatovom prevodu ne samo da dobro zvuči na našem jeziku, nego će u nekom idealnom čitaocu, onom kojeg na neki način opisuje naslov jedne pjesme iz ovog izbora, naslov *Primalac nepoznat*, evocirati pjesme i stihove samog Ota Horvata. Inspirisanost (umjetničkim) slikama i likovnošću, recimo, jedna je

nepoznat

Hans Magnus Encensberger

od spona između dva pjesnika, a podrobnija analiza te spone zahtijevala bi zaseban esej.

Kad sam već pomenuo pjesmu *Primalac nepoznat*, vrijedi citirati njenih nekoliko stihova. Kaže, dakle, Encensberger (u Horvatovom prevodu): "Hvala za oblake./ Hvala za dobro temperirani klavir/ i, zašto da ne, za tople zimske čizme./ Hvala za moj čudan mozak/ i za sve druge skrivene organe,/ za vazduh, i naravno za bordo./ Od srca hvala što mi se upaljač ne prazni,/ i hvala za želju, i za sažaljenje, iskreno sažaljenje./ Hvala za četiri godišnja doba, / za broj e i za kofein,/ i, naravno za jagode na tanjiru,/ (...)". U asocijacije koje budi ova ateistička (ili prije – agnostička) zahvala bogu, spadaju zasigurno Borhesova *Druga pjesma o darovima* (u mnogo čemu, i formalno i sadržajno, slična ovoj Encensbergerovoj pjesmi), kao i onaj Sioranov aforizam u kojem veli da je Bahova muzika jedan od rijetkih argumenata u korist tvrdnje da bog možda zaista postoji (Baha, naravno, priziva drugi po redu stih ovdje citirane pjesme).

Čak i ako potpuno nasumice otvori knjigu *Poslednji pozdrav astronautima* (prevod: Oto Horvat, Agora, Zrenjanin, 2010), čitalac će po pravilu pronaći pjesmu koja ga neće, kako se to kaže, ostaviti ravnodušnim. Pažljivo i zadubljeno čitanje ove knjige pak garantuje mnoge trenutke poetskog uživanja. Evo, recimo, par stihova iz pjesme *Privilegovano stanje stvari* (koja je, usput budi rečeno, originalno objavljena u Encensbergerovoj knjizi *Kiosk* iz 1995. godine): "Zabranjeno je zapaliti lica/ od kojih se ne očekuje da bi mogla da ugroze/ mir i bezbednost Republike Srbije." Nije to jedini put da se u ovoj pjesmi (u ovom prevodu) pominje Republika Srbija. Prije nego dođe do kraja pjesme, naročito ako zna vrijeme njenog originalnog objavljivanja, čitalac će po svoj prilici pomisliti da je Encensberger bio inspirisan ratom i političkom situacijom u vrijeme pisanja pjesme. Pjesma, međutim, završava ovakvom autorskom bilješkom: "Nota Bene. Onaj ko prevodi ovaj tekst na drugi jezik moli se da umesto Savezne Republike Nemačke, navede zvanično ime svoje zemlje. Ova fusnota treba da ostane uz prevod." Navedena fusnota otkriva, između ostalog, da je za prisustvo Republike Srbije u ovoj pjesmi (u ovom prevodu) odgovorno isključivo vrijeme njenog prevođenja, a ne njenog originalnog objavljivanja; da je, naime, prevedena 1995. godine, u pjesmi bi se pojavila Savezna Republika Jugoslavija. Ova fusnota zapravo igra ničeansku ulogu: sve su države iste, poručuje nam pjesnik, svaka država je neman.

Poslednji pozdrav astronautima je jedna od onih knjiga koje vrijedi držati na radnom stolu ili na noćnom stočiću, koja kako god je i gdje god ju otvorimo nudi pjesmu, stih ili misao za uživanje i razmišljanje. Inspirativna može biti vitgenštajnovska forma kao u slučaju pjesme *Problemi*, ili pak posveta (pjesma *Zvezde* posvećena je Adamu Zagajevskom), ili moto (rečenica Kristijana Firhtegot Gelerta *Navika čini grešku lepom*, koja stoji ispred pjesme *Moć navike*), ili kao (gotovo) uvijek – sam sadržaj pjesme. U pjesmi *Middle Class Blues*, recimo, originalno objavljenoj u knjizi iz (daleke) 1964. godine, osjeti se atmosfera koja podsjeća na skoro četrdeset godina kasnije kompozicije grupe Radiohead (recimo, pjesmu *No Surprises*): "Sat je navijen./ Odnosi su uređeni./ Tanjiri su oprani./ Poslednji autobus upravo prolazi.// Prazan je.// Na šta još čekamo."

Postoji i jedan tehničko-grafički detalj koji vrijedi istaknuti. Ovaj izbor dobio je naslov po pjesmi *Abschiedsgruss an die Astronauten*. Astronauti su, dakle, u množini. Tako (ispravno) stoji i na prvoj stranici knjige, i u impresumu, i u CIP katalogizaciji. Na samoj korici, međutim, astronaut je u – jednini; naslov naveden na korici glasi: *Poslednji pozdrav astronauta*. Iz nekog razloga, ipak, čitalac (barem ovaj) to ne doživljava (isključivo) kao paceraj. Na korici je ilustracija jednog astronauta, pa se odricanje od dativa množine gotovo može čitati kao intencionalan gest, a čak i kad ga (se) doživi kao grešku (što, po svoj prilici, jest), to više podsjeća na one greške koje poštanske marke čine skupljim, negoli na nešto što knjizi čini štetu. To je valjda ta magija poezija i magija dobrog prevoda, to *nešto* što može neutralisati, barem na estetsko-impresionističkoj ravni, svaki dunđeraj. Ili je to onaj dobri duh Euterpe, o kojem govori Danilo Kiš, zbog kojeg se greška "kao rana, sama od sebe zacelila". ◂

Muharem Bazdulj

Intervju: Tarik Ali, pisac, levičar, aktivista

Demokratija i kapitalizam

"Elite u zemljama bivše Jugoslavije su veoma slične: korumpirane su i nemaju političkih principa. Desni centar ili levi centar, nebitno je. Postoji samo jedna vrsta političke zverke: neoliberalni političar koji gleda kako da uzme novac za sebe, za svoju porodicu, svoj klan, svoje kompanjone. To je savremena demokratija"

Tarik Ali (1943) jedna je od istaknutih ličnosti savremene levice. Rođen je 1943. godine u Lahoru (Britanska Indija, kasnije Pakistan) u uglednoj ateističkoj porodici. Studirao je na Oksfordu, u interdisciplinarnom programu za filozofiju, politiku i ekonomiju. Živi u Londonu. Autor je drama i romana, koautor scenarija za dokumentarni film *Južno od granice* Olivera Stouna, i pisac brojnih knjiga političkih komentara, među kojima su *Gospodari univerzuma: NATO-v krstaški pohod na Balkan*, *Sukob fundamentalizama*, *Buš u Vavilonu* i *Sindrom Obama*. Alijev aktivizam počeo je rano – u prvim uličnim protestima i štrajkovima učestvovao je kao tinejdžer u Pakistanu – nastavio se tokom šezdesetih u Evropi i do danas nije izgubio na intenzitetu. Uz česte nastupe, debate i govore na protestnim skupovima, redovno objavljuje komentare u "Gardijanu" i "London rivju of buks" i član je uređivačkog odbora časopisa "Nju left rivju". Priča se da je Ali bio inspiracija za *Street Fighting Man* Rolingstonsa i *Power to the People* Džona Lenona. Nedavno je kod nas u izdanju Lagune objavljeno njegovo petoknjižje *Islamski kvintet* – pet istorijskih romana u kojima pripoveda o susretima islama i Zapada od krstaških ratova naovamo.

"VREME": Nedavno ste u Parizu učestvovali u suđenju Bernaru Anri-Leviju za zločine protiv intelekta. Optužnica između ostalog navodi "filozofsku ništavnost praćenu akumulacijom moći i kapitala". Da li je porota izrekla presudu?

TARIK ALI: Uvek sam smatrao Anri-Levija blago komičnom figurom. U dve prilike sam s njim delio podijum u debati – u Berlinu i Njujorku – i podsetio me je na kočopernog pauna u sezoni parenja (otud, mislio sam, ta permanentno raskopčana košulja). U Francuskoj, međutim, nije malo onih koji ga smatraju više mračnom nego komičnom pojavom. On je najvidljiviji i najtaštiji medijski intelektualac Republike. Pravi pravcati Tintin. Spreman za avanture kad god je potreban da baci neku pozu. NATO osvaja Kabul. Tintin momentalno ode i vrati se da nas izvesti da je, kako bi pomogao Avganistancima, lansirao novi časopis u Kabulu. Naziv? *Nouvelle Kabul*. Naravno. Drugačije nije moglo biti. To je bilo 2002, ali svi Avganistanci koje sam pitao zaklinju se u Koran da takav magazin ne postoji, čak ni u kabulskoj utvrđenoj "zelenoj zoni". Da li je to bila čista fantazija? Moguće. Granica između stvarnog i nestvarnog nikad nije jasna sa Tintinom. Tako da je suđenje u Parizu bilo zabavno. Proglašen je krivim, u odsustvu. Kazna: da čita svoje knjige naglas svakog dana, doživotno.

Bili ste pozvani na debatu "Da li je Evropska unija mrtva?". Zašto takva tema?

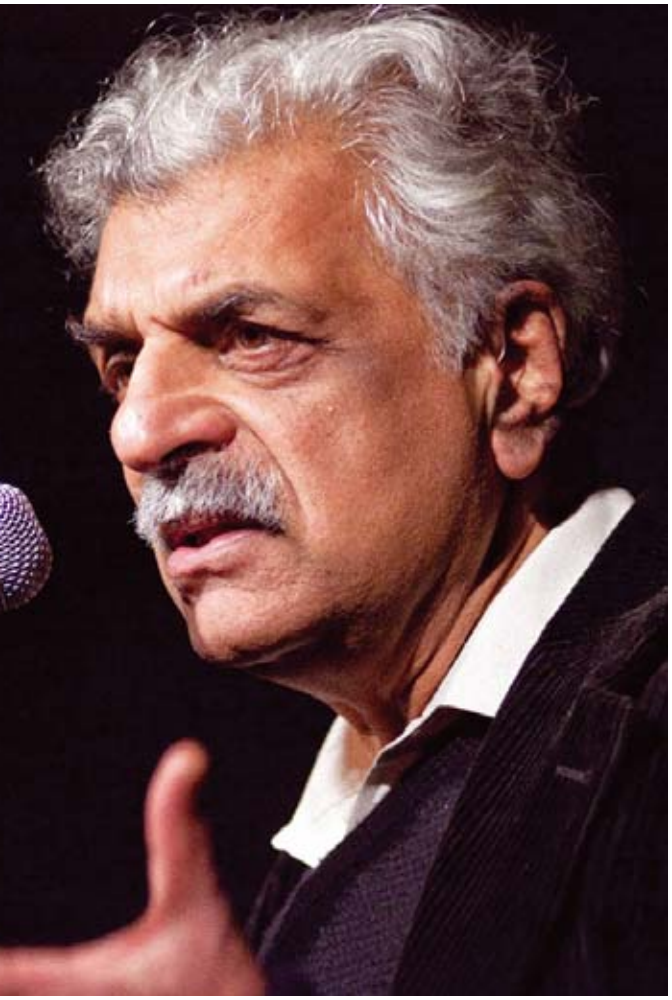
Nisam mogao da odem na tu debatu, ali sam prema EU vrlo kritičan, najblaže rečeno. Taj projekat je potonuo ekonomski i politički. Ekonomski, jer je EU prigrlila neoliberalizam. Rezultat: Island, Irska i Grčka danas, sutra možda Španija, Portugalija i Italija. Katastrofalne priče. Politički, proširivanje EU na Istočnu Evropu je neutralisalo svaku mogućnost nezavisnosti od Amerike. Peri Anderson, moj kolega iz "Nju left rivjua", napisao je razornu kritiku Evropske unije takve kakva je, i nije pisao sa nacionalističke tačke gledišta: njegova nova knjiga, *Novi stari svet*, trebalo bi da bude obavezno štivo za sve koji još uvek gaje iluzije o EU.

Evropske vlade uporno zaokreću udesno. Multikulturalizam je meta napada iz nekoliko pravaca. Možete li da pojasnite razliku između desničarskih napada i kritika koje dolaze s levice – na primer od Žižeka, koji govori o lažnom multikulturalizmu; ili od Badjua, koji u *Etici* piše da jezik multikulturalizma prikriva "imperativ osvajačke civilizacije: postani kao ja, i poštovaću tvoju razliku".

Slažem se sa Žižekom i Badjuom. "Multikulturalizam" elite je uvek bio uvredljivo nadmen i instrumentalizovan. Sada je ta priča napuštena da bi se političari dodvorili strujama ekstremne desnice u svojim državama. Merkelova je počela da koristi identitarijanski jezik, koji potiče od Karla Šmita, da bi objasnila zašto Nemci turskog porekla nikada ne mogu zaista biti Nemci. Lekcije o holokaustu nisu dubinski usvojene. Sarkozi i Kameron su takođe prešli u napad. Multikulturalizam je za te ljude šifrovana oznaka za muslimane. Uvek je zgodno naći žrtveno jare. Dvadesetih, tridesetih i četrdesetih godina prošlog veka, to su bili Jevreji. Danas, muslimani. Sutra, ko zna.

Ako je EU prevashodno ekonomska zajednica, kakve su političke posledice pada sistema u Grčkoj i Irskoj?

Katastrofalne. U stvari, racionalno buržoasko rešenje bilo bi da se EU rasformira i da se rekonstituiše kao jezgro Evrope: Nemačka, Francuska, Belgija, Skandinavija. Da se izgradi kao socijalna Evropa, sa drugačijim ustavom. Britaniju bi trebalo isključiti jer je njena elita genetski privržena atlantizmu. Ne mislim da će se išta od toga desiti. Ono što je verovatno jeste

to da bi EU mogla da implodira tokom naredne decenije. Uvek se zalažem za regionalne blokove: iberijsko jedinstvo, balkanska konfederacija koja bi obuhvatila Bugarsku i Grčku, itd.

Da li je moguće dati koncizan opis savremene levice, ili bi bilo tačnije reći da je to heterogena skupina pokreta?

Kolaps komunizma doveo je do brzog kolapsa socijalne demokratije: ona je izvršila samoubistvo. Levi deo Evrope je slab, kao i socijalni pokreti, ali u mnogim zemljama ima nagomilanog gneva koji ne nalazi političko udomljenje. Zato imamo studentske ustanke, talase štrajkova, ali ne i ujedinjujući politički program ili partiju. Kontrast sa Južnom Amerikom je očigledan. Tamo su socijalni pokreti stvorili nove vrste partija i osvojili političku vlast levim socijaldemokratskim programima.

Čini se da na levici ima teorijskih nesuglasica. Frederik Džejmson je kritikovan u knjizi Ajđaza Ahmada *U teoriji: klase, nacije, literature*. Danilo Zolo u novoj knjizi *Pravda pobednika* nije baš oduševljen Hartom i Negrijem; njih je kritikovao i Badju. Da li je to znak otvorenosti i zrelosti u internim raspravama, ili je znak problema?

Uvek je dobro kada je levica spremna da raspravlja o idejama. Hart i Negri, kao poseban slučaj, oštro su kritikovani na levici, a teze njihove *Imperije* našle su se pod sumnjom od koje nisu oslobođene. U tome se slažem sa Zolom i Badjuom. *Imperija* je bila stimulativan rad liberalnog utopizma.

Ako biste razgovarali sa mladim ljudima koji žele da znaju više o levici, gde biste im savetovali da počnu? Koje su knjige za vas bile formativne?

Svaka generacija nalazi sopstveni put. Za mene, to su bili Marks, Lenjin, Trocki, Dojčer, Mao, kao i Stendal, Balzak, Dostojevski, Faiz, Neruda i drugi. Kada me neko pita, uvek predložim da mladi ljudi pokušaju da čitaju *Kapital*, kao i Marksove političke spise. Ali da ih čitaju kao sociologiju i politiku, ne kao religiju.

Ako se dobro sećam, "Nju left rivju" je imao neslaganja sa nekim intelektualcima iz Srbije.

Koliko se ja sećam, imali smo neslaganja sa nacionalistima u svim dresovima: Hrvatima, Srbima, Slovencima. Nismo bili rešeni da demonizujemo bilo koji deo bivše Jugoslavije. Još uvek verujem da je raspad te zemlje bio ogromna tragedija i da Evropljani koji su ga ohrabrivali (pre svega Nemačka) imaju veliku odgovornost. EU je ostavila bivšu Jugoslaviju na cedilu, Amerika je stupila na teren i stvorila sopstvene protektorate.

Po vašem mišljenju, postoji li ovde potencijal za jednu modernu levicu? Ili smo ograničeni na izbor između prepakovanih aparatčika iz Miloševićeve ere i liberala "levog centra" koji sanjare o "kapitalizmu sa ljudskim licem"?

Prošle godine sam putovao u Zagreb, Beograd, Novi Sad i Sarajevo, i ohrabrila me je činjenica da velik broj mladih ljudi želi da prevaziđe destruktivni nacionalizam devedesetih. Mislim da bi bilo važno ponovo stvoriti zajednički kulturni prostor, gde bi se intelektualci i umetnici redovno sastajali da razgovaraju o zajedničkim problemima. Elite u zemljama bivše Jugoslavije su veoma slične: korumpirane su i nemaju političkih principa. Desni centar ili levi centar, nebitno je. Postoji samo jedna vrsta političke zverke: neoliberalni političar koji gleda kako da uzme novac za sebe, za svoju porodicu, svoj klan, svoje kompanjone. To je savremena demokratija. Hrvatski studentski pokret je osporio ove prioritete prošle godine. Zato gajim nadu da će se pojaviti nešto novo.

Neki zapadni autori bliski levici pisali su o Jugoslaviji i, premda su njihove kritike Zapada bile dobro obrazložene, bili su manje strogi u opisima političkog sistema u Srbiji devedesetih. Dajana Džonston, recimo, ili Majkl Parenti. Kako vidite jugoslovenske ratove sa ove istorijske distance?

Kao što sam rekao, ratovi su bili nepotrebni. Politika MMF/EU, da navedem samo jedan primer, imala je za posledicu nemogućnost plaćanja JNA, i tako je stvorila osnovu za ultranacionalizam. Suzan Vudvord je detaljno i veoma uverljivo pisala o ovom aspektu ratova. Neki pisci su umanjivali poroke Miloševićevog režima, u pravu ste. To je bila reakcija na demonizaciju u zapadnim medijima i propagandu koja je imala za cilj da opravda NATO bombardovanje. Kao da je Tuđman bio bolji od Miloševića? Bili su vrlo slični. Obojica su aktivno ohrabrivali uspon gadnog nacionalizma. U slučaju Hrvatske, to je značilo odavanje pošte ustašama: naci-kolaboratorima. Oni su prvi vrištali "Danke Deutschland". Moje simpatije bile su na strani B92 i splitskog "Ferala" gde su Tuđman i Milošević prikazani zajedno u krevetu dok pokušavaju da skroje svoje prljave nove države.

Napisali ste: "15. februara 2003, više od osam miliona ljudi marširalo je na ulicama pet kontinenata protiv rata koji još nije počeo." Bilo je zaista impresivno. Ali rat je ipak počeo. Šta vidite kao glavna dostignuća ove antiratne akcije? Ima li ona trajnih posledica?

Protesti 2003. godine pokazali su da su milioni običnih ljudi – levica je bila u njihovoj senci – znali da njihovi političari lažu, i pokušali su protestom da spreče rat. Kada im to nije pošlo za rukom, postali su, izuzev male manjine, demoralisani i pasivni. Nisam siguran da li ima trajnih posledica. To je bio dan gneva: preventivni udar protiv planiranog rata. Nažalost, nije bilo uspešno i više od milion Iračana je umrlo. Ko će odvesti Buša i Blera pred Haški tribunal?

Možda Obama? On je ipak dobitnik Nobelove nagrade za mir... Pisali ste o njemu u knjizi *Sindrom Obama*. Koji su simptomi?

U današnjoj Americi, demokratija dopušta samo umereno republikanstvo. Obama je upravo to. Ništa više. Kontinuiteti sa njegovim prethodnikom Bušom imaju mnogo veću težinu nego sve razlike među njima. Na domaćoj i međunarodnoj sceni, Obama je promašaj: nesposoban za ozbiljnu reformu zdravstvenog sistema, popustljiv prema bogatima, eskalacija rata u Avganistanu, klanjanje Izraelcima, teturanje tamo-amo dok nije shvatio da se Mubarak ne može spasiti u Egiptu. Teškoće Vašingtona u Egiptu, posmatrane u globalnom kontekstu, pokazuju širi zahvat nego za vreme Buša: oslanjanje na korumpirane figure u Pakistanu, Jemenu, Iraku, Avganistanu, a sada je iskonstruisana i podela Sudana. Više od milion ljudi je poginulo u svim tim ratovima. Ko će ići u Hag? Spisak je dug skoro kao spisak iluzija koje o Obami gaje liberali, očajnički se hvatajući za svaku slamku. Legalizacija gej prava u vojsci nadomeštava sve drugo. To je tužan komentar na američku politiku danas.

Pre nekoliko dana gledao sam uzbudljiv razgovor Tarika Ramadana i Slavoja Žižeka o događajima u Egiptu. Gostovali su u engleskom programu Al Džazire. U poređenju, komentari mejnstrim medija o protestima bili su hladniji, ambivalentni. Otkud takva uzdržanost? Šta se dešava u Egiptu? Ili – šta se desilo?

Arapski svet, sa Egiptom u središtu, proživljava evropsku 1848. Nasuprot ranijim medijskim komentarima, ove masovne mobilizacije i ustanci imaju malo zajedničkog sa Istočnom Evropom iz doba 1989. Tada je preovlađujuća želja bila pridruživanje Zapadu i da se bude kao Zapad, da se podrže njegovi krstaški ratovi, da se podražavaju njegovi kriminalci, da se prihvati njegova "civilizacija". U arapskom svetu ljudi žele nezavisnost i demokratiju, žele da se odvoje od ružnog imperijalnog zagrljaja Zapada koji je podržavao njihove despote. Zbog toga je prijem u većini zapadnih medija bio mlak. Tri stotine mrtvih u Egiptu ne uzbuđuje ih kao jedna smrt u Teheranu. Živimo u svetu gde građani Zapada ignorišu zapadne dvostruke standarde. Mnogi su se na Zapadu poveli za Netanjahuovim primerom i uzdržavali se od kritike Mubaraka. Još uvek se ustručavaju da se rastanu sa Mubarakom, koji je kohabitirao sa gotovo dvostruko većim brojem imperijalnih vođa nego što ih je nekad primala Kleopatra.

Citirate poeziju u svojim političkim tekstovima. Pesme Saadi Jusefa navodite u knjizi *Buš u Vavilonu*, a članak u "Gardijanu" o studentskim protestima u Velikoj Britaniji završavate Brehtovim stihovima: "Bolje je, mislimo, da u gnevu ustanemo...". Čini se da indignacije ne nedostaje. No, gnev sam po sebi sigurno nije dovoljan. Ima li poezija neku ulogu u praksi, u akciji, u artikulaciji osećaja indignacije i nepravde?

Na Trgu Tahrir u Kairu još uvek recituju poeziju. Poezija postaje ključna pod despotskim vladarima i ona zadržava svoju moć, posebno kada je pevaju dive pred običnim ljudima. To je duga tradicija u mnogim delovima sveta. ◂

Vladimir Tasić

Reagovanje na tekst Velimira Viskovića "Odgovor Pančiću" ("Vreme" br. 1049)

O Viskoviću i moralu

Kada je Jergović, taj prema Viskoviću svemoćni manipulator prije šest godina prvi put dobio Nagradu "Jutarnjeg lista", i to upravo za *Dvore od oraha,* roman u kojem se epizodno i usputno pojavljuje i Draža Mihailović, jedan od članova žirija bio je, pogađate, upravo Velimir Visković. I nije imao nikakvih problema s moralom. Nema ih, očito, ni danas

Piše: Branimir Pofuk

Kao član žirija Nagrade "Jutarnjeg lista", u čijem radu posljednje dvije godine sudjeluje i Teofil Pančić, imam potrebu i dužnost reagirati na tekst Velimira Viskovića objavljen u prošlom broju "Vremena". O radu tog žirija, kojem imam nezasluženu čast predsjedati kao novinar redakcije kulture "Jutarnjeg", Visković je iznio niz neistina i sasvim proizvoljnih insinuacija.

U tekstu koji je najvećim svojim dijelom novi pamflet protiv Miljenka Jergovića, prošlogodišnjeg dobitnika Nagrade "Jutarnjeg lista", a tek manjim dijelom odgovor na kolumnu kolege Pančića, Visković tvrdi da je Pančića u žiri "Jutarnjeg lista" postavio Jergović. I to kao svog prijatelja, što je, prema Viskoviću, očito najvažnija Pančićeva književna referenca. Visković vjerojatno misli kako smo po istom ključu u taj žiri ušli i kolega Dario Grgić, književni kritičar iz Osijeka, i ja, znajući za naše prijateljske odnose, koje nitko od nas nema razloga tajiti. Nadalje, svi mi koji smo reagirali na Viskovićevu insinuaciju o Jergoviću kao simpatizeru četništva, i čovjeku koji se upravo četništvom dodvorava izdavačima, knjižarima, kritičarima i čitateljima u Srbiji, za njega smo ljudi bez zrnca vlastite pameti i volje. Iz ovog, a i svih drugih nedavnih Viskovićevih istupa, naime, proizlazi da svi mi nastupamo isključivo zato što nas je Jergović izmanipulirao, ili pak, Viskovićevim riječima, "postavio pred ultimativan zahtjev", ma što god to značilo.

E sad, ne samo da je veliki manipulator Jergović, nego smo to očito i nas trojica njegovih prijatelja koji smo valjda hipnozitirali ili pred "ultimativan zahtjev postavili" ostalih četvero članova "Jergovićeva žirija" da bi se donijela odluka kojoj se, kaže Visković, "podsmjehivao cijeli Zagreb". A tih preostalih četvero članova, kojima se valjda čak ni Visković ne bi usudio odreći vlastitu pamet i volju, jesu Gordana Crnković, Jagna Pogačnik, Andrea Zlatar i Viktor Žmegač. U obranu časti i savjesti svih spomenutih dopustit ću si malu indiskreciju i napomenuti kako je Jergovićev roman *Volga, Volga* jedini naslov iz prošlogodišnje konkurencije koji je i u prvi i u drugi uži izbor za nagradu ušao s glasovima svih sedmero članova žirija. Izdvojenog mišljenja nije bilo, a veliko mi je zadovoljstvo upravo u "Vremenu" objaviti kako su baš ovih dana svi članovi žirija potvrdili da će u njemu sudjelovati i ove godine.

Na kraju, Visković predbacuje Pančiću što se nije zapitao "je li baš posve moralno da Jergović dobije nagradu 'Jutarnjeg lista'". Siguran sam da govorim u ime svih članova žirija ako kažem da bi nagrada iz koje bi unaprijed bili isključeni svi autori koji su na ovaj ili onaj način profesionalno povezani s "Jutarnji listom" i EPH bila besmislena i potpuno irelevantna. Zato je važno istaknuti činjenicu koju Visković, naravno, prešućuje dok drugima predbacuje prevrtljivost i beskarakternost. Kada je Jergović, taj prema Viskoviću svemoćni manipulator, drmator čitavog koncerna i gazdin ljubimac, prije šest godina prvi put dobio Nagradu "Jutarnjeg lista", i to upravo za *Dvore od oraha,* roman u kojem se epizodno i usputno pojavljuje i Draža Mihailović, jedan od članova žirija bio je, pogađate, upravo Velimir Visković. I nije imao nikakvih problema s moralom. Nema ih, očito, ni danas. ◂

(Autor je novinar i kolumnist "Jutarnjeg lista" i predsednik žirija Nagrade "Jutarnjeg lista" za prozu)

Reagovanje na tekst Nebojše Spaića "Odgovor urednika" ("Vreme", br. 1049)

Odgovor uredniku

Nebojša Spaić insistira na preciznosti, ali njemu samom ona prilično teško ide od ruke. Tačno je da moje javno pismo ("Priznajem: ja sam kriv!", "Vreme" 1048) nije video onda kad smo razgovarali o njegovom štampanju, ali nije tačno da me je tim povodom "samo... zamolio da bude što kraće". Cela istina je to da mi je, iz njemu znanih razloga, "samo" kazao unapred, takoreći preventivno, da ono "mora da bude dvostruko kraće" (?!) od samoinicijativnog i pljuvački intoniranog "odgovora" Vase Pavkovića (NIN 3135) na moje prvoobjavljeno pismo (NIN 3134), upućeno isključivo glavnom uredniku našeg "najstarijeg nedeljnika". Budući da pomenuti zahtev – sasvim precizno rečeno – smatram neprofesionalnim šikaniranjem, nisam mogao da pristanem na njega, pa sam, ma koliko želeo da ga publikujem u NIN-u, zapravo bio prinuđen da profesionalno nepročitano pismo ponudim nekom drugom, u ovom slučaju redakciji "Vremena". A možda, ko će ga znati, kao višegodišnji saradnik NIN-a sve ovo treba da pripišem Spaićevom neiskustvu – ta ipak on tek odskora obavlja odgovornu i zahtevnu dužnost glavnog urednika?

Tihomir Brajović

50 godina od albuma "Futuristic Sounds of Sun Ra"

Astro afro džez

San Ra je jedan od najznačajnijih džez umetnika, ali je njegov opus ostao neprihvaćen donedavno, i to zahvaljujući trivijalnim detaljima kao što je činjenica da je celog života tvrdio kako je došao sa Saturna

Birmingem, Alabama. "The Magic City". Jedan od najvažnijih južnjačkih gradova. Doba Prvog svetskog rata i kraja američkog izolacionizma koji se završava najpre učešćem u istom, a zatim u obnovi ratom razvaljene i drastično prekrojene Evrope. Prvi veći kontingenti mladih crnaca koji su upoznali svet (u njihovom slučaju uglavnom Pariz), vraćaju se kući pošto su videli neopisivo.

Herman Poole "Sonny" Blount (1914–1993) bio je svedok ovih promena. Odrastao u Alabami, jednom od središta američkog rasizma, u kome se linčovanje i generalno ubijanje crnaca kao praksa upražnjavalo do u dosta duboko u XX vek, ovaj izuzetno talentovani muzičar brzo je spoznao gde je mesto svima koji su drugačiji. Odavno zapažen kao pijanista i potom kao lider lokalnih velikih orkestara, godine između dva rata proveo je upijajući džez, studirajući aranžmane klasične muzike u prodavnici klavira u koju su ga puštali dobrodušni službenici, i uopšte pokušavajući da umakne svakoj vrsti loše sudbine sledeći samo sebe.

U mitologiju popularne kulture nepovratno ulazi kad su mu se 1936. ili 1937, po sopstvenoj priči, obratila vanzemaljska bića i natuknula mu da je čovečanstvu potreban spas, te da je muzika jedino sredstvo kojim se ljudima može preneti poruka duhovnog spokojstva. Od tada je na plemenitoj misiji koja ga verovatno još uvek vodi čudnim astralnim putevima – no, pre nego što se neki od vas nasmeju ironično, setimo se da masovnog pomena letećih tanjira i otmice od strane vanzemaljaca zapravo nije bilo sve do 1947. U toj viziji on sam je došao sa Saturna i u toj istini nije bilo ničeg manipulišućeg, već iskrenog programskog objašnjenja postupaka koji su usledili i neobične muzike koju je potom snimao, a koja se samo zvala džez.

SAMOSTALNO UZBRDO: Počeo je da snima sa bluzerima u Čikagu odmah posle rata, a onda je angažovan u tadašnjoj verziji orkestra Flečera Hendersona, legendarnog big band lidera, u neku ruku očinske figure od koje se kao obećavajući aranžer brzo odvojio, u pravcu svoje vizije. U tom smislu Herman "Soni" Blaunt 1952. zvanično je promenio ime u San Ra, u isto vreme kad i Malkolm X, a mnogo pre nego Mohamed Ali. Oko sebe je širio tada popularne underground ezoterične spoznaje o potisnutoj istoriji crnaca, o tome da je savremena filozofija došla iz duboke Afrike preko Egipta kojim su vladali crni ljudi sve do Grčke, o tome da je afroamerička mudrost u osnovi civilizacije. I pričao je, širom tada vibrantne čikaške crnačke intelektualne zajednice, sa svakim ko je hteo da sazna nešto o svemu tome, o skrivenim istinama i tajnama koje obavijaju sudbinu crnaca i ljudske rase.

San Ra je bio pionir crnačkog, ali i generalno muzičarskog samoorganizovanja – sam je sa vernim menadžerom tinejdžerskih godina Altonom Abrahamom organizovao svoje koncerte, crtao omote i objavljivao godinama ploče na sopstvenoj etiketi Saturn, čija su izdanja mogla da se nađu uglavnom na njihovim koncertima ili su slata poštom. Nekolicina ih je snimljena u jeftinom studiju po imenu Balkan Studio, kod tonca po imenu Slavko Hlad, mnogo ih je zabeleženo uživo, pa čak i kod kuće. Često se dešavalo da se u namernoj samozatajnoj strategiji neke kompozicije pojavljuju na raznim albumima pod drugim imenima, ili se razne pesme pojavljuju pod istim imenima. Nije ni čudo da je njegova diskografska delatnost ostala predmet ozbiljnih istraživanja – do sad je registrovano preko 100 izdanja i preko 1000 kompozicija, što ga svrstava među najproduktivnije muzičke stvaraoce XX veka. Ipak, i pored nekoliko izdanja za neke zapažene džez izdavače – njegovi najvažniji rani albumi bili su i ostali retke zverke, pravljeni za prodaju iz ruke odmah posle koncerta, i tek su ih CD reizdanja vratila u punom sjaju.

Rani San Ra je smislio svoj ogroman retrofuturistički svet u koji su upadali drugi, svet u kome su i pesme koje su drugi napisali ulazile u nove uloge – daleko pre nego što je "konceptualni album" smišljen u rok muzici, on je imao totalnu umetničku koncepciju, koja je obuhvatala oblačenje, stil prenošenja poruke, način vežbanja i snimanja muzike, odabir stihova, sistem pravljenja omota albuma, samostalan marketing ploča, kao i životni stil izuzetnih muzičara okupljenih u Arkestri, big bendu budućnosti.

MEĐU CRNIM ZVEZDAMA: U svojim kasnim tridesetim San Ra je poznavao istoriju džeza maltene od početka, a smer u kome on ide video je pre svih. Dolazeći sa siromašnog Juga, u kome je sva muzika deo života zajednice, u kome je zajednica zaštita od siromaštva i usamljenosti, njegova namera bila je da sam stvori svoju zajednicu koja će služiti kao primer svima. Ovo je bila rekonstrukcija ranih sećanja na mladog San Raa i produhovljene trenutke slušanja i sviranja muzike kao jedine utehe i puta van sumornog mikrokosmosa američkog Juga.

Tako je došlo do niza otkrića i ranih nesporazuma koji će odrediti njegovu dalju sudbinu. San Ra je u Čikagu još učio svoj bend kako iz zvuka procesije da pređe u fri džez improvizaciju i nazad. U čikaškom periodu San Ra i Arkestra su napravili i ključan skok unapred – prvim okretanjem *afro korenima džeza*, udaren je temelj afroameričkoj samosvesti, koja će tokom šezdesetih eksplodirati na širokom kulturnom frontu. Otkriveni su i kostimi u koje se ceo bend presvlačio, važan deo *vraćanja rituala* u džez – kostimi zaostali negde posle premijere predstave *Viljem Tel*, bili su sasvim dobri da ih odenu muzičari iz Arkestre. Možemo samo zamisliti kako su otkačeno izgledali crnci obučeni kao kosmonauti, u vreme kad većinom nisu mogli da nađu pristojan posao ili idu u školu... ali i u tome je bilo jasne socijalne poruke za tadašnji trenutak.

No, u čikaškom periodu su počeli i prvi nesporazumi sa priznatom džez zajednicom – njegovo umeće orkestriranja big bend improvizacije na ivici fri džeza, zasnovano na ranim orkestrima i njihovim kolektivnim improvizacijama – beše suviše veliki test za ograničene glupane, one koji su smatrali da sa jedne strane postoje klasični orkestri Flečera Hendersona i Kaunta Bejzija, a sa druge fri džez bend Orneta Kolemana, te da se oni ne mogu mešati. San Ra je, kao

crni intelektualac i autentični vizionar, znao koliko je tradicija improvizacije afroamerička tvorevina sa praiskonskim poreklom u afričkim muzikama za trans, i nije ga zanimala ničija aspiracija da postigne kulturni poen pripisujući sebi otkriće nečega što je inherentno suštini džez muzike – sloboda kroz sviranje i dosezanje onostranog.

Drugi prestup, koji je ostavio San Ra namerno neprihvaćenim, bio je na nivou viđenja svog mesta u svetu kojeg je crnački društveni krem tada forsirao. Etablirana džez ekipa se u to vreme svim silama trudila da bude prihvaćena kao ozbiljna umetnost od strane bele elite, te da prodre na šire tržište, sa sve belim košuljama, crnim kravatama i lakovanim crnim cipelama, pa su joj šljašteći izgled, povratak Africi i vanzemaljske priče ovog čove opasno mirisali na šarlatanstvo, ili – još gore – upravo na onu sliku koju su belci većinski želeli da imaju o crnim muzičarima kao klovnovima.

ALBUM I SLIČICE: Kreirajući svoju zajednicu i nalazeći u njoj prirodno mesto za svoju muziku i njenu poruku, San Ra je bio spreman da zabeleži alternativnu verziju džez istorije na nekoliko ključnih albuma iz tog perioda: *Jazz by Sun Ra*, *Super-Sonic Jazz* (oba 1957) i posebno remek-delo *Jazz in Silhouette* (1959). Međutim, tek nedavno objavljeni snimci uživo iz Čikaga 1960, skupljeni na izdanju pod imenom *Music From Tomorrow's World*, sa svojim preplitanjem fri-improvizacija, afro ritmičkih oblika i Geršvina, predstavljaju pravi dokument ranog vrhunca benda, i izvor odakle dolazi njihov prvi njujorški album kojim se otvara sasvim novo poglavlje. Naime, prevratnička uloga albuma *Futuristic Sounds Of Sun Ra* (1961) očigledno je trebalo da bude u lansiranju San Raa ka široj publici, bez mnogo kompromisa, ali ipak u komunikativnoj verziji shvatljivoj uobičajenim džez fanovima, pa čak donekle i mainstream publici. Ovaj album zato ima tako posebno mesto u opusu San Raa.

Bilo je vreme da svet čuje poruku: sa tom namerom je San Ra krenuo iz Čikaga u Njujork, kao iz svoje Meke u svoju Medinu. Saveznik mu je bio Tom Vilson, ambiciozno smeli mladi crnac producent, u vreme kad njih nije bilo (posle San Raa, on će producirati neke od ključnih snimaka Boba Dilana, Velvet Undergrounda i Frenka Zape). Mada u prvi mah, potucajući se po gradu posle sudara koji ih je ostavio bez kola, nisu uspeli da nađu nijedan angažman za nastup, on je bar uspeo bendu da organizuje snimanje i ugovor za Savoy Records, prestižnog malog izdavača. Omot je radio tajnoviti, ali čuveni Harvi, za koga se nikad nije saznalo ko je, uprkos činjenici da je potpisao likovna rešenja za oko 190 izdanja. San Ra je kasnije izjavio samo jednu stvar vezanu za ovaj projekat, koji je morao biti od nesamerljive važnosti za njegov dalji prodor do publike: "Želeo sam da stvorim emocije sa drugog sveta za ovaj album."

POZDRAV SA JUPITERA: San Ra

Kao što kaže jedna njegova poema, mnogo šta je tu bilo "maskirano kao džez" – sa uvodnim hodajućim taktovima *Bassism*, ušetaćemo se u svet skriven iza džeza, čiji se jasni oblici sa početka potom polako razlažu, da bi se iza muzike otkrila *mistična spoznaja*. Sa tom namerom niko još nije svirao džez muziku, Koltrejn je tek trebao da se desi. Elegantna zapenušanost i zavodljiva originalnost igranja strukturama nastavljaju se i na *Of Wounds and Something Else*, ali potom audio slika počinje da se menja i na amorfnoj *Beginning* zalazi duboko u oblast diskretno dirigovane improvizacije. Improvizacija je u tom času bila najjače oružje oslobođenja i San Ra ju je dozirano upotrebljavao početkom šezdesetih. Zveckanje mnogobrojnih udaraljki postavljeno je u prvi zvučni plan, ravnopravno sa ostalim instrumentima; one su ritam, ali i nezavisna melodija – godinama pre psihodelije, mnoga rešenja koja čine njene muzičke ukrase ovde se mogu čuti ukrštena sa post bop i fri džez matricama.

Upravo tako producirana klasična numera *China Gates* potpuno neočekivano zatvara prvu stranu jednim od najmoćnijih povrataka na tradiciju u San Ra ključu – njena mistika i praiskonsko obećanje vokala Rikija Mjurija... neponovljivo su geršvinovsko svedočanstvo o vremenima i prostorima iz kojih je džez došao. Posle Dalekog istoka skrivenog u bluzu, na početku druge strane u *New Day* provejavaju bliskoistočni ritmovi iščašeni na Arkestra način, pa ove dve numere imaju ulogu posebnih vizionarskih momenata na temu kuda džez može ići.

Sledeće dve već nas vode u vazduh na konvencionalniji način, pa je *Tapestry From an Asteroid* moderna balada sa pogledom u nebesa, a *Jet Flight* opevana savremena nervoza. Album zaključuju *Looking Outward* sa tako neobičnim ▸

ubrzavanjem pred kraj, koje opet nagoveštava buduća razmišljanja rok umetnika, i napokon programska *Space Jazz Reverie* pravi punokrvni jam na voljenu temu.

EPILOG NA JUPITERU: *Futuristic Sounds of Sun Ra* je, uprkos činjenici da je izdat za sasvim regularnu izdavačku kuću, imao samo malo bolju distribuciju od samostalno umnoženih albuma za Saturn. Prva recenzija ove ploče objavljena je tačno 23 godine kasnije, kad je reizdata pod drugim imenom (*We Are In The Future*), ali dotad je cela karijera San Raa postala predmet velikog interesovanja, kako slobodoumnije džez tako i alternativne rok publike. Pravi značaj ovog albuma naslućujemo tek istraživanjem i rekonstrukcijom hronologije događaja, koji mu nameću ključnu, ali neostvarenu ulogu ranog Sun Ra-goes-mainstream projekta.

Na prelasku u šezdesete, svesno kušajući sreću u do maksimuma ubrzanom kosmopolitskom Njujorku, sa svojim džez klubovima u kojima uticajni ljudi iz belog muzičkog biznisa dolaze malo da vise, San Ra je možda jedini put pokušao da dođe do šire publike. Zato je zvuk albuma *Futuristic Sounds of...* kondenzovana verzija njegovih blještavih snimaka iz Čikaga – kao takav, on beleži mali, autorski "best of" jedne *revolucije koja se nije desila*. U stvari, revolucija se na kraju desila odloženo, tek krajem šezdesetih, i to na neočekivanom mestu – kroz rok bendove kao što su MC5 ili The Stooges. Impresionirani energičnom kakofoničnom burom San Ra iz njujorškog perioda i psihodeličnim izgledom, rok grupe su počele da se ugledaju na njegov individualistički modus operandi, samostalno vođenje posla, hrabre improvizacije i aranžmane, te oslobodilačku poetsku poruku, koja kao da je predvidela vreme u kome će naučno-fantastična literatura biti deo opšte kulture.

San Ra je bio jedinstveni filozof džeza, prvi umetnik koji se bavio njegovim smislom i njegov najhrabriji, organski inovator koji mu je namenio posebnu socijalnu ulogu.

Dao mu je i visoku konceptualizaciju na jednom dotad nedohvatljivom nivou – nadžanrovskom nivou na kome su sve muzike iste – a smisao je našao na spiritualnom nivou na kome su svi ljudi jednaki. Pravo je pitanje da li nam je bio potreban vanzemaljac da nam to kaže, ali zato oni valjda i postoje.

Kao pionir koji istražuje planetu Zemlju i nalazi suštinu u njenoj muzici, on je samo čekao da ljudi počnu da mu veruju. Slučajno ili namerno zaboravljajući da je došao sa Saturna, ostavlja nam zagonetan, nezaboravan epitaf iza sebe:

"On Jupiter, the skies are always blue." ◂

Dragan Ambrozić

▸ reč o delu

KONCERTI

Njojzi hvala

▸ XII Guitar Art Festival
▸ Beograd, 8-13. II 2011.

U doba kad je sažimanje prirodna odbrana od krize, već ubedljivo ustoličeni Guitar Art Festival (dalje: GAF) u Beogradu – opet pod engleskim naslovom, *Inside* (*Unutra*) – vratio se bar korak ka sopstvenoj suštini i tradiciji, i time i osnažio.

Kompozitorski, heroj ovog GAF-a je 6-žičani klasik XX veka, inače virtuozni pijanista Hoakin (Joaquin) Rodrigo, čije radove nisu zaobišli ni solisti i laureati, niti najčuvenije gitarske porodice kao Los Romero, koje su ga i podsticale da piše za takve kvartete. Setni arpeđo, španski kao i Lorka ili gaspaćo, tako nas je sitnim vezom pokrivao bar jednom svake večeri. Nažalost, jedan od dva starija brata (Selin) zbog bolesti nije došao, pa je doajen Pepe sa svojim bratancima/Selinovim sinovima (Lito i Selino) u raznim formacijama besprekorno demonstrirao izmenjeni repertoar. Na dobrobit šire publike, bili su to Greatest hits klasične gitare: Taregina *Recuerdos de la Alhambra*, Albenizov *Asturias*, pa de Falja, Sabikas... i nekoliko ništa slabijih kompozicija dede Kaledonija, koji je još 1960. sa svoja tri sina osnovao ovaj kvartet.

U krv-crvenoj dugoj haljini, višestruka prvakinja iz Kine Fej Jang takođe je dobila ovacije, posebno iznenadivši parom Šopenovih valcera. Posle je retko čudo-od-deteta koje je uspešno odraslo, Stefan Milenković, 'ukrstilo' žice svoje violine s gitarskim prstima E. Karamazova, a rezultati su svakako nadmašili nedavni ego-pretovareni pokušaj sa V. Stefanovskim. Zvezda i izgledom/prijatnim ponašanjem, Stefan je ravnopravnog saradnika i komplementaran šarm našao u Edinu, iako potonji ovog puta nije ni izneo lautu/lutnju s kojom se proslavio. Klasično obrazovan gitarista i znalac brojnih žičanih instrumenata, možda i najčešći učesnik koncertnog dela GAF-a, Karamazov je u *Raga Todi* sitariste Ravija Šankara koristio i lagano amplificiranu 'električarku'. Program letnje turneje ovog zanimljivog dvojca (po lokaciji sidrenja iz Srbije, odnosno Hrvatske) pod radnim naslovom

Foto: M. Milenković

Folk Songs (*Narodne pesme*) čine i Bartokov rumunski ples, Pjacolina *Histoire du Tango*, i *Cantos Desiertos* minimaliste Terija Rajlija. Trijumf, i brzopotezni čardaš na bis!

Zanimljiv spoj godišnjih doba Vivaldija i tvorca novog tanga A. Pjacole napravio je Anjelo Deziderio s ne-gitarističkom braćom u italijanskom Quartetto Furioso. Autorsko veče Vlastimira Trajkovića (ulaznice 400 d.), eminentnog kompozitora i profesora/akademika, priličilo bi i Tribini kompozitora: domaći majstori izvodili su njegove preludije i druge (uključujući naručene) radove za gitaru. U drugom delu iste večeri, najzad smo i ovde uživo dočekali brazilskog velikana Žismontija (r. '47), klasično obrazovanog pijanistu i pariskog đaka, poznatijeg po muziciranju na gitarama s 8-16 žica, koje je i naručivao zbog svog klavirskog načina razmišljanja/komponovanja. Sin Aleksandre, klasični gitarista s par lepih solo-tačaka, prati ga u raskošno nepredvidivom repertoaru (*Saudacoes*, *Lundu*, nežna *Carmen*, *Danca Dos Escravos*, *Paisagem Brasileira*), koji kao i Egbertova tumaranja Amazon(ij)om pretura korenje sambe i bosanove. Novi, neočekivan uzlet dolazi pošto brzoprsti i vitalni Egberto pređe za koncertni klavir: krasan zvuk i neobjašnjivo lako usklađene suprotnosti u solo-numerama *Infancia* i *7 Aneis* preletele su ponoć, gotovo do dvosatnog trajanja ovog izvanrednog nastupa. Za kraj, opet tandem, *Zigzag* i ovacije!

Dve večeri XII GAF-a u znatno većoj dvorani Sava centra ujedno su i međaši nekih dometa/promašaja ove manifestacije. Već peti put u Beogradu za manje od šest godina, miljenica Mariza najzad je došla s novim repertoarom – zapravo starim, jer njen aktuelni album *Fado Tradicional* (2010, EMI – Dallas Records) čine obrade fado-standarda pa je i uživo naglasak dosledno vraćen na prateći gitarski trio. U kontekstu ovog festivala, Marizina rutinski uspešna poseta značajna je jer na velika vrata uvodi dragocenu, neobičnu portugalsku gitaru pa bi GAF i njoj mogao da nađe 'mesto' među svojim brojnim radionicama, 'klinikama' i sl. S druge strane, upravo kao što je 'gafove' imao kad je neopravdano 'izlazio' u prevelike prostore i predaleke muzičke izraze (koncerti Morikonea i Aira u Beogradskoj areni 2009/10), XII GAF sada se okliznuo navodno sigurnim estradnim programom – Los Romero, sopranski kvartet DIV4s, dirigent Marčelo Rota i gotovo kućni orkestar GAF-a, Camerata Serbica (ulaznice 1600-3300). I dalje 'skraćeni' u trio, Romerosi su uz orkestar izveli valjda najpopularniji klasični komad za gitaru, Rodrigov *Concierto de Aranjuez* i ponovili par tačaka, podsetivši koliko su stare neke svirački dosetke od Hendriksa do Halena. Potom su kroz nekoliko pesama F.G. Lorke strasno otpratili četiri naoko atraktivne, a vokalno tek prosečne 'Talijanke, no kada je Los Romero otišao s bine, stvari su krenule nizbrdo. Površno pripremljen, još slabiji odgovor na kičerski kvartet tenora Il Divo, ove 4 non blondes kao da statiraju u bloku podužih filmskih kompozicija kojima je Nino Rota slavno sarađivao prvenstveno s Felinijem, mada je napisao i Oskarom nagrađen biser za Kopolinog *Kuma*. Projekcija inserata bi nam došla bolje za pravi omaž tom soundtrack-velikanu, a već izvikana Camerata Serbica je mogla da zagudi i *Probu orkestra*. Zašto li je ovakva bruka potrebna GAF-u, kad ionako srljamo u naplavinu sličnih sadržaja okačenih o Dan zaljubljenih/žena?

Srećom, XII GAF ima po čemu da ostane u dragoj uspomeni. Što reče narod kome zvuci rodnog kraja uglavnom dolaze iz gradova (dakle, građani): Gitara nas je održala, njojzi hvala!

Dragan Kremer

Piše: Dragan Ilić

Avioni i bojler bombe

Sve je bilo spremno za obračun. Na TV B92 najavljen je film *Valter brani Sarajevo*, a nad mojom zgradom vežbali su preostali MIG-ovi Vojske Srbije. E, deco moja, nekada je **JNA bila mnogo zahtevnija**, pa je od nas tražila da učestvujemo u njenim manevrima. Komšiluk se podeli na "crvene" koji su pozitivci i "plave" koji su agresori. Onda oni nas okupiraju, pa nam zavedu policijski čas, pa nekoliko sati **vrše teror**. Niko nije mogao normalno da šeta ulicom, ne zato što bi prkosio, nego je "plave" nerviralo kad im neko kvari igru. Onda slede topovski udari, pa juriš, pa eto naših i na kraju – oslobođenje. Morali smo da otvaramo prozore da se ne polupaju od avijacije i topova. Sve vežbe su imale simbolične nazive, ko sletske vežbe, u stilu **"Rešenost72"**. Onda je stvarno bilo bombardovanje 1999. i od tada mi je neprijatno kada mi avioni tutnje nad glavom. Sva sreća pa mi deca nisu bila rođena u to vreme i nemaju naše traume, naročito u kombinaciji sa **"šizelom" i "smirelom"**. To se zvalo još bizarnije "Milosrdni anđeo", ljudi su stvarno ginuli, zgrade su stvarno padale pa zato do kraja života neću voleti zvuk vojnih aviona. No, proteklog vikenda je vojska naumila da održi vežbu i paradu na Ušću i tako je bilo. Skupio se zaludan narod, došli su i političari, pa je predstava mogla da počne. Prema izveštaju u Dnevniku RTS-a, najveća novost je smotra svečanog voda pred kojim je po prvi put bio **Pirotski ćilim**! Zapamtimo dakle ovaj dan, koji će za mene od ove godine biti Pirotdan (ili Ćilimdan). Dramaturgije nije falilo. Kobre se spuštaju iz helikoptera, padobranci padaju sa zastavama, neko napada konvoj, ja odmah pomislim da je Predsednik u opasnosti. E nećete, okupatori, eto MIG-ova, pa udri ozgo, ne daju se agresori, pa uleću nindže, pa tenkovi i na kraju – **Ušće je opet naše**! U međuvremenu je sleteo i transportni avion, a verovatno se uključila i rečna ratna mornarica. Kad je vojska završila dinamički deo vežbe (tako se to valjda stručno kaže), kad je Valter u istorijskom času još jednom spasio Sarajevo, počeo je drugi deo vežbe (**koji još traje**).

Na scenu su stupili ovdašnji političari u taktičko/tehničkoj demonstraciji specijalnih dejstava pod nazivom "Pada Vlada". Zaplet počinje sa bojlerima koje je neko (navodno ministar Dinkić) prebacio iz Valjeva u Zaječar. Po tradiciji **"seča bojlera"** dovodi do masovnog narodnog ustanka i preti opasnost od međugradskog rata regiona. Predsednik Tadić je kao sa vojskom na manevrima, kad, "plavi" to jest G17 plus sa Mlađom na čelu počinju dejstva iz pravca Niša (sa TV5).

Rat saopštenjima traje narednog dana, a u nedelju se potpredsednica Trivan pojavljuje u misiji mira u ulozi "smirele". Ministarka za omladinu i sport **maskirana u prolaznicu koja šeta kuče** pojavljuje se u Vestima B92. Tvrdi da nije danima videla Dinkića. Čeka se dolazak Dačića koji je otišao po pomoć. U ponedeljak sledi protivnapad jer iz žbunja na Ušću **maskiran kao paintball žbun snajperista** iskače premijer Cvetković, gađa Dinkića i traži razrešenje. Maskiran je tako dobro da ga nisu primetile ni kobre na mitingu. Predsednik Tadić se ne pojavljuje, jer vojska nije procenila da su se stekli bezbednosni uslovi i uprkos tvrdnjama gospođe Trivan da je u dnevnom kontaktu sa ostalim liderima. Ministar Dinkić sada sa saradnicama održava konferenciju gde vežbu ocenjuje najvišim ocenama, priznaje da je pogođen, a **rikošet je pogodio i ministarku Kalanović**. Ipak, kao u svim patriotskim govorima, pominju se drugi, koji će nastaviti tamo gde su prethodnici i velikani pali. U suštini, nije se dogodilo ništa, a mi smo videli kako je politička borba mnogo teža, bolnija i komplikovanija od one sa oružjem. Na kraju vojne vežbe, narod je imao priliku da razgleda naoružanje i okrepi se vojničkim pasuljem. Milina jedna.

Pitam se samo šta se dešava posle političkih sukoba u Vladi? Pasulja nema, tutnjave nema, kad bolje razmisliš nema ni poraženih, jer vam ovde mandat postaje nalik na **eliksir večitog života**. Za nas gledaoce jedino je važno da specijalna dejstva gledamo sa bezbedne distance, može neko greškom da nas pogodi pljucom ili gasovima posle vojničkog pasulja.

Slavlje u Egiptu

Pedeset sudbonos

Zapadni novinari, koji ne znaju da se na egipatskom selu još uvek koristi vretenasta sprava za navodnjavanje koju je konstruisao Arhimed, "znali" su od prve da je nepismeni *felah* (seljak) "demokratski orijentisan" i takav stigao u Kairo da bi demonstrirao sa studentima, lekarima ili inženjerima, a pod parolom "demokratija ili smrt". Nije sve baš tako kako izgleda na televiziji

KAIRO: Slavlje posle ostavke Hosnija Mubaraka Foto: REUTERS

nih reči

Za "Vreme" iz Kaira

Poslednji od četvorice pilota koji su nekada vladali ovim delom sveta (Ezer Vajcman, Izrael; kralj Husein, Jordan; Hafez el Asad, Sirija, i Hosni Mobarak, Egipat) sišao je sa domaće ali i arapske scene. Učinio je to na njemu svojstven način tako što je preneo predsedničke prerogative Vrhovnom vojnom savetu, a svog starog prijatelja i saradnika generala Omera Sulejmana, koji mu je spasao glavu pre 15 godina u Adis Abebi prilikom neuspelog atentata nateravši ga da iz Kaira doveze svoj blindirani mercedes koji je izdržao pun rafal iz kalašnjikova, zamolio da prenese naciji da se on povlači. Sulejman je to učinio kratko i jasno sa samo 50 reči. Za to vreme je nekadašnji pilot-bombarder na "tupoljevu" i "iljušinu" u Šarm el Šeiku sređivao utiske svog iznuđenog odlaska.

Činilo se da sada već bivši predsednik Egipta Hosni Mubarak nije bio u stanju da shvati šta je izazvalo eksploziju narodnog gneva koji je kulminirao zahtevom: "Mubarak, odlazi." A razloga je bilo dovoljno – 30 godina zakona o vanrednom stanju na osnovu koga je vladao, njegova starost koju je nameravao da kruniše zasnivanjem dinastije Mubarak postavljanjem sina Gamala za naslednika, tajna policija koja je bila država u državi i napokon porodice i sa njegove i sa strane supruge koja je radila šta je htela i uzimala šta je htela pod zaštitom "porodičnog brenda" *Rais Hosni* (Predsednik Hosni). Naravno, tu je bila i greška koju su pravili i njegovi prethodnici Naser i Sadat, jer svi oni bavili su se uglavnom spoljnom politikom, a mnogo manje, ili gotovo nikako, domaćom scenom. Koliko je to otišlo u krajnost govori i podatak da se Mubarak prvih dana revolta protiv sopstvenog režima bavio isključivo "palestinskim problemom", ne shvatajući šta mu se dešava tu, ispred nosa.

HOD PO MUKAMA: A ta dešavanje koja su sebi već osigurala mesto u egipatskoj istoriji, jer je nacija dobila ono što je tražila – da Mubarak napokon ode – u neku ruku još uvek traju i vojni vrh koji je preuzeo prelaznu vlast ima grdne muke da narod ubedi da se vrati kućama i poslu. Svaki dan ove narodne bune košta državu 310 miliona dolara, dok će državna kasa zbog "bega turista" ove godine izgubiti 12 milijardi dolara.

Egipatski "hod po mukama" zapravo tek počinje, jer nacija kojoj disciplina nije jača strana mora da se disciplinuje i baci na posao ako hoće da uradi sve ono što treba da bi "ovaj novi Egipat krenuo u novi život".

U ovom trenutku niko ne može da kaže kako će taj "hod" izgledati, koliko izgleda ima da bude uspešan i u kom pravcu će krenuti, jer Egipat je, kako neki kažu, "zemlja mogućih nemogućnosti i nemogućih mogućnosti". I, naravno, tu je svemoćno Muslimansko bratstvo koje je odigralo veoma značajnu ulogu u organizovanju ovog narodnog revolta i jedino ono je bilo u stanju da na ulice Kaira i drugih gradova izvede pripadnike različitih profesija i staleža.

O ulozi Bratstva u tome da Egipćani odbace "scenario užasa" i prihvate "scenario uspeha" mišljenja se razilaze. Zapadni novinari, koji ne znaju da se na egipatskom selu još uvek koristi vretenasta sprava za navodnjavanje koju je konstruisao Arhimed kada je iz Sirakuze na Siciliji došao u Aleksandriju, znali su od prve da je *felah* (seljak) bio "demokratski orijentisan" i takav stigao u Kairo da bi demonstrirao sa studentima, lekarima, inženjerima, poslovnim ljudima, hodžama i pripadnicima Muslimanske braće, a pod parolom "demokratija ili smrt".

DEMOKRATIJA, ŠTA JE TO: Razgovarao sam sa njih pedesetak i to na raznim mestima: na nadvožnjaku iza muzeja, pa redom sve do Trga Tahrir. Bila je prva noć protesta koji će poremetiti tok istorije i osloboditi Egipćane ropskog mentaliteta, negde oko 10 sati uveče. Prišla nam je grupa mladih ljudi garavih lica i očiju plačnih od suzavca koji se nadvijao nad nama. "Ja sam bogat čovek i potičem iz bogate porodice. Imam odlično plaćen posao i krenuo sam da demonstriram i tučem se sa policijom u društvu ovog mog novog prijatelja seljaka iz okoline Kaira, jer želim da imam dostojanstvo i poštovanje i da živim život kakav ljudsko biće zaslužuje. Nemojte da idete dalje kolima jer je opasno..."

Na moje pitanje koga će da bira za predsednika kada Mubarak ode i šta misli o demokratiji, odgovorio je: "Što se tiče predsednika, pravo da ti kažem ne znam, a oko demokratije moraću još da učim." Sličan odgovor dobijao sam od svih ostalih, pa i od dvojice berbera koji su iz svojih radnji izneli stolice na Tahrir skver i brijali zemljake uz napomenu "neka na televiziji izgledaju lepo". Većina njih je nepismena i pojma nema o nekakvoj demokratiji, a kamoli koga će da bira za predsednika. Većina mi je, takođe, rekla da El Baradeja, koji se prvih dana protesta nametnuo kao vođa opozicije, neće birati "ni za predsednika niti za nešto drugo", jer i ne znaju za njega... Tek tako pojavio se u Kairu došavši iz Beča i rekao da "hoće da bude vođa opozicije, a kasnije, ako zatreba, može da bude i predsednik". U ovom kontekstu valja reći da je ponašanje svih demonstranata prema stranim novinarima, fotografima i snimateljima bilo veoma prijateljsko i dobronamerno, da su nam nudili pomoć i zaštitu od policije ili režimskih provokatora.

Bio je 18. dan protesta kada je potpredsednik Sulejman u 18 časova i pet minuta izrekao onih sudbonosnih 50 reči. Trgom Tahrir prolomio se uzdah olakšanja i gromoglasno slavlje od koga su se tresli zidovi okolnih kuća, čuli su se smeh i plač stotine hiljada ljudi, ili, bolje rečeno, čitavog jednog naroda. Oni koji nisu imali para ostali su da se vesele tamo gde su se zatekli, a oni sa punim džepom okupirali su sve bolje kafane u kojima se toči alkohol.

Te noći čuda i veselja sreo sam i jednu egipatsku baku, Fajzu Mahmud, koja mi je rekla da joj "sve ovo izgleda neverovatno, ali da joj se čini da je Mubarak pre ili kasnije morao da ode na ovaj način...". Ima ih i mnogo koji tako ne misle. Dok je neko sprejom na zidu "Kluba tajne policije" u mom komšiluku ispisao *Fuck you Mubarak*, neko drugi je zamazao ono *fuck* i dodao *Thank*.

Upoznao sam mnoge ugledne ljude i državnike u ovom delu sveta, ali me nijedan od njih nije pozdravljao kao Hosni Mubarak: "Gde si, Miro? Dugo se nismo videli... Kako si? Šta radiš?" ◂

Miroslav Višnjić

Talas revolucije

Od početka godine dva predsednika su pala u arapskom svetu, u Tunisu i najmoćnijoj regionalnoj sili Egiptu. Talas revolucije protiv autokratskih režima i siromaštva proširio se i na Jemen, Bahrein, Siriju, Jordan, Maroko, Sudan i Iran. Ovaj istorijski prevrat poredi se sa padom Zida u Berlinu. Otvoreno je, međutim, pitanje koliko su te zemlje spremne za zapadni oblik demokratije, da li im preti haos i do koje mere radikalni islamisti mogu da iskoriste situaciju prevrata.

Piše: Milko Štimac

Globalni odgovor berzi na globalnu krizu

Berza nad berzama

Londonska berza akcija i Berza u Torontu objavile su 9. februara da će se spojiti. Iako svi govore o tome da London preuzima tržište u Torontu, dve berze su u zvaničnim saopštenjima izabrale mnogo uravnoteženiji pristup, naglašavajući da se radi o "pripajanju" jednakih'. Izgledalo je da će se tako stvoriti najveće svetsko tržište hartija od vrednosti i finansijskih derivata. A onda su Nemačka berza i Njujorška *Euronext* berza objavile da će se i one spojiti, što stvara globalnu berzu nad berzama

Tržište kapitala konačno dobija svoje globalne institucije. Ono samo postalo je globalno mnogo ranije. Berze su i inače uvek bile prve ustanove svakog tržišta kapitala, bilo da je ono lokalno, nacionalno ili regionalno. Kao sada na svetskom nivou, i ranije su nastajale da bi unapredile trgovinu, unele red i organizaciju među trgovce, svoje osnivače. Trgovci su, vođeni potrebom da smanje sve rizike koje mogu i da skrešu sve troškove koji ih nepotrebno opterećuju, stvarali ovu organizaciju, nalik njihovom udruženju, koje bi ubrzo nadraslo samo mesto sastajanja posrednika.

Svaka kriza, svaka nesigurnost, tržišna turbulencija, upućivala je posrednike da tu svoju organizaciju jačaju, da na nju prenose različita ovlašćenja, ne bi li stvorili ambijent koji im daje sigurnost u inače nesigurnom poslu posrednika, u kome se radi tuđim parama i za tuđi interes. Siguran ambijent poslovanja, s druge strane, jednom institucionalizovan, počeo je da privlači sve više igrača, pa se na berzama našlo sve ono što u jednoj ekonomiji valja: ako su robne, onda roba koja se najviše proizvodi, ako su berze hartija od vrednosti, onda državne obveznice i obveznice i akcije najboljih preduzeća.

Berze su postale, relativno rano, ogledala tržišta koja su svojom delatnošću pokrivale. I to i po stanju tržišta, i po njegovoj veličini. Nekada se Pariska berza smatrala maltene nezavisnom svetskom silom. Sa smanjivanjem ekonomskog uticaja Francuske taj primat je preuzimala Londonska berza. Te berze su odavno pokazale da trgovina zanemaruje nacionalne granice i da se tržišne institucije mogu prostirati i izvan nacionalnih jurisdikcija.

RED I SIGURNOST: A onda je nastupila Velika depresija 1929. godine, pokazavši još nešto. Prvo, ono što se već i znalo – kapital je kao voda i teško ga je omeđiti. To što se prikazalo na Volstritu, vrlo brzo se, i bez kompjutera, prenelo na ostatak sveta, pokazujući da je tržište kapitala odavno globalizovano. Ali, ono što je još važnije, način na koji je odgovoreno na posledice krize u Sjedinjenim Državama, pokazao je da za primat među organizovanim tržištima kapitala nije bitna samo veličina tržišta. Uostalom, sama kriza pokazala je već da je ono globalno.

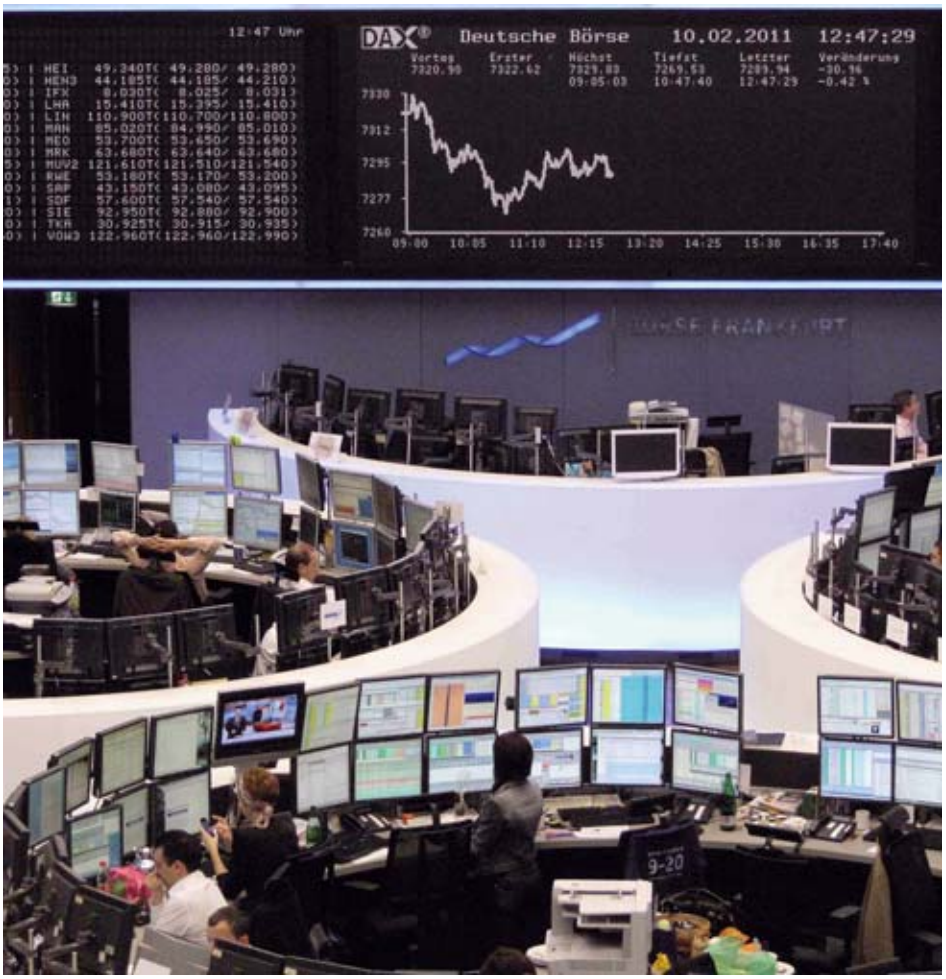
Ono što je prevagnulo na svetskoj sceni finansijskih tokova jeste dodatno obezbeđivanje sigurnosti. Američka država odgovorila je na krizu grupom zakona, koji su regulisali i tržište kapitala i celo finansijsko tržište. Ovaj model zaštitio je ulagače na nacionalnom tržištu, ali su ga ubrzo preslikale, manje ili više, i druge države. Iznad berzi postavljen je poseban regulator, koji je sve ono što se na njima dešava dodatno obezbeđivao.

Kapital voli red i sigurnost, pa je ovaj model regulacije prava vlasnika i sigurnosti trgovačkih transakcija pomogao oporavak, a zatim i dalje širenje tržišta kapitala od zemlje do zemlje. Kapital je, međutim, nastavio da kola na svetskom tržištu. Tamo gde ga je Velika depresija zaustavila, vrlo brzo je nastavio. Velike ekonomije privlačile su u svoju sferu sve više igrača, a njihove berze su, kao ogledala, odslikavale sve što se događa. Tako su se formirali i veliki svetski centri trgovanja hartijama od vrednosti i finansijskim derivatima, među kojima su prednjačili Njujork, Tokio, London i Frankfurt.

TRŽIŠTE BEZ INSTITUCIJA: Nova kriza, koja je krenula 1997. od manjih berzi sa ruba Pacifika, ponovo je pokazala ono što je, izgleda, bilo zaboravljeno: tržište kapitala je odavno globalno. Problem je bio u tome što su se transakcije na njemu odvijale mimo institucija. Jednostavno, globalnih institucija nije bilo. Svetske berze bile su velike, ali još uvek ne i globalne. I dalje je njihova regulativa zavisila nadasve od matičnih država, koliko god te berze bile velike i njihova tržišta duboka.

Džordž Soroš opisao je to stanje u knjizi *Kriza globalnog kapitalizma*. Ukazao je na potrebu da tržište kapitala mora da bude regulisano zbog značaja koji ima za čitavo društvo. Ukoliko je globalno, onda i regulativa mora da bude globalna, jer ono što se na njemu dešava osetiće se svuda u svetu.

Reforma regulative tržišta kapitala, u stvari njeno uspostavljanje, krenula je posle te krize, da bi je ova koja je počela pre par godina, dočekala još nezavršenu. Konačni podsticaj svetskoj organizaciji koja okuplja regulatore tržišta kapitala (IOSCO) da podstakne članice da se do kraja svojim pravilima uklope u standarde koje je postavila, dala je baš kriza. I to je jedna od retkih oblasti, gde smo se mi među prvima uklopili, stupajući u grupu 'A' regulatora.

FUZIJA SA *EURONEXTOM* : Berza u Frankfurtu

Foto: REUTERS

Taj posao još nije završen do kraja, uređenje tržišta kapitala još uvek ne postoji kao jedinstveno svetsko uređenje, već samo kao skup standarda koje usvajaju sve nacionalne komisije za hartije od vrednosti. Dubina kriza i spori tempo kojim se iz nje izlazi, govore da to nije dovoljno. Kapital, rekli smo, voli red, a on još nije do kraja uspostavljen, bar ne sa te strane.

Zato je vest o ujedinjavanju velikih svetskih berzi nešto što zvuči logično. Ponovo berze, odnosno njihove članice, a to su upravo oni koji rade na tržištu kapitala i od njega žive, nastupaju prve u uređivanju ambijenta u kome treba da rade. Ako je već kapital svojim tokovima pokazao da je tržište globalno, onda je krajnje vreme da dobije i odgovarajuće institucije – dve transatlantske berze.

ČETIRI BERZE – DVA SPAJANJA: Brojevi kojima se izražava veličina ovih tržišta su nešto što je do sada neviđeno. Londonska i Berza u Torontu zajedno imaju tržišnu kapitalizaciju od bezmalo sedam milijardi dolara. A i to je više nego tri puta manje od zbira kapitalizacija Frankfurta i Njujorka, koji daje 24 milijarde dolara.

Vredi podsetiti i da su institucije koje zovemo Londonska, ili Nemačka berza, u stvari, grupacije koje objedinjuju i druge berze. Pre nepune četiri godine, na primer, Londonska berza preuzela je Italijansku berzu. Uz to, zajedno sa OM grupom, koja je originalno potekla iz Skandinavije, razvili su, na početku 2000-ih, trgovanje derivatima izvedenim iz akcija.

Na listingu Berze u Londonu, odnosno pravilnije grupacije Londonske berze, nalazi se preko tri hiljade kompanija sa sedištima u sedamdesetak zemalja. Konačno, uz osnovni posao, koji svaka berza razvija – organizaciju trgovanja, ova, kako je zovu, "najsvetskija" od svih berzi, razvila je i niz drugih usluga kojima se bavi i koje prodaje – od sravnjivanja transakcija do prodaje informacija.

U svemu tome pridružuje joj se sada i kanadska berza koja objedinjuje rad berze akcija u Torontu i berzu finansijskih derivata u Montrealu, kao i specijalizovano tržište, uz ova dva glavna, a na kome se trguje akcijama novih, još tržišno neafirmisanih firmi. Naravno, i ova berza pruža usluge saldiranja transakcija i prodaje informacije.

Nemačka berza, pet, dnevno primi skoro milion i po naloga za kupovinu i prodaju akcija. Na njoj trguje dvesta pedeset ovlašćenih članica sa sedištima u devetnaest zemalja. Sistem saldiranja koji je ova berza razvila, pokriva četrdeset pet nacionalnih tržišta. Konačno, na njoj je listirano deset hiljada kompanija.

U oba slučaja čeka se odluka nacionalnih regulatora sa američkog kontinenta, koji bi trebalo da odobre ova spajanja – i Londona sa Torontom, u kome bi London imao 55 procenata, i Frankfurta sa Njujorkom, gde bi Nemačka berza držala 60 procenata. Analitičari očekuju pozitivne odgovore, uprkos drugačijim iskustvima od pre neku godinu pri sličnim pokušajima.

Berza jeste poput ogledala – odslikava opšte stanje ekonomije. Istovremeno, ona i pokreće promene tog stanja. Ako je ovo pravi odgovor na globalnu krizu – formiranje prvih pravih globalnih institucija tržišta kapitala, onda ovde nije kraj priče. Među onima koji se bave trgovanjem hartijama od vrednosti na ovom nivou već se govori da bi sledeće mete preuzimanja ili dogovora o spajanju mogle biti neke azijske berze, pre svega korejska i ona u Mumbaju. ◂

Milko Štimac

Autor je direktor Agencije za hartije od vrednosti

Istanbul

Leteći ćilimi i šoping molovi

Evropska unija je zajedno sa Uneskom još 1998. godine započela intenzivan rad na rehabilitaciji delova Istanbula Fener i Balet koje su uvršćene u svetsku kulturnu baštinu. Mnoge kuće su obnovljene evropskim novcem. Novi urbanistički plan na istoj lokaciji predviđa, međutim, moderne tržne centre i hotele, pa bi tridesetak tek obnovljenih kuća trebalo da se sruši. "Oni nam grade, a mi rušimo, pa to nigde nema", protestuju u udruženjima građana

Za "Vreme" iz Istanbula

OBNOVA: Znak na objektima restauriranim uz pomoć EU

Fotografije: Marko Milovanović

NAKON VIŠE SATI lutanja strmim ulicama istorijske oblasti Istanbula Ajansaraj, konačno se, na kraju uzvišenja, okružena ruiniranim kućama, ukazala gradska kapija iz vizantijskog perioda. Malo je ko od slučajnih prolaznika i stanovnika ove oblasti znao da su "ruševine", kako ih oni nazivaju, zapravo značajni kulturno-istorijski "ostaci" burne istorije. Iako na samo desetak minuta od centra grada i glavne turističke zone, stanovnici okolnih oblasti zatrpani su mnoštvom problema, od komunalnih, političkih do standardnih ekonomskih, pa se o davno prošlim vremenima mnogo ne zna i ne razmišlja, jer se od toga ne živi.

Tokom prošle godine, najveći grad Turske i peti po veličini grad na svetu, bio je Evropska prestonica kulture. To je pomoglo da se pojedine rupe zakrpe, ali je većina problema ostala nerešena. Mnogi poznavaoci prilika tvrde da se Istanbul još nije "oporavio" od velikog zalogaja koji je organizacija ovakvog događaja podrazumevala. Proteklu godinu obeležilo je preko 600 izložbi, koncerata i drugih atrakcija koje su "oživele" umetnički i stvaralački duh grada, aktivirajući uspavane galerije i muzeje. Međutim, ostao je dojam da je Istanbul sa zvaničnih 13, a nezvaničnih 30 miliona stanovnika, ipak preveliko i nedovljno pregledno mesto za manifestaciju tog tipa.

IZMEĐU DVE VATRE: Svetski mediji se i dalje bave prošlogodišnjom evropskom prestonicom kulture, ističući da je protekla godina donekle "razotkrila" turske političke ambicije ka Evropi, kao i osećanja običnih ljudi spram približavanja potrošačkoj kulturi koju Zapad otelovljuje. Londonski "Gardijan" je prošle nedelje podsetio na incident kada je u septembru "godine kulture" grupa mladih upala u nekoliko istanbulskih galerija moderne umetnosti razbijajući prozore i uništavajući postavke. Radikalan protest bio je upućen modernim umetnicima koji zagovaraju razvojne planove za izmeštanje siromašnog stanovništva na periferiju, rušenje napuštenih kuća i gradnju luksuznih komercijalnih i rezidencijalnih objekata.

Kao što to dolikuje mestu gde se "ljube" Evropa i Azija, u Istanbulu su se veoma simbolično sreli studenti britanske i turske škole arhitekture. Studenti iz Oksforda i njihove kolege iz Istanbula imali su cilj da razumeju obične ljude i njihove potrebe, grad kao tačku u kojoj se spajaju kulture i ljudi, ali i Tursku kao državu "između dve vatre". Za glavnu odrednicu označeni su rezidencijalni delovi Istanbula Fener i Balat, koji svojom istorijom, pričama i problemima oslikavaju stanje u celoj državi. Sa zadatkom da razumeju strukturu i slojevitost ove urbane sredine, problemi sa kojima su se studenti arhitekture susreli bili su kompleksniji nego što se dalo očekivati.

U ovoj oblasti nalazi se veliki broj verskih objekata kojima se Istanbul diči kada je reč o mnoštvu kultura i religija koje se tu spajaju. Fener i Balat su između ostalog i sedište Grčke pravoslavne crkve gde se nalazi konstantinopoljski tron ekumenskog patrijarha. Kako je ova oblast u svojoj istoriji bila sedište doseljenika, na svakom koraku su crkve, džamije, sinagoge. Iako se multikulturni duh i prisustvo različitosti ne oseća onoliko koliko to arhitektura nameće, istorijska važnost regije u svetskim je okvirima, pa je Fener i Balat, zajedno sa još nekim lokacijama u Istanbulu, Unesko proglasio svetskom kulturnom baštinom.

Evropska unija je, zajedno sa Uneskom, još 1998. godine započela intenzivan rad na procesu rehabilitacije ove oblasti. I danas, šetajući se uskim ulicama, lako je primetiti veliki broj kuća koje su naprosto urušene. Terase koje se u velikom broju slučajeva nadvijaju nad trotoarima i ulicama, neretko se obrušavaju, i često se u istanbulskim medijima, u rubrici hronika, sitnim slovima napisano, može pročitati da je neko usmrćen urušavanjem oronulih kuća.

U skladu sa svetskim trendovima, Evropska

unija je u procesu "rehabilitacije" zagovarala "učestvovanje" i "doprinos" stanovnika same oblasti, a najveću ulogu su imale nevladine organizacije. Tako 2000. godine EU daje sedam miliona evra na račun obnove, a prvi put u jednom ovakvom projektu učestvuje i turska vlada izdvajanjem dva miliona dolara. Fener i Balat postaju raj za restauratore, a do 2008. godine obnovljeno je 120 objekata. Po završetku "akcije", ovaj projekat postao je sinonim za uspešnu urbanu rehabilitaciju i zaokupio je pažnju međunarodne stručne javnosti.

"Stanovnici su se nadali da će baš njihova kuća biti odabrana za obnovu. Kriterijumi su bili strogi. Svi su bili puni entuzijazma i veoma zahvalni Evropskoj uniji", kaže Čigdem Šahin iz lokalne nevladine organizacije. Ona, ipak, dodaje da turske lokalne vlasti prilično potcenjuju proces rehabilitacije Fenera i Balata.

ZIDANJE SKADRA: "Tokom 2010. delu stanovnika ove oblasti saopšteno je da se njihove kuće nalaze na prostoru za koji postoji plan razvoja, koji predviđa rušenje jednog dela istorijske oblasti i izgradnju modernog kompleksa, koji bi uključio šoping centar i hotel", navodi Šahin.

"Približavamo se mi Evropskoj uniji već više od dvadeset godina i ništa. Slušam jednu istu priču ceo život. Nekad smo bliže, nekad smo dalje, a zapravo nismo nigde", kaže pedesetogodišnji Mustafa iz Istanbula

Stanovnicima čije se kuće nalaze na prostoru predviđenom za realizaciju novog razvojnog plana, predstavljeno je nekoliko mogućnosti kompenzacije zemljišta, pri čemu bi oni bili iseljeni na periferiju Istanbula ili bi dobili novac isključivo u vrednosti zemljišta na kojem se njihove kuće nalaze.

Kao jedan od osnivača asocijacije "Febajder", koja se bori protiv ovakvih planova lokalnih vlasti, Šahin naglašava da predstavljeni razvojni projekat krši mnoge zakone, međunarodne sporazume i osnovna ljudska prava.

"Pored toga što će se duh ove oblasti trajno narušiti, uništavanje kulturne baštine je nedopustivo. Turska želi da se približava Evropskoj uniji, a lokalne vlasti ne čine ništa u tom smislu. Mi bismo počeli proces pred međunarodnim sudom, ali ne možemo dok se ovaj u Turskoj ne završi. To naravno ide sporo, jer je korupcija na svakom koraku", dodaje Šahin.

Po predstavljenim planovima, oko 30 kuća predviđenih da budu srušene pre samo nekoliko godina obnovljene su od strane EU. "Oni nam grade, a mi rušimo, pa to nigde nema", poručuju iz asocijacije "Febajder".

Dok jedni demonstriraju protiv planova opštinskih vlasti poručujući "Ne dirajte moju ►

STARO I NOVO: Šarolikost Istanbula

kuću", drugi sa osmehom priželjkuju nove investicije i ulaganje u Fener i Balat. U kafani u koju odlaze isključivo muškarci, u srcu ove istorijske oblasti, nekoliko starosedelaca reklo nam je da jedva čekaju izgradnju šoping centra i hotela, da će to oživeti ovu oblast i dovesti nove ljude, kao i poslove za veliki broj nezaposlenih.

"Šta vredi što EU finansira obnovu jedne kuće, kad se oko nje tri druge kuće sruše same od sebe. Takva nam je država da nam nema druge. Treba sve ovo srušiti i najbolje je da izgrade to što planiraju", kaže pedesetogodišnji Mustafa koji je u ovoj oblasti rođen i tu oduvek živi. Na pitanje kako on iz te pozicije doživljava Evropu i približavanje Turske Evropskoj uniji, kaže: "Približavamo se mi njima već više dvadeset godina i ništa. Slušam jednu istu priču ceo život. Nekad smo bliže, nekad smo dalje, a zapravo nismo nigde."

Često se navodi činjenica da tri milijarde dolara koje su prošle godine uložene u Istanbul kao evropsku prestonicu kulture, većina stanovništva nije primetila ni na koji način. Po skorašnjem pisanju francuskog "Monda", jedan od organizatora Kadir Topbas rekao je da organizatori nisu uspeli da dopru do svakoga, jer je sam Istanbul veličine jedne manje zemlje. "Nasuprot svemu, Istanbul je ipak doživeo preporod, a mi smo ugostili osam miliona turista", naglasio je Topbas.

LAŽNI ARMANI: Žeđ za turistima vidljiva je na svakom koraku. Šetajući kroz Veliki bazar steći ćete na stotine "najboljih prijatelja", jer tako hiperaktivni prodavci oslovljavaju svaku potencijalnu mušteriju. U potpunom haosu sive ekonomije možete naleteti i na ponekog gostoljubivog trgovca koji će vam smireno objasniti kako da razlikujete "falš" ćilim od onog pravog. Prvih dana boravka, dok ste još sveži i nisu vas izmorili navalentni prodavci, omakne vam se da odgovorite na pitanje prodavca odakle dolazite. Tako se možete zadesiti u situaciji da prodavac na čistom srpskom jeziku pokušava da vam proda "armani" parfem za 10 evra.

Taman kada se prepustite utisku da se turska ekonomija zasniva na obmanama naivnih turista, u daljini zasvetluca niz solitera koji opominju na ekonomski rast koji Turska privreda beleži u poslednje vreme. Severni deo evropskog dela Istanbula finansijski je centar države. Tako je razvojem Turske u ekonomskog giganta i sam Istanbul počeo da menja oblik i postaje još "šareniji".

U razgovoru na vrhu Galata kule, sa koje se jasno vide sve strane i obale Istanbula, arhitekta sa Tehničkog univerziteta Istanbula Ozan Avči objašnjava da se oblik grada iz dana u dan menja.

"Istanbul se razvija u prilično neodređenom smeru. Problem je u tome što urbani planovi ne nalaze utemeljenje u realnosti. Gradske vlasti se trude da se centar grada pomera na sever, kao i da se u tom smeru proširi i komercijalna oblast", kaže Avči i dodaje da takve tendencije imaju i simboličku vrednost, jer sever grada simboliše modernu Tursku, oslobođeniju stega pogrešno shvaćene kulture i religije, čija je kolevka u istorijskoj četvri na jugu.

Oslobađanje od stega upravo je i državna politika Turske. Privredni rast u vreme globalnog oporavka od svetske ekonomske krize jedna je od omiljenih priča ovdašnjih političara kada se nađu licem u lice sa evropskim partnerima. Premijer Redžep Tajip Erdogan u stranim medijima ističe da je Evropska unija ta kojoj je potrebna Turska kako bi postala jača. On je nedavno u američkom nedeljniku "Njuzvik" kritikovao Uniju koja olako prihvata male i slabe ekonomije koje može da eksploatiše, dok zanemaruje Tursku kao velikog i moćnog igrača.

Za unutardržavne potrebe priča je malo drugačija. Turskoj je potrebna Evropa, pre svega iz ekonomskih razloga, jer je 46 odsto ukupnog izvoza Turske usmereno ka EU. Međutim, u najnovijim istraživanjima javnog mnjenja podrška članstvu Turske u Evropskoj uniji opala je sa 74 odsto u 2005. kada su pregovori za članstvo počeli na 34,8 odsto u januaru ove godine. Turski analitičari upozoravaju Francusku i Nemačku, koje najviše blokiraju evropske integracije Turske, da ovakvi rezultati znače da Evropa polako gubi Tursku. Ministar za međunarodnu trgovinu prošlog vikenda u Frankfurtu kritikovao je nemačko pooštravanje viznog režima za turske kompanije. Zamenik premijera je krajem januara u Davosu govorio da EU postaje "hrišćanski klub", negodujući tako zbog poteškoća u pregovorima o članstvu. Demorališući aspekt za narod je i činjenica da se i pored pet godina pregovora o pristupu EU, građani Turske još ne kreću slobodno Evropom, odnosno šengenskim prostorom. Studenti kažu da je najgore čekati u redovima za vizu. Zvuči poznato. Tako je to kada je zemlja u razvoju.◂

Marko Milovanović

Žene protiv Berluskonija

Italija nije kupleraj

Dok žene širom Italije protestuju protiv mačoističkog premijera i diskriminacije, sud je doneo odluku da se 6. aprila pokrene proces protiv Berluskonija zbog podsticanja maloletničke prostitucije i zloupotrebe položaja

Berluskoniju preti 15 godina zatvora

Državni tužioci premijera optužuju da je platio za seksulane odnose sa sedamnaestogodišnjom devojkom, da je zatim zloupotrebio svoj položaj da čitavu aferu zataška, traže suđenje po ubrzanom postupku i prilažu obilje "neoborivih" dokaza. Suđenje počinje u sredu 6. aprila, a predsedavaće tri sudinice.

Za "Vreme" iz Rima

POLA SATA POSLE početka mitinga prošlog vikenda nije bilo moguće ući na istorijski Trg naroda u centru Rima. Skupilo se više od sto hiljada ljudi, pretežno žena svih doba i profesija. Zagrljaji i poljupci svuda oko mene – čestitaju jedna drugoj na neočekivanom uspehu protestnog skupa. Vesti koje stižu iz drugih gradova podjednako oduševljavaju okupljene: desetine hiljada ljudi protestuje u Milanu, Firenci, Veneciji, Trstu, Bolonji, Palermu, Napulju i u još dvesta gradova širom Italije. Organizatori su tvrdili da je više od milion ljudi učestvovalo u akciji održanoj pod parolom "Ako ne sada, kada?" Akcija je još ranije počela u Tokiju, gde je mala grupa Italijana protestovala ispred Italijanskog instituta za kulturu. Slične akcije održane su i u Parizu, Londonu, Madridu, Barseloni, Briselu.

Demonstracije je pokrenula ženska mreža, između ostalih asocijacije *Di Nuovo* i *Filomena*, sa jasnom porukom za premijera Silvija Berluskonija: Italijankama je dosta i neće više da trpe mačoističke stavove koji se šire od premijerovih privatnih žurki do njegovih televizija. Transparenti i plakati, govori sa bine u Rimu i izjave poručuju isto: "Ne možemo da tolerišemo takvu sliku o Italijankama i o samoj zemlji", rekla je Suzana Kamuso, generalna sekretarka CGIL-a, Opšte konfederacije radničkih sindikata Italije. "Italija ima ozbiljne ekonomske probleme i Italijanke se suočavaju sa ozbiljnom diskriminacijom na radnom mestu", dodala je u govoru u Rimu koji je propraćen aplauzom. "Ne možemo više da podnesemo da je Berluskoni, kada su u pitanju žene, zainteresovan samo za ono što se pojavi u vestima i istragama o njegovim divljim žurkama." Kamuso je želela da pobije optužbe za moralisanje Berluskonijevih pristalica i zamolila je za poštovanje osoba koje (profesionalno) nude seksualne usluge, optuživši vladu da ima dvostruke standarde: represivne zakone za obične osobe koje nude seksualne usluge i političku zaštitu za poslovnu pratnju političara.

DIVAN DAN: Reakcija iz Berluskonijevog tabora je bila oštra i cinična. Marijastela Đelmini, ministarka prosvete, rekla je da je "samo nekoliko stotina radikalnih levičarki" izašlo na ulice. A Daniela Santanke, državna sekretarka u Berluskonijevoj vladi, rekla je da "ovakva politički motivisana inicijativa vodi u rat u ženskom taboru". Pristalice i političari opozicionih stranaka su zaista bili prisutni na nekoliko trgova, ali bez zastava i obeležja, postupajući po preciznim uputstvima organizatora. Niki Vendola, guverner južne regije Apulije i lider stranke SEL (Levica, ekologija, sloboda), rekao je novinarima da je "odvratno videti zaostalost ideje o odnosima među polovima koju otelotvoruje Berluskonijev kulturni pristup", dok je Rozi Bindi, predsednica Demokratske stranke (glavne opozicione stranke u parlamentu), rekla da je to "divan dan zdravog građanskog negodovanja koje se ne završava sa pitanjem dostojanstva žena, već ide i dalje".

Protest je počeo pošto su u javnost procurile informacije iz dve različite istrage koje sprovode sudovi za prekršaje u Milanu i Napulju. Berluskoni i neki njegovi bliski saradnici su pod istragom zbog maloletničke prostitucije i zloupotrebe položaja. Slučaj je poznat kao "Rubigejt", po imenu devojke marokanskog porekla za koju se veruje da je bila maloletna kad je imala seksualni odnos sa Berluskonijem. Ovaj skandal dodatno podgreva već pregrejanu političku situaciju: Berluskoni kaže da je njegova tesna većina od tri glasa u Donjem domu Parlamenta dovoljna da progura važne reforme kao što su federalna reorganizacija italijanske državne mašinerije i reforma pravosuđa, kojoj se već protive sudije. U subotu 12. februara Berluskoni se sastao sa predsednikom Italije Đorđom Napolitanom. Nakon toga, prvi put posle više meseci, Napolitano je zamolio da se stišaju

Foto: REUTERS

političke strasti, jer bi u suprotnom moglo da dođe do prevremenih izbora. Njegove reči je ponovio ministar unutrašnjih poslova Roberto Maroni koji je rekao da zaista postoji šansa da vlada završi mandat pre 2013.

Ženska mreža pokušava da zada završni udarac vladi koja se raspada i koja je izgubila i živce i kompas. Nikoleta Dentiko, portparolka mreže *Filomena*, kaže za "Vreme": "Nadamo se da ove demonstracije neće biti samo jednodnevni događaj. Voleli bismo da vidimo da Italijanke iskoriste svoj politički uticaj, da osiguraju da Berluskonijev poraz bude i kulturološka pobeda i da ukažu na neravnopravnost polova koja baca senku na sadašnjost i budućnost ove zemlje." ◂

Enzo Magnini
(sa engleskog prevela Aleksandra Đerić)

Imate li sitno

Sve nenormalnosti u državi Srbiji postale su normalne, i svi sve znaju, i niko se ne buni, kao što ne protestuje niko, makar onako, iz principa, kada kasirka izgovori ono "komšija, ostaću vam dužna dva dinara"

Odete u obližnju prodavnicu, kupite hleb, mleko, kafu i cigarete, dođete do kase, čujete račun i izvadite novčanicu od hiljadu dinara. Kasirka vas prekorno pogleda, negodujući odmahuje glavom i onda sledi uobičajeno pitanje: "Komšija, imate li vi nešto sitno?" "Ne, nemam", kažete vi, samo što ne počnete da se izvinjavate. Kasirka još žešće gunđa, svaki njen pokret dok broji kusur odiše neprijateljstvom. "Ostaću vam dužna dva dinara", kaže, a vi, kao da je to najnormalnije na svetu, uzmete svoju kesu i ljubazno kažete "do viđenja".

E, to uopšte nije normalno. Nije normalno da vama neka prodavnica ili trafika ostaje dužna dinar ili dva, niti da vi ostajete dužni – ako vas poznaju – jer trgovci nemaju sitno. Kupovao sam sve i svašta širom Evrope, i ama baš nikada mi se nije desilo da neko nema da mi vrati kusur, ili me pita da li imam sitno. Samo što to, kao ni kod mnogobrojnih drugih anomalija u Srbiji, više nikoga ne uzbuđuje. Navikli smo i na krupne nenormalnosti, pa ove sitne više ni ne primećujemo. Kao kada ostanete sa novčanicom od pet hiljada dinara u džepu i morate da kupite neke sitnice. Ja, kao miroljubiv čovek, tada bukvalno imam tremu da odem u prodavnicu i izlažem se gnevu kasirki i kasirera, ako se to tako kaže u muškom rodu. Moj kum se nosio mišlju da proizvodi majice i bedževe sa natpisom NEMAM SITNO, BRE.

A sitnog novca očigledno nema dovoljno. Pa tako uđete, na primer, u taksi, navedete neku kraću relaciju a taksista kao iz topa: "Može, ali samo ako imate sitno." Kako to da Narodna banka nije uočila ovaj problem i štampala ili kovala dovoljnu količinu novca za kusur? Možda u vrhu centralne banke ne idu sami u prodavnice, pa ne znaju ljudi, ili plaćaju isključivo kreditnim i ostalim karticama.

Sve nenormalno je ovde kod nas svima nekako postalo normalno i nikoga ništa ne zanima, osim sopstvene opipljive muke. I svekolika neispunjena obećanja političara, i to da partije preko noći okrenu ćurak pa od ne-dam-Kosovo nacionalista postanu Evropa-nema-alternativu narodnjaci ili socijalisti ili već nešto trće, i da nam naši predstavnici naroda otvoreno govore "ja se ne slažem sa tim i tim, ali ću ipak za to da glasam u parlamentu", kao da mi treba da prepoznamo u tom idiotizmu neke više ciljeve zarad opšteg spasenja. E pa nije to normalno, ako si protiv nečega, nemoj za to da glasaš, ili makar ćuti.

A najnenormalnije je što nam je očigledno sve to postalo normalno, pa i da se licemerje i beskičmenjaštvo smatraju mudrom politikom. I nije normalno da nastavnici i lekari ne mogu da žive od plate, kao što je posve apsurdno da jedna vlada uprkos protivljenju svih medija, novinarskih udruženja, predstavnika Evropske komisije, donese zakon protiv medija koji će morati da menja, ako hoće u Evropu, i nikom ništa, i tako dalje. U kojoj bi se normalnoj državi neka vladajuća koalicija usudila da se hvata u koštac sa svim medijima u zemlji odjednom? Pa ne bi preživela ni četiri nedelje. Sve je to kao ono poslovično

drveće od koga se ne vidi poslovična šuma.

Nego, da se vratimo sitnišu. Da li je normalno da su neke cene izražene u parama, a pare kao novčane jedinice odavno nema, pa se suma zaokružuje? Zanima me šta bi se dogodilo da se neko po tom pitanju obrati nekom nadležnom evropskom sudu. Ili zbog toga što se porez na dodatu vrednost plaća po ispostavljanju fakture svakog 10. u mesecu, a onda mesecima čekaš dok ne legne novac na koji je već plaćen PDV. Umesto da država kreditira firme, privatnici kreditiraju državu za koju rade. A gde je tu inflacija, gde je obezvređivanje dinara?

I sve je to normalno, i svi sve znaju, i niko se ne buni, kao što ne protestuje niko, makar onako, iz principa, kada kasirka izgovori ono "komšija, ostaću vam dužna dva dinara". A ima i onih koji kovani sitniš prezrivo ostavljaju na tezgi kada dobiju kusur. I to je stvar svesti, nikada nisam video da neko u nekoj od zemalja u evrozoni ostavi na pultu kusur od jednog ili dva centa.

Velike reči padaju pošto je ispunjen i predat upitnik EU, velika obećanja se daju po pitanju datuma za dobijanje statusa kandidata. A ja bih u međuvremenu voleo da odem u prodavnicu i da me ne pitaju da li imam sitno. A lepo bi bilo i da svugde nude i plastične i, za one ekološki svesnije, papirnate kese. Ispade pristup odlasku u prodavnicu ideološko pitanje. ◂

ANDREJ IVANJI

Ovaj članak je napravljen uz podršku Evropske unije. Sadržaj ovog dokumenta je isključiva odgovornost nedeljnika "Vreme" i ni na koji način ne odražava stavove i mišljenje Evropske Unije. Projekat ("Vrline života u porodici evropskih naroda") finansira Evropska unija kroz program Medijski fond u okviru evropskih integracija, kojim rukovodi Delegacija EU u Srbiji a realizuje BBC World Service Trust.

Priredila: Biljana Vasić

FOTOGRAFIJE: REUTERS

U STANJU PRIPRAVNOSTI: Predsednik Irana Mahmud Ahmadinedžad

TEHERAN

Sos za gusana

International Business Times
Džidžo Džejkob

Da li je vreme Ahmadinežadove vladavine prošlo ili točak sreće tek počinje da se okreće protiv Revolucionarne garde i vrhovnog verskog lidera ajatolaha Al Hamneija? Ahmadinežad sedi u prvim rovovskim redovima, gleda i navija za veliku slobodu arapskog sveta dok se vodi borba u Egiptu. Glasno podržava narodnu borbu pakosno se radujući kraju režima Hosnija Mubaraka. Sada su navijačice i navijači u njegovom dvorištu, toliko blizu da ometaju njegov komfor. Konstantno motreći na lidere islamskog sveta u nadi da će ujediniti arapske i nearapske elemente u borbi protiv Amerikanaca, Ahmadinežad je video svoju šansu u padu Mubarakovog režima, dugogodišnjeg američkog saveznika. Računao je na to da će obaranje proameričkog-proizraelskog režima omogućiti šansu da Iran, zajedno sa Saudijskom Arabijom, zauzme lidersku poziciju.

Ono što je Ahmadinežad očigledno smetnuo sa uma jeste da on živi pod staklenim zvonom, okružen hiljadama običnih Iranaca koji nisu fascinirani njegovom usijanom glavom (naprotiv) i koji veruju da su pokradeni na izborima 2009. godine. Kada je milion Iranaca izašlo na ulice Teherana pod Musavijevim vođstvom u junu 2009, najvećem protestu od 1979. godine, Ahmadinežad i Revolucionarna garda brutalno su ugušili proteste. Istorijski marš je bio zapravo pobeda njegovog protivnika Musavija, iako je Ahmadinežad tvrdio da je osvojio 65 odsto glasova. Bunt iranskog naroda posle masakra petoro studenata Univerziteta u Teheranu je istorijski značajan s obzirom na današnja zbivanja u arapskom svetu. U neku ruku, sve što se danas dešava u muslimanskoj zajednici, počelo je tada.

Hiljade Iranaca koji su 2009. godine demonstrirali protiv Ahmadinežada pod sloganom "Prašina!", danas na ulicama Teherana sanjaju o boljoj sutrašnjici ohrabreni egipatskim primerom. Portparol lidera opozicije Musavija saopštio je da je Pokret zelenih, glavni pokretač protesta pre dve godine, i dalje aktivan. Revolucionarna garda je osudila demonstrante nazivajući ih "agentima SAD i Velike Britanije", "licemerima, monarhistima, huliganima".

Međutim, nije moguće povući paralelu između Irana i ostalih zemalja. Nije izvesno da će se u Iranu odigrati revolucija poput one iz 1979. godine. U Egiptu, Tunisu i drugim zemljama arapskog sveta ljudi se bore za iste vrednosti – slobodu, demokratiju i slobodne izbore, Ahmadinežad iz ličnih razloga podržava egipatske demonstrante, ali se najljuće bori protiv istih u svojoj zemlji. Postoji izreka: "Sos je dobar za gusku, ali ne i za gusana."

VAŠINGTON

Jedite budućnost

The New York Times
Pol Krugmen

Republikanci su predstavili predlog za hitno smanjenje javne potrošnje, ali nisu smislili slogan pod kojim bi se ta njihova inicijativa pamtila. Biću slobodan da ja predložim slogan: Jedite budućnost!

Neki od nas verovali su da ključno izborno pitanje nije smanjivanje potrošnje, nego smanjivanje visoke stope nezaposlenosti. Ispostavilo se da se građani deklarativno zalažu za smanjenje potrošnje, ali kad se zagrebe po površini to zapravo znači da se zalažu za smanjenje potrošnje – drugih ljudi. Taj zaključak proizlazi iz novog istraživanja istraživačkog centra *Pew Research Center* (PRC). Anketari su pitali Amerikance da li bi više voleli veću ili manju potrošnju u različitim oblastima. Ispostavilo se da oni žele veću, a ne manju potrošnju u različitim oblastima života, od obrazovanja do zdravstvene nege. Podeljena su mišljenja da li treba više ulagati u socijalnu pomoć nezaposlenim licima i, iznenađujuće, u oblast bezbednosti i odbrane. Jedino za šta većina anketiranih Amerikanaca više ne želi da troši budžetski novac jeste međunarodna pomoć. Naime, Amerikanci pogrešno veruju da veliki deo novca iz državnog budžeta odlazi na pomoć stranim zemljama.

Anketari PR-a takođe su pitali građane kako bi oni pokrili budžetski deficit. Da li podržavaju smanjenje davanja za obrazovanje ili zdravstvo, najveće budžetske potrošače? Ne. A da li bi voleli povećanje taksi? Ne. Jedino što podržavaju je smanjenje penzija za zaposlenje u javnom sektoru, ali i tu su podeljena mišljenja. Kako je moguće da su glasači tako neinformisani? Oni rade, odgajaju decu i brinu o svojim roditeljima, i nemaju vremena da se bave analizom federalnog budžeta ili budžeta države u kojoj žive. Oslanjaju se na ono što im saopštavaju osobe od autoriteta, a upravo oni od Regana pa do današnjih dana govore da se njihov teško zarađen novac nemilice troši na ratove i beskorisnu administraciju (oko pet odsto državnog budžeta)... Što na kraju dovede do predloga za smanjenje javne potrošnje, koji će u državnu kasu "uterati" malo novaca, ali će napraviti mnogo štete. Moralna pouka je nedvosmislena – republikanci nemaju mandat da smanje potrošnju, ali imaju mandat da se bave aritmetičkim zakonima. ◂

Urbanizam

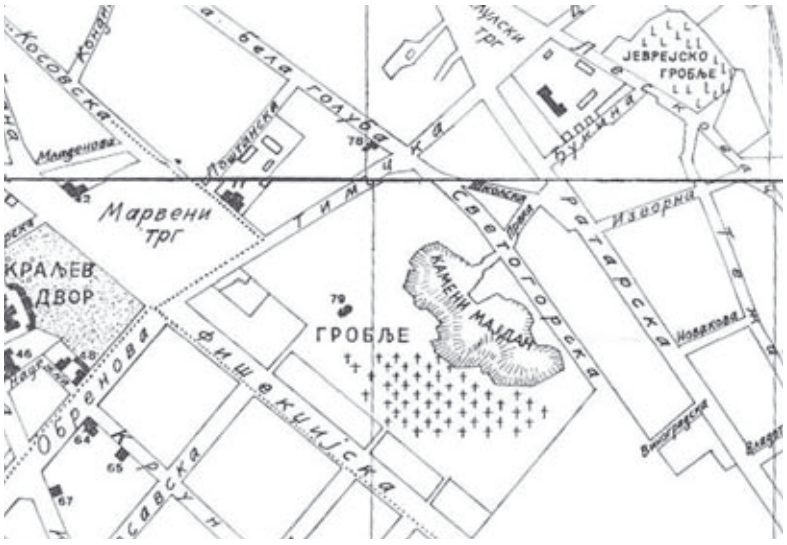
Azerbejdžan u

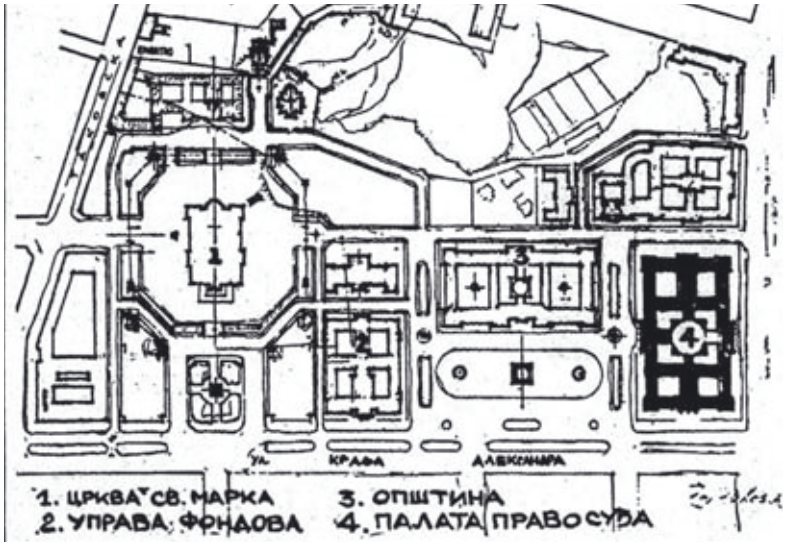
Šezdeset godina otkako je izgrađen, park Tašmajdan se temeljno rekonstruiše zahvaljujući donaciji Republike Azerbejdžan: radovi su počeli novembra prošle, a biće završeni aprila ove godine

"Inicijativa za obnovu centralnog gradskog parka pokrenuta je kroz razgovor predstavnika Vlade Republike Azerbejdžan i predstavnika Grada Beograda", kažu u "Gradskom zelenilu", nosiocu posla. "Vlada Republike Azerbejdžan praktikuje da prijateljskim zemljama poklanja sredstva za obnovu parkova, a takve donacije ulepšale su do sada Bukurešt, Istanbul i druge velike gradove". Reč je o donaciji vrednoj 2.000.000 evra, a sve što Azerbejdžanci za uzvrat traže je da u obnovljenom parku bude postavljena bista Gajdara Alireza Oglua Alijeva, bivšeg predsednika Azerbejdžana, oca nacije.

Vlada Azerbejdžana je angažovala Arhitektonski fakultet i profesora arhitektu Jovana Mitrovića za izradu projekta obnove po autorskoj ideji azerbejdžanskog arhitekte Eldara

BUDUĆNOST I PROŠLOST: Kako će izgledati i kako je izgledao Tašmajdan

Beogradu

Gusejnova, preduzeće CIP da radove nadzire, za partnera i predstavnika investitora u obnovi parka tursku firmu "Efekta", preko koje realizuje investiciju obnove parka. JKP "Zelenilo Beograd" preuzelo je obavezu da, zajedno sa svojim kooperantima, realizuje ovaj projekat.

HATIŠERIF: Inače, park Tašmajdan izgrađen je početkom pedesetih na mestu gde je do tada bilo Staro beogradsko groblje, zasnovano 1828. godine, kada je po naredbi kneza Srpsko groblje sa Varoš kapije, gde je ubrzano narastala srpska Varoš beogradska, premešteno daleko niz Carigradski drum, odmah iza Batal džamije i malog, takođe u osnivanju, Turskog groblja, na padini Čupinog brda suprotno od kamenoloma, tamo gde su 1595. godine spaljene mošti Svetog Save.

Dve godine kasnije, na istom mestu pročitan je Hatišerif sultana Mahmuda kojim je Srbija dobila unutrašnju autonomiju, Miloš proglašen za naslednog kneza, a narodu dato pravo da izabere mitropolita. ►

Hazarski

U parku će, naspram biste Gajdara Alirze Oglua Alijeva biti postavljena i bista Milorada Pavića, jer on je napisao *Hazarski rečnik*, a Hazari su preci današnjih stanovnika Azerbejdžana, države koja je ponudila pomoć. Inače, Pavić je "pobedio" u konkurenciji kralja Petra Prvog Karađorđevića, velikog župana Stefana Nemanje, despota Stefana Lazarevića, kneza Miloša Obrenovića, pisca Meše Selimovića, kao i profesora Mihajla Petrovića Alasa.

RADOVI U TOKU: Tašmajdan danas
Foto: Milovan Milenković

Monolitna stena

Tašmajdanski greben, kao i ceo Terazijski plato, leži na monolitnoj krečnjačkoj steni. Zbog toga je, na najvišoj tački grebena, početkom prošlog veka izgrađen Seizmološki zavod. Reč je o "sprudnom", geološki gledano najmlađem krečnjaku, ne preterano tvrdom, ali veoma zahvalnom za obradu: svaki kamen ugrađen u Beogradsku tvrđavu izvađen je na Tašmajdanu. Uostalom, "tašmajdan" se na srpskom kaže "kamenolom". Tokom Prvog svetskog rata lagume nastale vađenjem kamena Beograđani su koristili kao sklonište od austrougarskih bombi, a tokom Drugog rata okupatorska vojska ih je dodatno "izbušila" i koristila kao magacin, ali i kao komandni centar.

Na mestu gde je Hatišerif pročitan, odnosno na mestu za koje se verovalo da je dva i po veka ranije gorela lomača sa moštima Svetog Save, sagrađena je 1835. godine crkva, prvo drvena, a potom od tvrdog materijala, koja iz nekog već razloga nije posvećena Savi, već apostolu Marku. Odmah pored nje je 1931. godine započeta gradnja nove Markove crkve, a ona stara je izgorela pred 1940. godinu da bi posle Drugog svetskog rata bila i srušena.

Od zasnivanja, tokom sledećih 60 godina, Tašmajdansko groblje bilo je glavno beogradsko groblje: na centralnom delu, tamo gde su staze i travnjaci, sahranjivani su pravoslavci, a u delu bližem tada Timočkoj, danas Takovskoj ulici, tamo gde su danas zgrada Televizije i Dečiji kulturni centar, bilo je groblje za protestante, a tamo gde je danas restoran "Šansa" sahranjivani su utopljenici i samoubice, dok je tursko groblje sa sve Batal džamijom "poravnato", gde je sve do 1886. godine bio Marveni trg.

NEUSPELA SEOBA: Kada je krajem 19. veka Varoš obuhvatila Tašmajdansko groblje, uredbom je zatvoreno, a osnovano je Novo groblje, opet daleko izvan grada, a zbog priprema za izgradnju srpskog parlamenta, Marveni trg preseljen je pola kilometra dalje, tamo gde su danas Pravni fakultet, Univerzitetska biblioteka i Mali Tašmajdan.

Ipak, uprkos zabrani, sve do kraja Prvog svetskog rata sahrane su se obavljale i na Tašmajdanskom groblju, ali samo ukoliko je porodica već tu imala grobno mesto ili grobnicu. Tako je bilo sve do (čak) 1927. godine, kada je sahranjivanje bilo definitivno obustavljeno. Te godine je, naime, usvojen Generalni urbanistički plan, po kome groblje mora da se izmesti i umesto njega da se izgradi gradski upravno-administrativni centar. Kao što inače kod nas biva, plan je sledećih godina više puta menjan, dorađivan i poništavan, da bi 1939. godine konačno bio usvojen, ali ne i realizovan: omeo ga Drugi svetski rat. Kako god da zvuči, ali da ne beše tog rata, danas ne bi bilo ni tašmajdanskog parka.

BISERI ARHITEKTURE PEDESETIH: I tako, tek Generalnim urbanističkim planom iz 1950. godine, Starom ili Tašmajdanskom groblju konačno je presuđeno: ima da ga nema. Ergo, izmešteno je što na Novo, što na Centralno groblje, mada su mnogi grobovi, zaboravljeni od potomaka, jednostavno "poravnati", što se pokazalo prilikom toplifikacije zgrade Republičkog seizmološkog zavoda, kada je iskopano i nekoliko nadgrobnih spomenika. Na njegovom mestu uređen je centralni gradski park – Tašmajdan.

Projekat parka izradio je arhitekta Aleksandar Đorđević, a plan ozelenjavanja inženjer Vladeta Đorđević. Prema njihovom projektu, u okviru parka trebalo je da se izgradi i kaskadna fontana na glavnom šetalištu odmah iza pregiba kod Seizmološkog zavoda. Međutim, da li zbog nedostatka para ili nečeg drugog, tek od fontane se u toku gradnje odustalo. Sada će je ipak biti: projekat po kome se park sada rekonstruiše, na tom mestu predviđa fontanu.

U isto vreme kad je izgrađen park, u odseku nastalom dvomilenijumskom eksploatacijom kamenoloma, izgrađen je Sportsko-rekreativni centar "Tašmajdan": stadion za 10.000 gledalaca i otvoreni bazen, ali i dva bisera arhitekture pedesetih: restoran/kafana "Poslednja šansa" i javni klozet, najlepši u ovom delu sveta. To su ujedno i poslednje građevine u koje je ugrađen tašmajdanski kamen.

JOŠ DVA MESECA: Do sada su obavljeni svi zemljani i grubi građevinski radovi, postavljeno je oko 4000 kvadratnih metara "behaton" ploča, razvedeni su kablovi za električnu instalaciju, doveden je glavni strujni vod do fontane, razvedena je hidrantska mreža. Stigao je i deo opreme za fontanu koji će u narednom periodu biti ugrađen, nabavka opreme za dečja igrališta je "u proceduri", a u "Zelenilovim" radionicama u izradi je 200 klupa po projektu profesora Mitrovića.

U sledeća dva meseca treba da se postave granitne ploče na centralnoj stazi, završi popločavanje "behatonom", zatim da se naspe humus na šest hektara travnjaka i cvetnjaka i postavi busenje. "Postavićemo dva velika najmodernija dečja igrališta, kao i fitnes na otvorenom sa modernim spravama", objašnjava planove rekonstrukcije parka Gordana Miljojković iz "Gradskog zelenila". Dečja igrališta će, veli, biti sa posebnom gumenom podlogom i svim potrebnim rekvizitima. Jedno od igrališta, nastavlja, biće uređeno za decu manjeg uzrasta, a drugo za stariju decu. Posebno će, kaže, biti uređen kutak za penzionere – mali poluotvoreni paviljon sa šahovskim stolovima, ali i veliko šahovsko polje sa figurama odgovarajuće veličine. Predviđen je i deo namenjen turistima sa dva informativna punkta, gde će oni moći da dobiju brošure i sve potrebne informacije o gradu Beogradu. Predviđeno je, kaže Gordana Miljojković da obnova parka bude završena do 15. aprila ove godine. ◂

Zoran Majdin

VREME

Na ovoj stranici u štampanom
izdanju nalazi se reklama

Ko je sada pametan

Tableti, mali hibridi računara i pametnih telefona, preplavili su svetsko tržište. Ovim spravama nije lako naći smislenu primenu, ali to ne znači da ne treba da nabavite jednu

MALE PLOČE OSETLJIVE na dodir, koje rade skoro sve što i kompjuteri, i možda još ponešto, nisu toliki novitet. Veće IT firme pokušavale su bar deceniju da od njih naprave nekakav *must have* proizvod, ali im je tek sad – pošto je tehnologija postala dovoljno napredna i dovoljno jeftina – pošlo za rukom.

Na početku ovog veka Microsoft je napravio Tablet PC, čak se na tom projektu pomalo radilo i u razvojnom centru ove korporacije u Beogradu, ali ta stvar nikad nije zaživela. Oni su Tablet PC zamislili i napravili kao laptop čiji ekran osetljiv na dodir može da se rotira za 180 stepeni i preklopi tastaturu. Paralelno sa tim već su uveliko postojali PDA uređaji (Personal Digital Assistant, odnosno palmtop) koji staju u dlan i koji su takođe imali mnogo "kompjuterskih" funkcija – omogućavali su surfovanje internetom, puštanje multimedije, igranje igrica i – telefoniranje. Ovakve uređaje pravili su i veći proizvođači mobilnih telefona, pa su vremenom oni evoluirali u smartphone – pametne mobilne telefone. Negde na pola puta između ove dve stvari našao se i današnji tablet. Mada je više kompjuter, a manje telefon, popularnost duguje smartphone uređajima, i posebno Google operativnom sistemu – Androidu.

Naime, Android, originalno napravljen da na telefonu izigrava ono što je Windows za računar, uspeo je da napravi bum na tržištu potrošačke elektronike. Prvobitno je zamišljen da parira Microsoftu i njihovim rešenjima za mobilne uređaje (danas je to novi operativni sistem Windows Phone 7), ali je postigao mnogo više. Androidi (inkorporirani u HTC, Samsung, LG, Motorolu i druge telefone) 2009. godine su zauzimali manje od četiri odsto tržišta pametnih telefona, da bi u 2010. imali skoro 23 odsto. Zapravo, na Gartnerovoj listi najprodavanijih, drugi su posle telefona kompanije Nokia sa Symbian operativnim sistemom čija je "pamet" prema mnogima upitna. Zato ne čudi što se sredinom februara Nokia odlučila na drastičan potez – prelazak sa Symbian na Windows Phone 7 operativni sistem.

Naravno, za prošlogodišnji rast Androida na tržištu pametnih telefona od 32 odsto (1,6 milijardi prodatih uređaja), odnosno za rast od 72 odsto u odnosu na 2009. godinu, nije ipak zaslužan samo Google. U trci su odavno i BlackBerry i Apple sa iPhone telefonima, a pre nekoliko meseci uključio se i Microsoft, sa novim operativnim sistemom, pomenutim Windows Phone 7.

ISPOD HAUBE: Međutim, taj isti Android iskorišćen je i za pravljenje velikog broja tablet računara. Zato ovi uređaji, odnosno njihova "radna površina", meni, programi i način funkcionisanja, ne izgledaju slično, već isto kao kod telefona. Preko mreže mobilnog operatora (Telekom, Telenor, Vip) ili preko WiFi konekcije može se pristupiti internetu – surfovati, imati uvek ažurnu vremensku prognozu i statuse Facebook prijatelja, približne podatke o lokaciji na kojoj se nalazi telefon, gledati video-materijal sa YouTubea, razmenjivati mejlove... Zahvaljujući internetu tablet može da pristupi i Android marketu – pijaci programa za telefone sa oko 200.000 najrazličitijih softvera – od ozbiljnih programa za editovanje fotografija, ofis programa, preko igrica do sitnih aplikacija koje će vam pomoći da se snađete u javnom prevozu, skrojite dijetalni meni ili izaberete ime za dete. Veliki broj ovih programa je besplatan, a neki su i prilagođeni na našim prostorima pa, na primer, sami napišu i pošalju

Foto: REUTERS

SMS parking servisu jer pomoću GPS-a "provale" u kojoj ste se zoni parkirali.

Snalaženje na tabletu vrlo je jednostavno. On nema običnu tastaturu niti tastere (možda eventualno poneki sa strane), i sve se radi prstima. Pošto ekran ubrzo počne da izgleda musavo i gadno, moguće je da ćete zateći sebe kako ga uporno briskate krpicama ili pokušavate da ga očistite sopstvenom bluzom. Ekran, koji je dakle osetljiv na dodir, sposoban je za tzv. multitouch – vrlo intuitivno prati pokrete više prstiju istovremeno pa, na primer, zumira sliku ako pokušate da je razvučete prstima. Neki tableti zapakovani su u elegantne kožne futrole pa izgledaju kao tvrdo koričena knjiga, neki imaju kao dodatak malecku tastaturu koja može da se poveže sa tabletom kada je potrebno malo ozbiljnije kucanje. Ima ih u raznim dimenzijama, ali u proseku su širine i dužine desetak sa dvadesetak centimetra, i teže nekoliko stotina grama. Većina ima tzv. kapacitivni ekran koji ne reaguje ako ga dodirujete olovkom ili nekim drugim predmetom, već samo prstom. Drugi imaju rezistivni ekran i uz njih se dobija olovčica (stylus). Oba tipa ekrana već su viđena kod mobilnih telefona, a i uređaja koji su im prethodili.

Ispod haube tablet takođe liči na pametni telefon. Ima procesor koji radi u proseku na 1 GHz, nešto malo RAM-a (na primer 512 MB), dijagonalu od sedam ili deset inča, ima kameru koja je često osrednja ili loša, a ponekad ima dve kamere (prednja služi za video-pozive). Unutra je SIM kartica (kako bi inače telefonirali) i microSD kartica na koju se smeštaju podaci. Ova druga se nekad dobija uz tablet, a u nekim slučajevima mora da se dokupi. U svakom slučaju, košta nekoliko hiljada dinara u zavisnosti od memorije koja ide do 32 GB.

Tablet se povezuje sa drugim uređajima pomoću USB konektora ili Bluetooth bežičnom vezom, a na njega se mogu "nakačiti" i slušalice. Baterije su nešto jače od telefonskih i omogućavaju da na tabletu intenzivno radite nekoliko sati – možda čak i čitavo radno vreme.

UTAKMICA: Iako je Android zaslužan za svojevrsni bum tableta, sa pravljenjem ovih uređaja prvi je počeo Apple. To je bio nastavak u nizu iPhone, iPod – iPad. On je takođe iskoristio već postojeći operativni sistem koji su koristili iPhone i iPod, takozvani iOS. U prvih 80 dana, do aprila 2010. godine, Apple je uspeo da proda tri miliona tablet uređaja, a računa se da je do kraja juna prodao 4,2 miliona i imao 95 odsto udela na tržištu tablet računara.

Onda se u trku uključio konkurent Samsung sa svojim Galaxy Tabom, zasnovanim na Android platformi, a prionuli su i drugi na posao, tako da je na sajmu potrošačke elektronike održanom početkom januara u Las Vegasu predstavljeno više od 70 modela. Među njima je bio i ViewSonic sa svojim ViewPad modelima, BlackBerry sa PlayBook uređajem, Creative, Motorola... Još gomila primeraka predstavljena je ovih dana u Barseloni, na Mobile World Congressu, velikom sajmu mobilnih telefona i drugih uređaja. Svoju premijeru doživeo je Flyer, prvi tablet uređaj tajvanskog HTC-a, sevaju dvojezgarni procesori, surround ozvučenje. Razvijaju se i novi operativni sistemi koji su još pametniji i posebno su prilagođeni tabovima, tj. nisu pozajmljeni od pametnih telefona. Tableti su, sudeći prema dešavanjima u Barseloni, već sad mnogo interesantniji od pametnih mobilnih telefona.

Bez obzira na to što su postali potpuni hit u IT svetu, oko tableta se još vodi rasprava o njihovoj svrsishodnosti. Šta možete da uradite sa spravom koja izgleda kao minijaturni računar ili džinovski telefon? To nije uređaj koji možete da prislonite uz uho i telefonirate, tj. možete, ali će vam trebati dve ruke, a i prisutni će vas zagledati. Da bi telefonirali, dakle, potreban je neki hands free uređaj sa slušalicama i mikrofonom. Takođe, nije zgodno da dok hodate ulicom držite tablet u jednoj ruci i pipate po njemu drugom. Ne možete da ga stavite u džep, a kada ga već donesete kući ili u kancelariju, tamo već imate drugi, malo udobniji računar. Da li je prosečna cena od 400 evra malo ili mnogo za takvu spravu?

BUDUĆNOST: To sve navodi na zaključak da je tablet proizvod dobrog marketinga s ne baš previše velikom primenom. Zgodan je, recimo, za putovanja – na njemu mogu da se gledaju filmovi, surfuje internetom, sluša muzika, pomalo piše, razmenjuju mejlovi, čitaju elektronske knjige i novine... Zapravo, može da izigrava privremeni računar, ali nije baš udoban za neku dugotrajnu upotrebu. Tablet možda može da bude značajan za neke profesije i terenske poslove – na primer građevincima i arhitektama, ili trgovačkim putnicima, a neki novinari su uspeli da iskoriste Samsungov Galaxy Tab za izveštavanje sa višednevnog IT skupa.

Konačno, tablet je stvar prestiža. To je stvarčica koju neko izvuče iz torbe u kafiću "samo nešto da vam pokaže", i na kojoj se u trenucima dokolice baš lepo igra popularna igrica *Angry birds*. Dok ostali na aerodromu gledaju filmove i klikću po svojim pametnim telefonima dijagonale četiri inča, vi možete ko čovek to da radite na deset inča. Ko je sada pametan? Uostalom, zar je bitno šta će vam, kada izgleda tako dobro?

To kažu i analitičari koji tabletima prognoziraju zaista lepu budućnost – tri puta ili šest puta veću prodaju, u zavisnosti od toga da li su pesimisti ili ne. S naše tačke gledišta, pomalo depresivne Srbije, tableti su još daleko. Mobilni operator Vip prodaje popularni Samsung Galaxy Tab onako kako se to radi svuda u svetu sa ovim uređajima, uz ugovor i na rate, dok se drugi modeli mogu kupiti u kompjuterskim radnjama. ◂

Marija Vidić

Pomeranje časovnika

Ukaz za sunce: zauvek leto

Nedavnom odlukom ruskog predsednika, tradicionalno "zimska" Rusija paradoksalno je postala zemlja bez zimskog računanja vremena. "Zamislite samo sirote krave i druge životinje koje ne razumeju zašto treba da jedu ili da budu pomužene ranije ili kasnije", naveo je Medvedev obrazlažući ukidanje sezonskih promena vremena

VREME: Rusija i krave

foto: Reuters

Podmoskovske večeri od sada počinju sat vremena kasnije. Sa novim sistemom računanja vremena, Moskva postaje evropska prestonica gde će obdanica ujutru počinjati najkasnije i isto tako, s večeri, najkasnije se završavati – tokom zimskih meseci, jutro u ovom gradu svitaće tek u 10 sati pre podne.

Naime, početkom prošle nedelje, predsednik Ruske Federacije Dmitrij Medvedev doneo je odluku o konačnom ukidanju sezonskog pomeranja sata koje u ovoj zemlji iz nekog razloga već trideset godina izaziva velike polemike. Time je, uz Island, Ruska Federacija postala jedina zemlja u Evropi u kojoj se časovnici neće pomerati napred i nazad u martu i novembru.

Danas na svetu čak 110 od 192 države koristi takozvano letnje ukazno vreme (*daylight saving time*). Ono se ne koristi u Kini, Japanu, Južnoj Koreji i širom afričkog kontinenta, gde ova mera nikad nije stekla širu popularnost. No, u većem delu razvijenog sveta ovaj dogovor se smatra zgodnim načinom da se u letnjim mesecima, kad sunce prirodno izlazi kasnije, dnevna svetlost duže zadrži.

DNEVNA SVETLOST: Zbog pomeranja sata popodneva imaju više dnevnog svetla nego prepodneva, ljudi svoje aktivnosti obavljaju po danu pun sat duže, zbog čega su uglavnom i srećniji. No, to nije jedini razlog. Neke analize u SAD pokazuju da se pomeranjem časovnika štedi između 500 miliona i milijardu dolara godišnje.

Uz više dnevnog svetla, trgovački lanci i ugostitelji ostvaruju bolji promet, dok istovremeno raste broj sportskih aktivnosti i turističke organizacije beleže dodatan prihod. Zanimljivo je i da se broj saobraćajnih nesreća smanjuje za oko jedan odsto. Neka lokalna istraživanja pokazuju i veće smanjenje, što se objašnjava dužim periodom bolje vidljivosti.

Uz to, manje energije se troši na osvetljenje i grejanje, čime se tokom dužeg perioda,

foto: Reuters

a prema istraživanju američkog ministarstva energije (DOE), postižu energetske uštede između 0,5 i 1 odsto. No, kako se takav efekat ne bi izgubio zimi, kad sunce ponovo počne ranije da izlazi, svuda je do sada bilo ustaljeno i da se potom, u zimskim mesecima, sve vrati na prirodno, zimsko računanje vremena.

GOSPODAR VREMENA: Prošlonedeljnim predsedničkim dekretom, tradicionalno "zimska" Rusija je sad, paradoksalno, postala zemlja bez zimskog vremena. Protivnici dogovornog ili ukaznog, letnjeg vremena u Rusiji već dugo kritikuju štetne posledice pomeranja časovnika. Medvedev, međutim, nije zbog toga ukinuo ukazno vreme, nego je doneo odluku da ono ostane trajno.

Kad se u noći između 26. i 27. marta ove godine časovnici budu pomerili sa dva na tri sata ujutru, biće to poslednja promena vremena u Rusiji. Na jesen se satovi više neće vraćati i Rusija će, nakon toga, zauvek ostati u letnjem vremenu.

Jutra će zbog toga počinjati kasnije tokom cele godine, putnici koji iz Evrope dolaze u Rusiju različito će podešavati satove zimi i leti, senke više ni zimi neće biti najkraće tačno u podne, nego u jedan sat, a praktično svi sunčani satovi će uvek pokazivati pogrešno vreme, budući da su oni oduvek bili građeni ►

Biološki sat

Postoji li zaista biološki sat? Samo na internetu ćete naći čitavu industriju i prateću kvazinauku koja vam savetuje kako da u toku dana, meseca, godine izaberete idealan raspored aktivnosti za svoje telo. Sa druge strane, većina naučnika koji se bave hronobiologijom apsolutno se slaže da ljudski organizam, kao i kod većine drugih životinjskih vrsta, u toku dana prolazi kroz jedan isti ciklus koji se obično naziva cirkadijalnim ritmom. Ceo taj dnevni ciklus podrazumeva da je u raznim delovima dana organizam aktivan na različitom nivou – faze se samo u 24 sata smenjuju od stanja dubokog sna do stanja maksimalne aktivnosti. Međutim, ako se izuzme onaj deo populacije kod koga je bioritam toliko pomeren da se može govoriti o poremećaju sna, individualne razlike (po Darvinu, osnovni motor evolutivnih promena) u biološkom časovniku tolike su da se teško može govoriti o nekakvom idealnom rasporedu aktivnosti po satima. Najbliža biološkom satu je takozvana pinealna žlezda, mala struktura koja je smeštena u središtu mozga i koja igra jednu od ključnih uloga u cirkadijalnom ritmu. Funkcija ove žlezde spada u evolutivno najdrevnije – ona reaguje na prisustvo svetla i u kasno veče (oko 21 sat) počinje da luči supstancu melatonin, čime počinju usporenje i uspavljivanje organizma, što se može shvatiti i kao vrsta trovanja. S praskozorjem (oko 5 sati), pinealna žlezda zaustavlja lučenje melatonina i organizam se budi. Zapravo, ovaj drevni biološki sat je slabo povezan sa standardnim vremenom, pomeranjem sata i uopšte načinom na koji vreme merimo. On isključivo zavisi od spoljnog svetla. Mišljenja su podeljena, ali nekako je najlogičnije da bioritmu zapravo najviše prija kad su dnevne aktivnosti, od buđenja do spavanja, bolje usklađene sa smenom dana i noći. A sezonske promene vremena upravo tome i služe, bilo da je reč o čoveku ili o kravi.

prema zimskom vremenu.

Medvedev je već postao poznat po svojim intervencijama u organizovanju merenja vremena – nedavno je prekrojio složeni ruski sistem vremenskih zona, tako da je umesto nekadašnjih 16, koliko ih je bilo od evropske Rusije do Kamčatke, sveo broj časovnih zona na devet.

Vođen logikom da pojednostavi stvari, sada je rešio da zavede red sa prilagođavanjem časovnika trajanju obdanice. Ta dva poteza su dovela do toga da mnogi ruski gradovi sada imaju standardno vreme koje se za puna dva sata razlikuje od sunčevog, astronomskog vremena, kao što je slučaj sa Sankt Peterburgom.

KRAVLJI STRES: Zašto se Medvedev uopšte odlučio na ovakav korak? Predsednik, koga u zapadnim medijima već nazivaju "vremenskim gospodarom", otvoreno se zalaže za onu školu mišljenja da je šteta od periodičnog pomeranja sata veća nego ekonomske uštede.

Zagovornici biološkog sata smatraju da sezonsko pomeranje vremena narušava nacionalno zdravlje (videti okvir). U izveštaju Ruske akademije medicinskih nauka se navodi da prelazak iz zimskog u letnje računanje vremena povećava broj srčanih udara za 1,5 puta, učestalost samoubistava za 66 odsto, a broj poziva hitnoj pomoći je znatno uvećan. Kao i u celom svetu, zbog promene vremena ruski energetski sektor godišnje štedi oko 3kWh električne energije po stanovniku, ali ruski mediji navode da zbog stresa to zapravo uvećava ekonomske gubitke.

"Svake jeseni i svake zime naš bioritam je oštećen. Svi smo ljuti. Ili prespavamo i prekasno stižemo na posao, ili ne znamo šta da radimo s tim viškom slobodnog vremena", rekao je Medvedev obrazlažući svoju odluku. "Zamislite samo sirote krave i druge životinje koje ne razumeju zašto treba da jedu ili da budu pomužene ranije ili kasnije", naveo je Medvedev u izjavi za agenciju ITAR-TASS.

Stav ruskog predsednika nije obradovao samo krave, već i dobar deo ruske javnosti. Istraživanja bazirana na internet glasanju pokazuju da je oko 54 odsto Rusa želelo ukidanje pomeranja časovnika zbog štetnosti po zdravlje ljudi i životinja. Opozicija kritikuje odluku, ali većina političara podržava predsednički dekret. Međutim, možda baš jedna od izjava političke podrške baca nedostajuće svetlo na motive ruskog predsednika.

"Najzad je Rusija uradila nešto na svoju ruku, umesto da stalno ponavlja ono što drugi rade", rekao je Sergej Markov, poslanik vladajuće Ujedinjene Rusije u ruskoj Dumi. On je, u izjavi za agenciju Interfaks, dodao da lično nije bio protivnik sezonskih promena vremena. "Lično mi se sviđalo pomeranje časovnika. Probudite se i, odjednom, oko vas se pokrenuo čitav novi svet", kaže Markov.

GOSPODAR VREMENA: Dmitrij Medvedev

foto: Reuters

CARPE DIEM: Cela ideja o uvođenju ukaznog vremena zasnovana je na astronomskoj okolnosti da u januaru sunce izlazi oko 8 sati, a zalazi oko 16, dok u julu, kad je dan znatno duži, izlazi pre 5, a zalazi posle 21 sat. Budući da ljudi svoje dnevne aktivnosti započinju u isto vreme tokom cele godine, obično oko 7 sati, sredinom leta se tako "gubi" skoro dva sata dnevnog svetla.

Ideju da se to vreme nadoknadi prostim pomeranjem sata prvi je smislio Džordž Vernon Hadson (1867–1946), entomolog sa Novog Zelanda, koji je 1895. u radu pred Kraljevskim društvom u Velingtonu predložio letnje pomeranje vremena za dva sata. Međutim, ideja bi verovatno ostala zaboravljena da se istog predloga, nezavisno od Hadsona, deset godina kasnije nije dosetio britanski preduzimač i graditelj Vilijam Vilet (1856–1915).

Tokom jednog ranojutarnjeg jahanja po okolini Londona, Vilet je u leto 1905. godine primetio kako je sunce odavno izašlo, a veliki broj ljudi još uvek spava. Znajući da se vreme sunčevog izlaska menja tokom godine i da u letnjim mesecima, obdanica počinje ranije, Vilet je pokrenuo veliku kampanju za uvođenje takozvanog "britanskog letnjeg vremena". Neumorno lobirajući sve do Prvog svetskog rata, Vilet je pridobio neke liberalne poslanike u engleskom parlamentu, a za njegovu ideju se zagrejao i budući engleski premijer Vinston Čerčil. Međutim, nastradavši u epidemiji gripa, Vilet nije dočekao da ukazno vreme bude ozakonjeno. No, njegov predlog je prihvatila Nemačka i 1916. prva zakonski uvela letnje računanje vremena, podstaknuta ratnom potrebom za uštedama uglja. Britanci su ih sledili 1921. a potom i gotovo sve evropske nacije i SAD.

Ni danas ne postoji jedinstven, planetarni sistem prelaska na dogovoreno vreme i države to obično rešavaju lokalno – uglavnom se tokom izabranog vikenda časovnici pomeraju za jedan sat, ali je u nekim zemljama taj pomeraj samo pola sata. U Evropi, bez Islanda i Rusije, postoji takozvano evropsko letnje računanje vremena, koje se ukazno koristi i u Srbiji. Ono podrazumeva da se časovnici pomeraju svake poslednje nedelje u martu i novembru, prvo sa 2 na 3 sata, a potom, s jeseni, obrnuto.

U većini država, pa i u Srbiji, to odavno ne predstavlja nekakav poseban problem. Međutim, Rusija sa ovim pitanjem, iz nekog čudnog razloga, ima dugu i specifičnu istoriju – tamo je ukazno vreme već nekoliko puta uvođeno i ukidano. U previranjima 1917. godine, tadašnje revolucionarne vlasti su 1. jula proglasile uvođenje letnjeg vremena, gotovo odmah posle nemačke odluke. Međutim, neposredno nakon Oktobarske revolucije, u decembru iste godine, boljševici su ukinuli sezonsko pomeranje vremena. U nizu ukidanja i uvođenja, ukazno vreme je ponovo proglašeno 1930. godine, da bi trajno bilo postavljeno tek 1. aprila 1981. kad ga je proglasio Savet ministara SSSR.

U Solženjicinovom romanu *Jedan dan Ivana Denisoviča*, u sledu dramatičnih događaja kojima se opisuje život u sovjetskom gulagu, zatvorenik Denisovič primećuje kako u podne sunce nije u zenitu, zaključujući da se i "sunce povinuje njihovim dekretima". Osam decenija kasnije, čini se da to, po svemu sudeći, nije samo ideološka, već šire ruska stvar – Staljinovih gulaga odavno nema, ali, u jednom sasvim drugom sistemu, bez dekreta sunce ne može da izađe ni leti ni zimi. ◂

Slobodan Bubnjević

Antifašizam i temperament

Partizanski bluz — VREME 1049

Članak koji me je ponukao da napišem ovaj komentar sadrži više

dilema koje ću svesti na dve:

1) Zašto je Čedomiru Jovanoviću bilo potrebno prisustvo antifašiste na skupu LDP-a?

2) Zašto se opredelio za Jovu Kapičića, a ne za Dobricu Ćosića?

Za LDP i Jovanovića antifažizam je značajna karakteristika politike stranke. Ovde se pod fašizmom, odnosno antifašizmom, ne misli u prvom redu na onaj s početka 40-ih godina prošlog veka, već na onaj s početka 90-ih. U ovom drugom slučaju reč fašizam se upotrebljava uslovno pošto je uobičajeniji naziv za uzrok sukoba između naroda bivše SFRJ – nacionalizam.

Ovde dolazimo i do druge dileme: zašto Kapičić, a ne Ćosić?

Jovo Kapičić je, bez sumnje, bio borac protiv fašizma u Drugom svetskom ratu, odnosno u NOB-u. Takođe je bio komandant logora na Golom otoku, i on to ne krije i ne poriče. Štaviše, on se ponosi time, jer se radilo, on je u to ubeđen, o kažnjavanju izdajnika. To što mi sada znamo šta se tamo dešavalo ne menja ništa u stvari. U događajima iz 90-ih godina bio je, dosledno, protiv svih nacionalizama.

Dobrica Ćosić je takođe bio borac i antifašista za vreme NOB-a. Jeste u većem delu posleratnog perioda smatran svojevrsnim liberalom. Međutim, pre i za vreme sukoba u bivšoj SFRJ bio je jedan od idejnih tvoraca politike koja je bila izrazito nacionalistička. Neki stroži kritičari (među njima je svakako i Jovanović) tu su politiku smatrali i fašističkom, odnosno nacističkom, naročito u obliku u kome su je sprovodili "izvršioci radova". Mislim da sam ovim odgovorio i na pitanje zašto ovoga, a ne onoga. Osim toga, violentni Jovo Kapičić je i po temperamentu bliži Čedomiru Jovanoviću.

Milan Kiković, elektronskom poštom

Destimulišući kriterijumi

Srbija, greška u računu — VREME 1048

Uvođenje kategorizacije naučnih radnika je zaista doprinelo povećanju produktivnosti jer su mlađi, ali vredniji saradnici dobili šansu da imaju veće plate od svojih kolega sa višim zvanjima.

To je dovelo do nezadovoljstva potonjih pa su kriterijumi sada promenjeni. Veštačkom podelom SCI liste (po kojoj se boduju radovi) na tri dela, postignuto je da se svaka preterana produktivnost oštro kažnjava. Na primer, ako neki istraživač ima samo jedan rad iz prvog dela SCI liste, on je, teoretski, u kategoriji A1. Međutim, ako neki drugi istraživač ima takođe jedan rad iz prvog dela liste ali i još tri rada iz trećeg dela, on je već u slabijoj kategoriji A2.

Ovako naopaki i destimulišući kriterijumi, s obzirom na ogromnu svetsku konkurenciju, sigurno će doprineti da od "zvezde u usponu" naša nauka postane zvezda padalica.

Dr Slavko Simić, MI SANU, Beograd

Šta uočava Jergović

Odgovor Pančiću — VREME 1049

Poštovani gospodine Viskoviću, ja ne čitam Jergovića. Suviše se često pojavljuje u medijima i previše ga hvale, a imam puno nepročitanih knjiga pored sebe. Ko zna šta propuštam. Ali izgleda da taj Jergović može da vidi ono što mnogi ne mogu, na primer ta njegova opaska o Radio Jugoslaviji sasvim je tačna. A to sa Dražom Mihailovićem je opšte mesto srpskog salonskog nacionalizma iz 90-ih, gde se on već skućio. Draža jeste osuđen na smrt kao saradnik okupatora, ali su ga odlikovali i Čerčil i De Gol, a njegove su jedinice vršile zločine nad drugim narodima tokom Drugog svetskog rata itd.

Nenad Milošević, elektronskom poštom

>> prodaja&pretplata

ŠTAMPANO IZDANJE

	Beograd [kurirom]	Srbija [poštom]	kontinentalna Evropa [površinskom poštom]	ceo svet [avionom]
6 meseci	3500 din	3300 din	75 EUR/99 USD	115 EUR/149 USD
12 meseci	7000 din	6600 din	150 EUR/199 USD	230 EUR/299 USD

INTERNET IZDANJE

6 meseci	bez PDF-a	sa PDF-om
Srbija	750 din	1200 din
svet	16 USD	24 USD

Opcija PDF podrazumeva i mogućnost preuzimanja fajla u obliku identičnom štampanom izdanju. Zabranjeno je da više lica upotrebljava isti nalog.

VREME ELEKTRONSKA ARHIVA

	Srbija	svet
VREME DVD komplet 1997–2010	900 din	USD 29
dopuna kompleta za dosadašnje kupce	500 din	USD 15

Elektronska arhiva nedeljnika VREME u PDF formatu sa sačuvanim stranicama kao u štampanom izdanju i sa mogućnošću pretraživanja, obuhvata period od marta 1997. do kraja 2010. Diskovi se dostavljaju poštom u roku od 20 dana od kad dobijemo dokaz o uplati. Raniji brojevi Vremena ne postoje u ovom elektronskom obliku.

KNJIGE I DVD-ovi

Srbija		Svet	
FILIP ŠVARM: knjiga i DVD Jedinica		790 din	34 USD
samo knjiga Jedinica		670 din	23 USD
DRAGAN TODOROVIĆ: Trupni portret		**600 din**	**19 USD**

U sve dinarske cene je uračunat PDV. U sve cene je uračunata poštarina. Potvrdu o uplati zajedno sa svojim podacima pošaljite na adresu VREME, Mišarska 12, Beograd, ili faksom na broj 011/3238-662, sa naznakom za šta je uplata izvršena (pretplata za štampano/internet izdanje, knjiga ili VREME-DVD). Za internet pretplatu obavezno navesti e-mail za kontakt. Vašu e-mail adresu ne ustupamo trećim licima. Sve dinarske uplate treba izvršiti u korist NP VREME isključivo na račun 205-13281-15. Za dostavu u inostranstvu, uplata u zemlji se naplaćuje u dinarskoj protivvrednosti prema srednjem kursu NBS. Iz inostranstva možete izvršiti uplate za sva naša izdanja na internet adresi http://www.vreme.com/pretplata pomoću kreditne kartice, (cena u USD), kojom prilikom će se stanovnicima zemalja članica EU zaračunati i dodati odgovarajući PDV ili direktno na naš devizni račun – podatke možete naći na internetu na www.vreme.com/pretplata. Šestomesečna pretplata na štampano izdanje podrazumeva 26, a godišnja 52 broja. Trajanje pretplate na internet izdanje određuje se datumski od dana otvaranja naloga, a korisniku su na raspolaganju svi brojevi objavljeni na internetu od kraja 1998. godine.

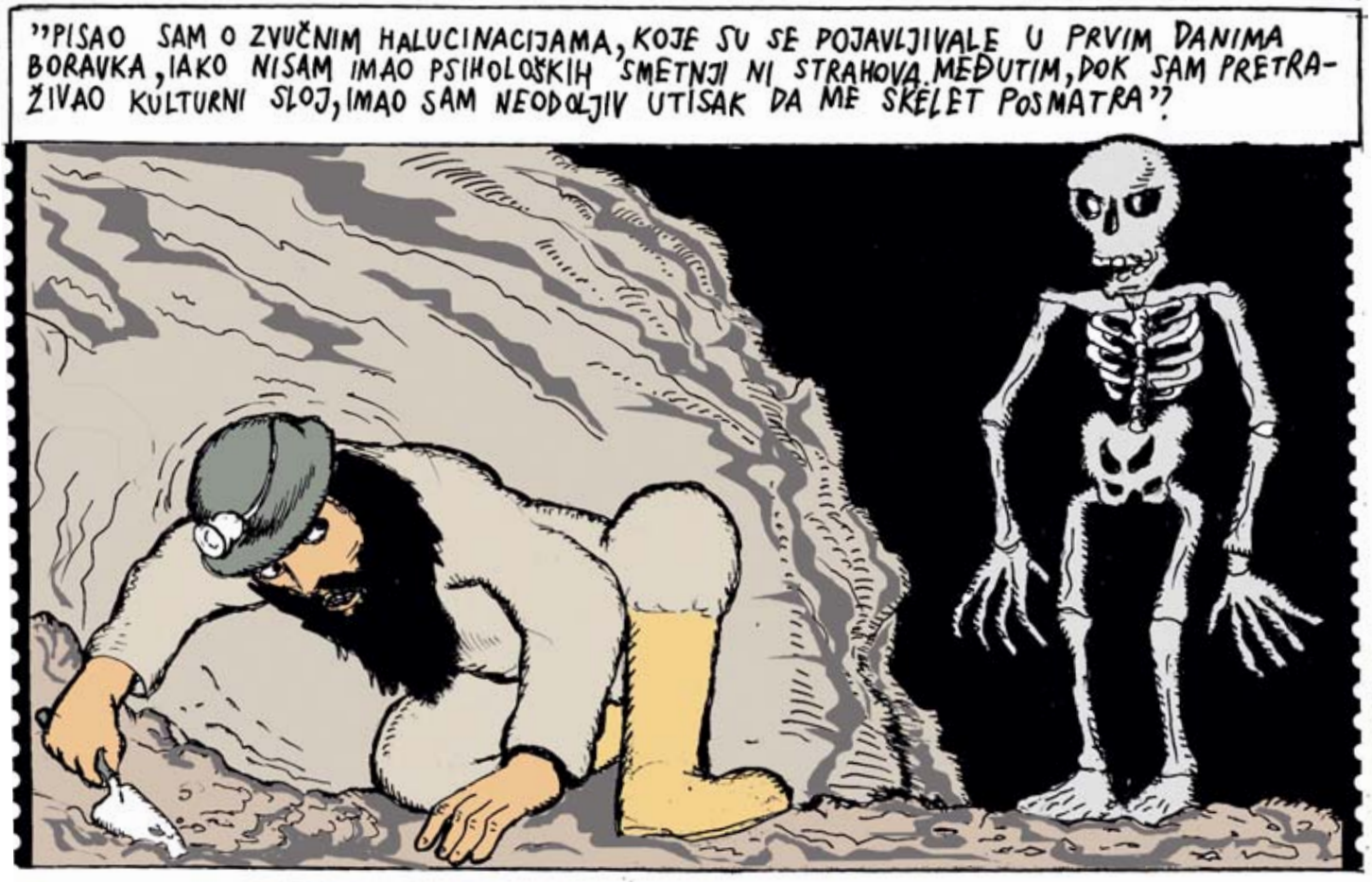
▸ dodatne informacije u vezi s prodajom i pretplatom >telefonom, radnim danom od 10 do 16h: 011/3234-774 > e-mailom na *prodaja@vreme.com*

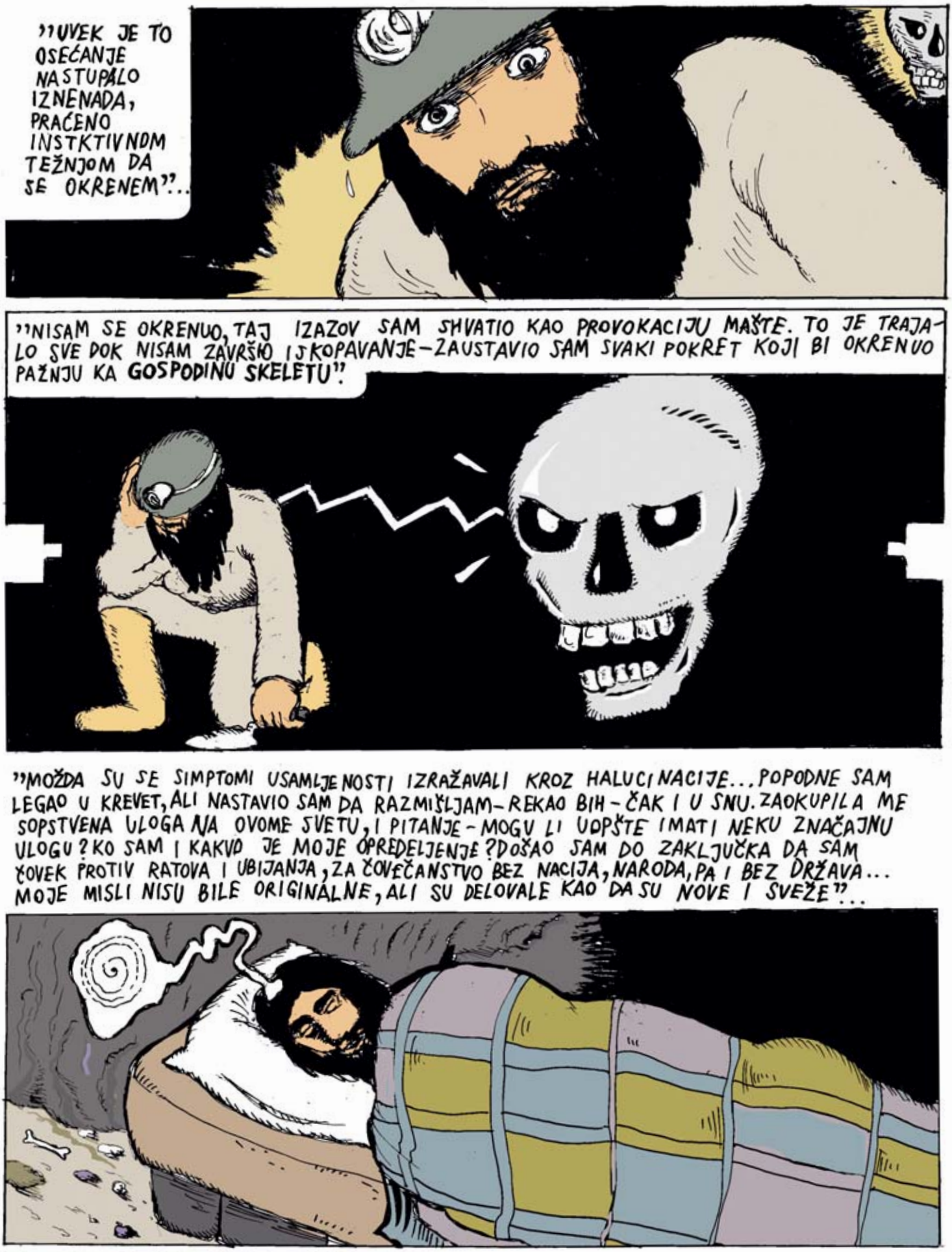
POD KAMENIM NEBOM (2)

ALEKSANDAR ZOGRAF.

TOKOM SVOG BORAVKA U PEĆINI SAMAR, MILUTIN VELJKOVIĆ JE TAKOĐE VRŠIO ARHEOLOŠKA ISKOPAVANJA, I USPEO DA PRONAĐE OSTATKE LJUDI KOJI SU PEĆINU NASTANJIVALI U DALEKOJ PROŠLOSTI...

"UVEK JE TO OSEĆANJE NASTUPALO IZNENADA, PRAĆENO INSTKTIVNDM TEŽNJOM DA SE OKRENEM"..
"NISAM SE OKRENUO, TAJ IZAZOV SAM SHVATIO KAO PROVOKACIJU MAŠTE. TO JE TRAJALO SVE DOK NISAM ZAVRŠIO ISKOPAVANJE – ZAUSTAVIO SAM SVAKI POKRET KOJI BI OKRENUO PAŽNJU KA GOSPODINU SKELETU"
"MOŽDA SU SE SIMPTOMI USAMLJENOSTI IZRAŽAVALI KROZ HALUCINACIJE.., POPODNE SAM LEGAO U KREVET, ALI NASTAVIO SAM DA RAZMIŠLJAM – REKAO BIH – ČAK I U SNU. ZAOKUPILA ME SOPSTVENA ULOGA NA OVOME SVETU, I PITANJE – MOGU LI UOPŠTE IMATI NEKU ZNAČAJNU ULOGU? KO SAM I KAKVO JE MOJE OPREDELJENJE? DOŠAO SAM DO ZAKLJUČKA DA SAM ČOVEK PROTIV RATOVA I UBIJANJA, ZA ČOVEČANSTVO BEZ NACIJA, NARODA, PA I BEZ DRŽAVA... MOJE MISLI NISU BILE ORIGINALNE, ALI SU DELOVALE KAO DA SU NOVE I SVEŽE"...

Kotlić

Kotlić je univerzalna sprava koja služi isključivo za kuvanje – kotlića. E, sad, kako je moguće da jedan sud – ni šerpa, ni činija, ni lonac (a zapravo sve to zajedno) – sa nogarima i lančićima na kojima stoji (visi!) iznad otvorenog plamena bude proglašen univerzalnim, a da služi za kuvanje samo jednog jedinog jela, naročenog kotlića, to jest – gulaša?

Foto: A. Anđić

Lako!

Može, zato što gulaša skuvanih u kotliću ima onoliko koliko i kuvara koji ga pripremaju, odnosno satima paze na vatru i nadgledaju krčkanje. Znači – bezbroj.

I upravo u tom grmu (oboru, pašnjaku, ritu, reci, jezeru) leži odgovarajući zec, koji može da bude i june, i ovca, i tele, i petao, i šaran, i kokoška, i svinjče, i vepar... Može i srna, što da ne... I to pojedinačno, ali i mešano, kako padne i kako ispadne, nekad namerno, nekad slučajno. U pitanju su takozvane nijanse koje se mere trostrukim aršinom – očima, nepcima i nosom. Istovremeno.

Kotlići se dele na bakrene, tučane, limene i emajlirane, a ima ih u nekoliko veličina od pet pa do 20 litara, s tim što prilikom nekih masovnih ugostiteljskih manifestacija na videlo izlaze i kotlići, ma kakvi kotlići – kotletine od 1000 pa i više litara, ali oni onda uglavnom kuvaju za Ginisa, što ne znači da gulaš ispadne loš. Nikako!

Nadalje, kotlići mogu biti raznih nacionalnosti – srpski, mađarski, makedonski, crnogorski, hrvatski i još mnogo drugih, a i imena samoga suda su različita. Najčuveniji je, bar što se Vojvodine tiče – mađarski, to jest *bogrács* (bograč, što će reći *bakrač*, ako mene pitate), u Baranji ga zovu takođe kotlić, ali ono što se u njemu skuva nosi naziv čobanac ili čorbanac. Engleski se kotlić kaže – *the cooking pot*.

A kako se u kotliću kuva – kotlić?

Vrlo jednostavno – šta god si naumio staviš u nj, potpališ vatru i čekaš dva do tri sata.

E, ali se, bukvalno, još nijednom nije desilo da jelo dva puta uzastopce ispadne istovetno, bez obzira na to što ga kuva ista osoba; najčešće su to muškarci, pojma nemam zašto. Zavisi od mesta gde ga kuvaš. Jedno je u 'ladu, drugo na suncu. Jedno je u šumi, drugo kraj jezera. Zatim, nije svejedno kakva drva ložiš. Koje si vino sunuo u njega? Šta *ti* piješ usput? Šta piju oni koji čekaju da se jelo skuva?

Obično se kuva dosta dugo, pa na kraju cenjeni gosti toliko ogladne od višekratnog *aperitiviziranja* da je onda svaki gulaš najbolji na svetu. Možda baš u tome leži njegova najveća tajna.

Ipak, ako već pričamo o kotliću, prosto je red da se kaže da prvo mesto zauzima gulaš od juneće natkolenice, neka to za ovu priliku bude 2 kg, isečeno na krupnije "kocke". To meso puno je vezivnog tkiva koje se divno skuva, nije žilavo i ima fantastičan ukus. Ali samo ako u kotlić, na početku i sve odjednom, ubaciš dovoljno sitno seckanog crnog luka (otprilike polovinu težine mesa), šolju masti ili ulja, zatim nekoliko zrna bibera, nešto malo sušene slanine, kašičicu kima obavezno, dva-tri čena belog luka, čašu belog vina, soli i paprike.

Tu, kod paprike, malo ćemo zastati. Dakle, radi se o mlevenoj paprici jarkocrvene prirodne boje, i o celim papričicama (ljutim i slatkim), koje se dodaju pola sata pre kraja kuvanja. Šta još može – može jedan do dva paradajza, takođe pred kraj.

A kad je kraj? Rekli smo već, posle dva do tri sata, ali svakako treba sačekati da meso bude mekano, ali ne i raskuvano.

Jedan poznati kuvar uže specijalizovan za ovčiji gulaš, koji se nadobijao silnih nagrada na takmičenjima, ovako je odredio koliko dugo se kotlić kuva: "Kuva se dotle dok ja ne popijem dve litre vina." A kojim tempom on to ispija – nije rekao. Zašto bi baš do kraja otkrio sve karte?

Dakle, ovo bi bila priča o kotliću i gulašu, ali samo u naznakama i bez pravog i detaljnog recepta.

E, sad – šta ide kao prilog? Najbolje krompir, ubačen oko 40 minuta pre kraja kuvanja, isečen na četvrtine, uzduž! Mnogi se kunu da se on tako lepo napije onoga safta sa površine da je ukusniji od samog mesa. Salata neka bude sezonska, a svež kupus može uvek. Pije se isto ono vino koje se sunulo u kotlić, s tim što ni pivopije ne smeju da ostanu suva grla...

Osnovno je: ne postoje dva ista gulaša, svi su različiti. Tako da odgovor na večnu nedoumicu koji je bolji, onaj od prošli put ili ovaj danas, uvek glasi: da.

Tomislav Vojnić

АБС Минел

Члан АБС Електро

АУТЕНТИЧНИ БРЕНД СРБИЈЕ

www.abselectro.com

www.bancaintesabeograd.com 011 310 88 88

PrimaCasa stambeni krediti
PRVE GODINE BEZ OTPLATE!

plus
KEŠ KREDIT
tokom grejs
perioda

Postoje trenuci kada treba da donesete pravu odluku. Tada želimo da Vam pomognemo da dođete do pravog rešenja za Vas i Vašu porodicu. Zato smo kreirali:

PrimaCasa stambene kredite

- bez otplate tokom prve godine, onda kada Vam to najviše znači,
- sa kamatnom stopom od 4,25% + 6M Euribor (na godišnjem nivou, promenljiva, EKS od 5,99%),
- grejs period važi za stambene kredite uz subvenciju države, kredite osigurane kod NKOSK, kao i za stambene kredite bez osiguranja NKOSK za projekte "Intesa gradnja".

PrimaCasa gotovinske kredite u dinarima, koji su Vam, po veoma povoljnim uslovima sa kamatnom stopom 15% (NKS=EKS) godišnje i rokom otplate do 12 meseci, na raspolaganju tokom grejs perioda za opremanje stambenog prostora, plaćanje premija NKOSK ili pokrivanje drugih početnih troškova realizacije stambenog kredita.

Posetite nas u IntesaCasa centrima za stambene kredite i ekspoziturama širom Srbije.

Izaberite svoj novi dom, uživajte u njemu, a prva rata će stići - tek posle 12 meseci!

BANCA INTESA
Mislimo unapred sa Vama.

PrimaCasa
stambeni krediti

članica INTESA SANPAOLO

VREME

Copyright © NP Vreme, Beograd

Upotreba materijala iz ovog fajla u bilo koje svrhe osim za
ličnu arhivu dozvoljena je samo uz pisano odobrenje NP Vreme

PDF IZDANJE RAZVILI: Saša Marković i Ivan Hrašovec

OBRADA: Marjana Hrašovec